



№ 50

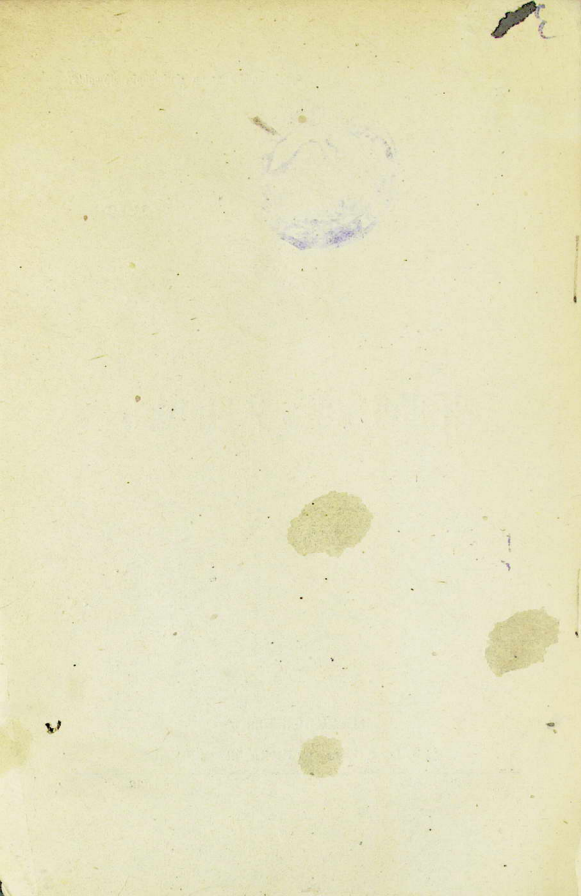
ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հ. Ս. Խ. Հ. ԿԵՆՏՐՈՆԻԿՈՍԻ ԿԱԶՄՐԱԺՆԻ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1933



№ 50

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ



ՀԱՍՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հ. Ս. Խ. Հ. ԿԵՆՏԳՈՐԾԿՈՄԻ ԿԱԶՄԲԱԺՆԻ

1876
A
0842
23180

Արդարեւ Դար Հակոբյան

Գլխավոր 8716 (բ), Հրատ Կ 5310, Գատվեր 2122, Տիրամ 2000

Հանձնված և արտագրւած 19 հակոնմբերի 1933

Ստորագրված և տպագրելու 18 թայեմբերի 1933

Գեառքատի տպարան - Ներքին

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՅԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Տեղական տնտեսությունը կառավարելու ապակենտրոնացման դադարից լրիվ արտացոլումն է գտել տեղական բյուջեյի գերֆերենցիացիայի մեջ: Այդ գերֆերենցիացիայի ելուիթյունը կայացել է նրանում, վոր տեղական տնտեսության առանձին մասերը կառավարելու խնդիրները բաշխված են տեղական խորհուրդների մեջ, նրանց բոլոր ողակներում՝ ներառյալ Խորհրդային իշխանության ստորին ողակը—գյուղխորհուրդը: Վերջինիս հատկացվել են բյուջետային իրավունքներ, վորոնք ունեն հսկայական քաղաքական, տնտեսական և ֆինանսական նշանակություն:

Գյուղական խորհուրդը հանդիսանում է պետական իշխանության այն մարմինը, վորը ամենից մոտ է բնակչությանը: Նա, իհարկե, ավելի լավ գիտե և ավելի լավ է տեսնում, թե ի՞նչպիսի կարիքներ ունի գյուղը և ի՞նչպես կարելի չէ ավելի հեշտ և ավելի շուտ այդ կարիքները բավարարել: Կազմելով և կատարելով իր բյուջեն՝ գյուղխորհուրդը մանրամասնորեն խորանում է իր տնտեսության կարիքների մեջ, լուծում է նրա առաջ կանգնած բոլոր խնդիրները և դառնում է գյուղի իսկական տերը, տնտեսական քաղաքականության և գյուղի կուլտուրական կյանքի իրական ղեկավարը:

Դասակարգային անողոք պայքարը, կուլակության գերմադրությունը՝ գյուղում տարվող Խորհրդային իշխանության բոլոր միջոցառումների նկատմամբ՝ հատկապես պահանջում են, վորպեսզի գյուղխորհուրդները հանդիսանան պրոլետարիատի գերկառավարայի հզոր ռազմական մարմինները:

Այդպիսի լուրջ և պատասխանատու պարտականությունների իրավործումը գյուղխորհուրդների կողմից

հնարավոր ե միայն այն դեպքում, յեր նրանք ունենան իրենց ինքնուրույն բյուջեները: Միայն այդ պայմաններում գյուղխորհուրդը կարող ե լինել գյուղի սոցիալիստական վերակառուցման իսկական կենտրոնը և գլխավորել իրենց տնտեսության վերակառուցման ուղիներով ընթացող աշխատավոր գյուղացիական մասսաների շարժումը: Հակառակ դեպքում գյուղխորհուրդը չի կարող իրագործել նրա վրա դրված խնդիրները և կդնա վոթ թե գլխավորելով մասսաների շարժումը՝ գյուղատնտեսությունը սոցիալիստական հիմունքներով վերակառուցելու ուղղությամբ, այլ այդ շարժման պոչից:

Ֆինանսական կողմից, ինչպես և տնտեսական-ընդաքական տեսակետից, գյուղխորհուրդներին ինքնուրույն բյուջեների կազմակերպումը ունի հսկայական նշանակություն: Գյուղխորհուրդին ինքնուրույն բյուջե ունենալը նախ և առաջ պահի չափով բարձրացնում ե գյուղխորհուրդի տնտեսական ուժը, աշխուժացնում ե նրա աշխատանքները, լայնացնում ե յեկամտային աղբյուրները, լավացնում ե այդ աղբյուրների հաշվառումը, խթան ե հանդիսանում բնակչության միջոցները առավել լրիվ չափերով ներգրավելու աշխատանքներին և վերջապես ոժանդակում ե մոբիլիզացիայի յենթարկելու գյուղական աշխատավոր բնակչության հետաքրքրությունը և ուշադրությունը իր ֆինանսական տնտեսության վրա:

Թված նկատառումները հիմք են ծառայել, վոր Խորհրդային իշխանությունը դեռ 1925/26 տնտեսական տարում անհրաժեշտ ե համարել կազմակերպել գյուղական ինքնուրույն բյուջե:

Սակայն հաշվի առնելով, վոր ամենուրեք գյուղական բյուջեներ կազմակերպելը կհանդիպի զգալի դժվարությունների՝ ԽՍՀՄ ԿԳԿ. իրավունք ե վերապահել դաշնակից հանրապետությունների կառավարություններին սահմանել գյուղական բյուջեների կիրառման պլան, կարգ և ժամկետներ այն պայմանով, վորպեսզի համաուրաժ կոլեկտիվացման շրջաններում գյուղական բյուջեներն անպայման կիրառվեյին 1931 թ.:

Մեզ մոտ, Սնդրկովկասում ինքնուրույն գյուղական բյուջեներ կազմակերպելու խնդիրը վորոշ չափով այլ կերպ էր դրված, ջան մյուս դաշնակից հանրապետություններում: Մինչդեռ մյուս հանրապետություննե-

բում չեռ մինչ 1928 թ. գյուղական խորհրդների ընդհանուր քանակից 20⁹/₁₀-ից ավելին արդեն ինքնուրույն բյուջե ունեյին, ընդհակառակը, Անդրկովկասյան Ֆեդերացիային անդամակցող վոչ մի հանրապետություն մեջ, մինչև 1930 թ. գյուղական բյուջե չի կազմակերպվել: Մեր հանրապետությունների 1930 թ. վարչական կառուցման բարեփոխությունից հետո, միայն կազմակերպվեցին գյուղական բյուջեներ՝ Վրաստանում, վորտեղ ավելի նպաստավոր պայմաններ գոյություն ունեյին: Իսկ նրանում է, վոր Վրաստանի գյուղական խորհուրդը շատ ավելի ուժեղ էր, քան Ադրբեջանի և Հայաստանի գյուղխորհուրդը: Հայաստանում մեկ գյուղխորհուրդին ընկնում էր միջին հաշվով մոտ 1300 շունչ, իկա տերությունում—մոտավորապես 29 քառ. կիլոմետր, Ադրբեջանում չնչիրը համասար էյին 1800, իսկ տերրություն՝ 83 քառ. կիլոմետր: Մինչդեռ Վրաստանում արդեն գյուղխորհուրդի ընակչության միջին թիվը կազմում էր 3800 շունչ, իսկ տերությունի միջին չափը՝ 118 քառ. կիլոմ.: Այնուհետև Վրաստանում գյուղական բյուջեներ կազմակերպելուն զգալի չափով նպաստել է և այն հանդամանքը, վոր հիմնական վարչական կառուցման բարեփոխությունը այդ հանրապետություններում այնքան էլ ուժեղ փոփոխությունների չենթարկեց ողակի թեմին, սոսկ վորոչ չափով խոշորացվեց և վերանվանվեց գյուղխորհուրդ: Թեմի բյուջեն կազմելու փորձառությունը գյուղխորհուրդների մեծամասնության մեջ պահպանվել էր, վորը և հնարավորություն տվեց 1930 թ. ընդհանուր 682 գյուղխորհուրդներից ինքնուրույն բյուջեներ կազմակերպել 316 գյուղխորհուրդներում:

Ադրբեջանում 1930 թ. ձեռնարկվել էյին գյուղական բյուջեներ կազմակերպելու միայն փորձեր: Ինքնուրույն բյուջե կազմել էյին 90 գյուղխորհուրդում ընդհանուր 1167 գյուղխորհուրդներից: Սակայն փորձը ցանկացած արդյունքը չտվեց, վորովհետև այդ 90 գյուղխորհուրդում փաստորեն բյուջե չի անցկացվել:

Հայաստանում բոլոր գյուղխորհուրդների համար բյուջեներ կազմելու առաջին փորձը պետք է համարել 1932 թ., թեև արդեն 1931 թ. կար Հայկենսագործկոմի վորոշումը գյուղբյուջեների վերաբերյալ, ըստ վորում

պետք է ընդգրկվեյին բոլոր գյուղխորհուրդների 600/Ե-ը: 1931 թ. միայն փորձեր են կատարվել մի քանի գյուղխորհուրդներին համար յեկամտային, ծախքային նախահաշիվներ կազմելու վերաբերյալ (կազմվել են մոտ 15 յեկամտային-ծախքային նախահաշիվներ Կոտայքի և Վաղպատի շրջաններում), վորոնք վոչ մի գործնական նշանակություն չեն տնեցել և չեյին ել կարող ունենալ, քանի վոր նրանք վոչ մի չափով չեյին կադալցիված համաշրջանային բյուջեյի հետ:

Այդպիսով մենք տեսնում ենք, վոր գիրեկտիվ մարմինների վորոշումները, թե՛ միութենական, թե՛ Անդրկովկասյան և թե՛ Հանրապետական, իր ժամանակին չեն կատարվել:

Գյուղական բյուջեներ կազմելու վերաբերյալ Անդրկենտրոնիզմի գիրեկտիվը չկատարելու հիմնական պատճառը, բացի գյուղխորհուրդների փորձառության բացակայությունից, յեղել է նաև գյուղական ֆինանսական աշխատավորների կադրերի բացակայությունը: Դրա հետ միասին բացասական դեր է խաղացել և այն հանգամանքը, վոր տեղերը չգնահատեցին գյուղական բյուջեների անցկացման վորջ քաղաքական-տնտեսական նշանակությունը:

ԳՅՈՒՂՆՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ՅԵՎ ԳՈՒԹՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Գյուղական խորհուրդների բյուջետային իրավունքները, այսինքն այն իրավունքները, վոր ունեն գյուղական խորհուրդները գյուղական բյուջեները կազմելու, հաստատելու և կատարելու ասպարեզում, կարգավորվում են ԽՍՀՄ և ԱՍՖՍՀ «Տեղական ֆինանսների վերաբերյալ կանոնադրությամբ», վորի մեջ հետադաշում մտցվել են փութխություններ և լրացումներ՝ ԽՍՀՄ Խության գյուղխորհուրդներ կազմակերպելու վերաբերյալ հիմնական կանոններով՝ հաստատված ԽՍՀՄ Խության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի կողմից 1930 թ. փետրվարի 3-ին, Շրջանային Գործադիր Կոմիտեների քաղաքային և գյուղական խորհուրդների բյուջետային իրավունքների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնադրությամբ, վորը հաստատված է Անդրկովկասյան կառավարության կողմից 1930 թ. նոյեմբերի 12-ին

և մերձայեա 1931 թ. դեկտեմբերի 21-ին հանրապետական և տեղական բյուջեների վերաբերյալ համամիութենական որոշումով:

Ինչպես ե լուծվում, գործող որոշողական ակտերի հիման վրա, գյուղական խորհուրդների բյուջետային խրախուսումների հարցը:

Խ.Ս.Հ.Մ. գյուղական խորհուրդների կադմակերպման վերաբերյալ հիմնական կանոնները սահմանում են, վոր գյուղական խորհուրդների բյուջեները ստասարկում են տեղական նշանակություն ունեցող վարչական, տնտեսական, հասարակական և կուլտուրական կարիքները: Հիմնականում գյուղական բյուջեների վրա յե ընկնում գյուղական խորհուրդների, ժողովրդական լուսավորության և առողջապահության տեղական հիմնարկների պահպանումը, թոշակներ վճարելու համար կատարվող ծախքերը, ճանապարհային գործի համար, գյուղական կապի, գյուղական բարեկարգության, ինչպես և այն ծախքերը, վորոնք կապված են գյուղատնտեսության զարգացման հետ և գյուղական խորհուրդների իրավասությանը հանձնված ձեռնարկությունների ու գույքի պահպանման հետ:

Այդ ծախքերը ծածկելու համար գյուղական բյուջեյին հանձնվում են՝ առաջինը գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա գտնվող տեղական նշանակություն ունեցող գույքից և ձեռնարկություններից ստացվող վոչ հարկային յեկամուտները: Դրանց մեջ մտնում են վոչ միայն գյուղխորհուրդի տրամադրության տակ գտնվող գույքից և ձեռնարկությունից ստացվող յեկամուտները, այլև այն գույքերի և ձեռնարկությունների յեկամուտները, վորոնք հանձնվում են նրանց «Հողաշինարարության հողագործության վերաբերյալ հիմնական կանոնների» 52-րդ հոդվածի հիման վրա, ինչպես և ուրիշ կադմակերպությունների կողմից, որինակ՝ կոլեկտիվացման կաուլ-կցությամբ լուծարվող հողային հասարակությունների և Փոկերի կողմից:

Յերկրորդ, գյուղական բյուջեյի յեկամտային մասի մեջ մտցվում են գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա գտնվող տեղական հարկերի և տուրքերի մուծումները, միասնական գյուղատնտեսական հարկից և՛ մյուս հարկերից ու յեկամուտներից կատարվող մասհանումներն,

այն չափով, վորոնք սահմանված են դաշնակից հանրապետութիւնների որենսդրութեամբ, և գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա իրացվող պետական փոխառութիւններից կատարվող մասհանումները: Վոր փոփոխութիւններից և ի՞նչ չափերով են հանձնվում մասհանումները տեղական բյուջեյին՝ ամեն մի փոխառութեան համար սահմանված և առանձին, նրա բաց թողնելու ժամանակ: Որինակ՝ 1932 թ. «հաշմայակի 3-րդ վոճական տարվա փոխառութեան համար սահմանված և մասհանում 50 0/0-ի չափով, իսկ 4-րդ՝ յեղրափակման տարվա փոխառութեան համար— 15 0/0-ի չափով այն գումարներից, վորոնք իրացվում են գյուղական խորհուրդների տերիտորիայի վրա:

Բացի այդ, գյուղական բյուջեյի մեջ մտնում են նույնպես բնակչութեան ինքնահարկումից ստացված միջոցները, ըստ վորում որենքը վերապահում և, վոր թեև այդ միջոցները մտնում են բյուջեյի մեջ, բայց գյուղխորհուրդի կողմից կարող են ծախսվել միայն այն կարիքների համար, վորոնք սահմանված են սովյալ գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովի վորոշմամբ:

Չափազանց կարևոր և հանդիսանում գյուղխորհուրդի և կոլտնտեսութիւնների բյուջետային փոխհարաբերութեան հարցը: Գյուղխորհուրդների կազմակերպման վերաբերյալ «հիմնական կանոնադրութեան» 17-րդ հոդվածն ասում և՛ «աշխատավոր բնակչութեան առավել լայ սպասարկման, նրա սոցիալիստական դաստիարակման և նրա կենցաղը սոցիալիստական սկզբունքներով վերակառուցելու նպատակով, գյուղխորհուրդը ղեկավարում և զանազան կուլտուրական և կենցաղային հիմնարկների, հիմնադրանքների և սանիտարական հիմնարկների կազմակերպումն ու աշխատանքի դրվածքը, ինչպես և կազմակերպում և գյուղի բարեկարգութեանը»: Թված ձեռնարկումների համար անհրաժեշտ ծախքերը գյուղխորհուրդը անց և կացնում իր բյուջեյով, պահելով համապատասխան հիմնարկութիւններ և կատարելով ծախքեր գյուղի բարեկարգման համար: Իսկ վորովհետև կոլտնտեսութիւնները իրենց մաքուր ոգուտներից կատարվող մասհանումների միջոցով կազմակերպում են Փոնդեր, վորոնք հատկացված են նրանց կենցաղային և կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների

սպասարկումը բարելավելու համար, ապա նրանք այդ ֆոնդերը պետք է հանձնեն գյուղխորհրդին, վորը մտցնում է այդ իր բյուջեյի յեկամտային մասը (հիմնական կանոնների 21-րդ հոդ. «դ» կետ)։ Գյուղխորհուրդը այդ ֆոնդերի միջոցները պետք է ծախսի բացառապես կոլհոսնասուլթյունները սպասարկող կուլտուր-կենցաղային հիմնարկների վրա։ Վոչ մի այլ նպատակների վրա նրանք ծախսվել չեն կարող։

Այնուհետև «հիմնական կանոնների» նույն 21-րդ հոդ. «ը» կետի համաձայն գյուղական բյուջեյի յեկամտային մասի մեջ մտցվում են մասհանումներ և նպատակային յեկամտային հողվածներ, վորոնք հանձնվում են գյուղական խորհրդի բյուջեյին՝ կուլեկտիվ տնտեսությունների վորոշմամբ։ Դա նշանակում է, վոր կուլտնտեսությունները կարող են կառուցել դպրոց, հիվանդանոց և այլ կուլտուր-լուսավորական հիմնարկություն կամ անցկացնել վորևէ մի ձեռնարկում գյուղի բարեկարգման վերաբերյալ։ Դրա համար նրանք կամ առանձնացնում են վորևէ յեկամտային հողված, կամ կատարում են մասհանումներ իրենց ոգուտներից։ Քանի վոր կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների կազմակերպման, ինչպես և գյուղի բարեկարգության կազմակերպման դեկավարությունը ամբողջությամբ պատկանում է գյուղխորհուրդին, ապա առավելապես նպատակահարմար է, իհարկե, դրանց իրադործելու համար միջոցները նույնպես հանձնել գյուղխորհրդին։ Սակայն այդպիսի դեպքերում հանձնելու հարցը պետք է լուծվի իրենց՝ կուլտնտեսությունների վորոշմամբ, մինչդեռ կուլտուր-լուսավորական և կենցաղային հիմնարկների բարեկարգման ֆոնդերին հատկացված միջոցներն անսլայման հանձնվում են գյուղական բյուջեյի յեկամտին։

Դրանով միանգամայն վորոշակի յե դառնում գյուղխորհուրդի դերը աշխատավոր բնակչության սոցիալիստական դաստիարակման և նրա կենցաղի սոցիալիստական վերակառուցման գործում։ Գյուղխորհուրդը հանդիսանում է այդ աշխատանքի ղեկավարը՝ ամեն գործում, անկախ նրանից, թե ի՞նչ միջոցների հաշվին և նա իրադործվում։

Գյուղխորհուրդների դուլքային իրավունքների բնագավառում պետք է մատնանշել, վոր «հիմնական կանո-

նադրութեան» համաձայն (հոդ. 14-րդ), համատարած կուրեկտիվացման շրջաններում լուծարվող հոդային հասարակությունների իրավունքները և պարտավորությունները հանձնված են գյուղխորհուրդներին:

Գյուղական բյուջեյի նյութական բազան լայնացնելու գործում, վոր մեզ մոտ գեռ թույլ և, դա ունի ահագին նշանակութիւն:

Համաձայն «տեղական խորհրդի բյուջեային իրավունքների վերաբերյալ Ժամանակավոր կանոնադրութեան» գյուղխորհուրդին վերապահված և բյուջեյի և նրա կատարման հաշվետվութիւնը: Գյուղական բյուջեն և նրա կատարման վերաբերյալ հաշվետվութիւնը վերջնականապէս հաստատվում են Շրջանային Գործադիր Կոմիտեյի կողմից, իսկ այն գեպքում, յերբ գյուղխորհուրդները մտնում են քաղաքի կազմի մեջ և առանձնացված են վորպէս ինքնուրույն միավոր, վերջնականապէս այդպիսիք հաստատվում են քաղխորհրդի կողմից:

Տեղական հարկերի և տուրքերի տեսակները, շրջանի վորջ տեքիտորիայի վրա, ինչպէս և դրանցից այնպիսիների ցանկը, վորոնք մուծվում են գյուղբյուջեն, սահմանում և շրջանային գործադիր կոմիտեն և հաստատում և շրջանային խորհուրդների համապատասխան: Նույն այդ կարգով ել հաստատվում են տեղական հարկերի ու տուրքերի դրույքները: Այնուհետև գյուղխորհուրդը լուծում և այն խնդիրները, վորոնք կապված են գյուղխորհրդի տրամադրութեան տակ դրանվոր դույքերից և ձեռնարկութիւններից ստացվող յեկամուտների պանծման հետաձգման, տարկետելու և զիջելու հետ:

Բյուջեյի կատարման բնագավառում գյուղխորհուրդը բացառիկ դեպքերում իրավունք ունի վարկերը մի պարագրաֆից մյուսը փոխադրելու, ինչպէս և առանձին հիմնարկութիւններին յերրորդ աստիճանի վարկերի կարգադրութեան իրավունք վերապահելու հարցերը լուծելու: Գյուղական բյուջեների վարկերի մի հատվածից մյուսը փոխադրելու հարցերի լուծման իրավունքը պատկանում և Շրջանային Գործադիր Կոմիտեյին:

Վերջապէս գյուղխորհուրդին իրավունք և վերապահված՝

1. Ներքևում բերված, տեղական խորհուրդների գույքային իրավունքի վերաբերյալ, որենքի հիման վրա կնքել փոխառություններ և կատարել այլ վարկային գործարքներ:

2. Կոյունտեռությունների կողմից հանձնված միջոցների վերաբերյալ կարգադրություններ անելը:

3. Հաստատել ինքնահարկման վերաբերյալ քաղաքացիներին ընդհանուր ժողովների վորոշումները, ինչպես և ինքնահարկման բաշխումը, այդ միջոցների գտնծումը և ծախսումը:

«Բյուջետային իրավունքների ժամանակավոր կանոնադրությունը» սահմանում է, վոր գյուղխորհուրդին իրավունք է վերապահվում, գյուղխորհուրդի տրամադրության տակ գտնվող գույքերի և ձեռնարկությունների վրա կարգադրություններ անելու, ինչպես և այդ գույքերը և ձեռնարկությունները ճիշտ կերպով չահագործելու և կապալով տալու վրա հսկողություն ունենուլու:

Գյուղխորհուրդների այդ իրավունքները, նրանց կցված գույքի ոգտագործման վերաբերյալ, կարգավորվում են տեղական խորհուրդների գույքային իրավունքների մասին որենքով, վորը հաստատված է Անդրկովկասյան կառավարության կողմից 1930թ. ոգոտոտի 5-ին:

Տեղական խորհուրդների և, մասնավորապես, գյուղական խորհուրդների գույքային իրավունք ասելով հարկավոր է հասկանալ այդ խորհուրդներին վերապահված գույքի վրա կարգադրություններ անելու իրավունքը և մյուս խորհուրդների, հիմնարկությունների և կադմակերպությունների հետ զանազան տեսակի գործարքներ կատարելու իրավունքը:

Գույքային իրավունքների վերաբերյալ որենքի համաձայն, տեղական խորհուրդները կարող են իրենք ամիջբարբ չահագործել իրենց տրամադրության տակ գտնվող հողերը, ձեռնարկությունները և մյուս գույքեր, ինչպես և փոխադրել այդ տնտեսական հաշվարկի, կապալով տալ և որենքով սահմանված կարգով ոգտագործել այդպիսիք: Բացի այդ, տեղական խորհուրդներին իրավունք է վերապահվում, ի հաշիվ սեփական միջոցների և ի հաշիվ փոխառության միջոցների, կադմակեր-

սել ինչպիս արդյունաբերական, նույնպես և գյուղատնտեսական ու կոմմունալ նոր ձեռնարկություններ: Փոխառության իրավունքը վերապահված է ինքնուրույն բյուջե ունեցող մեծ մի տեսակ խորհուրդի, ըստ վորո՞ւմ փոխառությունները կարող են կնքվել հետևյալ հիմունքներով: Նրանք պետք է ունենան վորոշակի նրապատկան ռազդություն (չինարարության կամ ձեռնարկության լայնացման, չինարարության կամ բնակելի տների և առևտրարդյունաբերական շենքերի հիմնական վերանորոգման, վերանորոգման արհեստանոցների կազմակերպման և այլն):

Փոխառությունը կնքել կամ փոխառությունը ողտադործել բյուջեյի դեֆիցիտը ծածկելու համար, վոր մի դեպքում չի թույլատրվում:

Փոխառությունները կարող են լինել յերկարատև ու կարճատև և չեն կարող դերազանցել ավյալ գյուղական բյուջեյի համապատասխան տարվա յեկամտային մասի՝ առաջինները մեկ հինգերորդ և յերկրորդները մեկ տասերորդ մասը: Որինակ՝ յեթե ավյալ տարում գյուղական բյուջեյի յեկամուտները կազմում են 10000 ռ. ապա փոխառությունը չի կարող դերազանցել՝ յերկարատրե՝ 2000 ռ. իսկ կարճատևը՝ 1000 ռ.: Որենքով սահմանված չափերից ավելի վարկեր կարող են կնքվել միայն Շրջանային Գործադիր Կոմիտեյի թույլտվությամբ:

Գյուղական խորհուրդները պարտավոր են փոխառությունը կնքելու վերաբերյալ պայմանագրով սահմանված ժամկետներում մարել այդպիսիք և մուծել նույն այդ պայմանագրով պայմանավորված տոկոսները: Փոխառության պարտքերն իր ժամանակին չմարելու դեպքերում գյուղխորհուրդը պատասխանատու յն իր ամբողջ յեկամուտներով և իր գույքով: Չվճարելու դեպքում դանձումը կարող է տարածվել նրանց վրա:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆԵՐ ՏՆՈՐԻՆՈՂ ՄԱՐ-ՄԻՆՆԵՐԸ

Գյուղական բյուջեն տնորինում է գյուղխորհուրդը՝ նրա նախադահի և քարտուղարի միջոցով: Գյուղական բյուջեյի տեխնիկական աչխատանքը կատարում է գյուղ-

խորհուրդին կից գանձով Հատուկ Փինանսական աշխատակիցը:

Բյուջեն կազմելու և կատարելու, ինչպես և գյուղական բյուջեյի վերաբերյալ տարվող հաշվետվության և հաշվետարության ընդհանուր հսկողությունը պատկանում և Շրջանային Գործադիր կոմիտեյին, վորն իրազործում և այդ խնդիրը շրջանային Փինբաժնի միջոցով: Այն գյուղխորհուրդների համար, վորոնք միացված են շրջանային կազմի մեջ չմտնող ինքնուրույն քաղաքներին, գյուղական բյուջեների բոլոր աշխատանքների ընդհանուր ղեկավարությունը իրազործվում և քաղխորհորդի կողմից, քաղՓինբաժնի միջոցով:

Մենք հետապա տողերում այլևս չենք առաձնացնելու քաղաքներին կցված գյուղխորհուրդները և պետք է խմանալ, վոր այդ վերջինների նկատմամբ, այս գրքում հիշատակվող, շրջագործկոմին (ներա շրջՓինբաժնի հետ միասին) փոխարինողը հանդիսանում և քաղխորհուրդը (ներա քաղբաժնի հետ միասին):

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՑԻ ԾԱՆՔԵՐԸ

Համաձայն շրջանային գործկոմների, քաղաքային և գյուղական խորհուրդների բյուջետային իրավունքների մասին ժամանակավոր կանոնադրության, հաստատված Անդրկովկասյան կառավարության կողմից 1930 թ. նոյեմբերի 12-ին, շրջանի տերիտորիայի վրա ամեն մի գյուղական բյուջեյում մտցվող ծախքերից ցանկը սահմանվում և շրջանային խորհուրդների համագումարի կողմից կամ թե չե շրջագործկոմի լայնացրած պլենումի կողմից, վորը հետադադում հաստատվում և շրջանային խորհուրդների համագումարի կողմից: Սակայն ՈՍՀՄ իության մեջ գյուղխորհուրդները կազմակերպելու վերաբերյալ, «հիմնական կանոնադրությամբ» նախատեսված են նվազագույն պարտադիր ծախքեր, վորոնք մտցվում են գյուղական բյուջեյի մեջ: Բացի այդ պարտադիր ծախքերից շրջանային շրջագործկոմը կարող է գյուղական բյուջեյին առաջ նաև գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա գտնվող հիմնարկություններին վերաբերող ուրիշ ծախքեր ևս: Վորպես կանոն, գյուղական բյուջեյի մեջ կարող են մտցվել միայն այնպիսի ծախքեր, վորոնք նշանակութուն ունեն ավալ գյուղ-

խորհուրդների բնակչության համար: Իսկ այնպիսի ծախքեր, վորոնք նշանակություն ունեն յերկու, յերեք և ավելի գյուղխորհուրդների համար, պետք է անցնեն չրջանային բյուջեներով: Այդպես որինակ՝ յնթե գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա գտնվում է ամբողջ չրջանի միակ հիմանդանոցը, վորը սպասարկում է չրջանի վորջ բնակչությանը, կամ որինակ՝ յերկու-յերեք գյուղխորհուրդ սպասարկող կոլյերիա դպրոցը, ապա այդպիսի հիմանդանոցների կամ դպրոցների ծախքերը պետք է մտցվեն չրջանային բյուջեյի մեջ: Բայց կրկնում ենք, չրջանային գործկոմը զրկված չե այդպիսի հիմանդանոցի և դպրոցի պահպանումը գյուղական բյուջեյին հանձնելու իրավունքից, իհարկե, այն պայմանով, վոր նա ապահովի գյուղխորհուրդը համապատասխան միջոցներով, վորոնք անհրաժեշտ են այդ հիմնարկությունների լրիվ սպասարկման համար:

Գյուղական բյուջեյի վրա դնելու ծախքերի ցանկը մոտավորապես պետք է ընդգրկի հետևյալ հոդվածները՝

1) Գյուղական խորհուրդների պահպանումը և խորհուրդների վերընտրության վերաբերյալ կատարվող ծախքերը:

2) Տվյալ գյուղխորհուրդները սպասարկող առաջին աստիճանի դպրոցների և բարձր տիպի դպրոցների, նույն թվում և կոլյերիա դպրոցների, կազմակերպումը և պահպանումը:

3) Գյուղական դրադարանների, խրճիթ-ընթերցարանների, անդրադիտության վերացման կայանների, քաղդրադիտության դպրոցների, ակումբների, կարմիր անկյունների և այլ գյուղական նշանակություն ունեցող քաղաքական-լուսավորական հիմնարկների կազմակերպումը և պահպանումը:

4) Մանկապարտեզների, հրապարակների և այլ գյուղական նշանակություն ունեցող նախադպրոցական հիմնարկների կազմակերպումը և պահպանումը:

5) Մանկական մասերների, մշտական և ժամանակավոր բուժական և բժշկական կայանների, մանկաբարձական ոգնության, կոնսուլտացիայի, ինչպես և բացառապես կամ գերադասապես տվյալ գյուղխորհուրդի բնակչության սպասարկող հիմանդանոցների կազմակերպումը և պահպանումը:

6) Գյուղական փոխադարձ ոգնութեան ընկերութ-
յունների վարկավորումը, պատերազմի հաշմանդամ-
ներին, նրանց ընտանիքներին և պատերազմում մեռած-
ների ընտանիքներին կենսաթոշակ և նպաստ վճարելը:

7) Հակահրդեհային պաշտպանութիւնը և գյուղի
բարեկարգութիւնը:

8) Գյուղատնտեսական գործիքների վերանորոգման
համար արհեստանոցների կազմակերպումը և պահպա-
նումը:

9) Վարձայականների, բեղմնավորման կայանների,
սերմադրիչ կայանների և այլ նման գյուղական նշանա-
կութիւն ունեցող գյուղատնտեսական ձեռնարկումնե-
րի կազմակերպումը և պահպանումը:

10) Գյուղական նշանակութիւն ունեցող ճանա-
պալ, լիւրի, կամուրջների, գետանցների և այլ ճանա-
պարհային կառուցվածքների շինարարութիւնը և պահ-
պանումը:

11) Գյուղխորհուրդին ամրացված գույքի շահա-
գործումը, այն է) բնակելի տների, առևտրա-արդյու-
նարարական շէնքերի, գյուղական նշանակութիւն
ունեցող անտառների, զանազան հողային գույ-
քերի և նույնպես գյուղական նշանակութիւն ունեցող
զանազան տեսակի ձեռնարկութիւնների (կոմմունալ և
արդյունարարական) շահագործումը:

Բոլոր թված հիմնարկների, ձեռնարկումների, գույ-
քերի և ձեռնարկութիւնների վերաբերյալ, գյուղխոր-
հուրդը վերցնում է իր վրա հիմնարկութիւնում և ձեռ-
նարկութիւնում զբաղված քանվորների և ծառայողների
աշխատավարձը վճարելու ծախքերը, այդ հիմնարկների
տնտեսական պահպանումը, կահավորումը, շահագործ-
ման և գործառնական ծախքերը, վերանորոգումը, խնչ-
պես և նոր հիմնարկների, ձեռնարկումների ու ձեռնար-
կութիւնների կազմակերպումը (շինարարութիւնը,
սկզբնական կահավորումը):

Բացի վերոհիշյալից, գյուղական բյուջեյով կարող
են կատարվել նաև հետևյալ ծախքերը:

1) Վարկային հիմնարկներում կնքված փոխառու-
թիւնների և ստացված վարկերի հատուցումները:

2) Գյուղական բյուջեն սխալ մուծված յեկամու-
ների վերադարձումը:

3) Գյուղխորհուրդի կողմից կրած դանազան վնասները ծածկելու համար առաջացած ծախքերը և դրամարկային տոկոսները:

4) Շրջանային կարգավորման ֆոնդի մասհանումները:

Բացի այդ ծախքերից, «ԱՍՖՖՀ տեղական ֆինանսների վերաբերյալ կանոնադրության» 90-րդ հոդ. թույլ է տալիս տեղական խորհուրդներին, նույն թվում դյուղական խորհուրդներին, իրենց բյուջեների ծախքային մասի մեջ մտցնել չնախատեսված ծախքերը ծածկելու համար հատկացումներ: Այսպես կոչվող չնախատեսված ծախքերի ֆոնդի չափը բյուջեյի ընդհանուր գումարի 3⁰/₁₀-ից գերազանցել չի կարող:

Այսպես որինակ՝ յեթե դյուղական բյուջեն կազմված է 100.000 ո. դումարով, ապա չնախատեսված ծախքերի ֆոնդը 3000 ո. ավելի չի կարող լինել: Ձևախատեոված ծախքերի համար հատկացված գումարները ծախսելու կարգը «տեղական ֆինանսների վերաբերյալ կանոնադրության» 90-րդ հոդ. համաձայն սահմանում են ԱՍՖՖՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների ֆինտրոլկոմատները: Այդ ֆոնդը, վորպես կանոն, կարող է ծխասվել միայն այն կարիքների համար, վորոնք առաջանում են բյուջետային տարվա մեջ, և վորոնք չեն կարող նախատեսվել պլանով, հետևապես, այնպիսի կարիքների համար, վորոնց նկատմամբ ծախքեր չեն մտցված հաստատված դյուղական բյուջեյի մեջ: Նման կարիքներ կարող են ստաջանալ զանազան տարերային աղետների հետևանքով, որինակ՝ հրդեհի, սաստիկ ձյուն դալու, գետի հեղեղումի և այլն: Բացի դրանից, թույլատրվում է այդ ֆոնդի միջոցները ծախսել նաև արտագրական կարիքների համար, ինչպես որինակ՝ շինարարության համար լրացուցիչ հատկացումներ անելու, դարնանացանի կամպանիայի համար բաց թողած միջոցներն ուժեղացնելու, ինչպես և հեղավորական տոնակատարումներ անցկացնելու, զանազան բնույթի մասսայական կամպանիաների համար և այլն:

Ձևախատեոված ծախքերի ֆոնդը վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում ծախսելու վարչական ապարատի պահպանման վրա և այդ ապարատի տնտեսական ծախ-

քերք, գործուղումների և այն հիմնարկների պահան-
ջան ծախքերը ավելացնելու համար, վորոնց վերաբեր-
յալ ծախքերը արդեն մտցված են գյուղական բյուջեն:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՈՒՋԵՅԻ ՑԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

ՑԵԿԱՄՏԱՅԻՆ ՑԱՆԿԸ

ՍՍՀՄ-ի տարեկան 1930 թ. փետրվարի 3-ի հաստատ-
ված «գյուղխորհուրդները կազմակերպելու վերաբերյալ
հիմնական կանոնադրությունը» և 1931 թ. դեկտեմբե-
րի 21-ի միութենական սրենքը հանրապետական և տե-
ղական բյուջեյի վերաբերյալ՝ գյուղական խորհուրդնե-
րի բյուջեններում մտցնում է վորոշ յեկամտի աղբյուր-
ներ, վորոնց հիմնական ցանկը բերված է վերևում՝
գյուղական խորհուրդների բյուջետային և գույքային
իրավունքներին վերաբերվող դիմում:

Այդ ցանկի հիման վրա զաշնակից հանրապետու-
թյունները, իսկ ԱՍՍՀ-ում Ադրբեյջանի, Հայաստանի
և Վրաստանի հանրապետությունների կառավարու-
թյունները մշակում են այն նվազագույն յեկամուտները
ցանկը, վորոնք յենթակա յեն անպայման հանձնման՝
գյուղական բյուջեն մտցվող ծախքերը ծածկելու համար:
Այդ ցանկը, Անդրկենտգործկոմի 1932 թ. մարտի 27-ի
վորոշման համեմատ, մոտավորապես պետք է ընդգրկի
հետևյալ աղբյուրները՝

- 1) Գյուղխորհուրդին ամրացված բնակելի տների,
առևտրա-արդյունաբերական շենքերի, շուկաներում ա-
ռևմարի համար հատկացված տեղերի (կրպակներ, սե-
ղաններ և այլն) և այլ կոմունալ գույքի յեկամուտները:
- 2) Գյուղական խորհուրդներին հանձնված հողային
գույքերի յեկամուտները:
- 3) Գյուղխորհուրդին ամրացված կամ նրա կողմից
կազմակերպված, գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա
գտնվող զանազան ձեռնարկությունների յեկամուտները:
- 4) Գյուղը բյուջեյով պահվող գյուղատնտեսական
ձեռնարկումների յեկամուտները, ինչպիսին են՝ բեղմնա-
վորման ու վարձակալանների, սերմաղտիչ կայանների և
այլն:

5) Մուտքեր հետևյալ տեղական հարկերից և տուր-
քերից — շենքերից, միանվագ տուրքից, վորտեղ այդպի-
սին դանձվում է, գյուղկատարածու լինելու իրավուն-



քից զրկված անձերից զանձվող տուրքից և հողային
ունեատայից:

6) Գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա զանձվող
պետական հարկերից գյուղական բյուջեյին լրիվ կամ
մասնակի հափով կարող են հանձնվել՝

ա. Մասնամասեր միասնական գյուղատնտեսական
հարկից՝ չըջանային խորհուրդների համագումարի կամ
չըջործկոմի կողմից Վորոշված հափերով, բայց տվյալ
գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա մուծված այդ հար-
կի 50-60-ից փոչ պակաս.

բ. Պետական արհեստագործական հարկը.

գ. Գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա գտնվող
կոոպերատիվ կազմակերպություններից զանձվող յե-
կամսային հարկը.

դ) Գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա ընակվող
մասնավոր անձերից զանձվող յեկամսային հարկը.

ե. Միասնական պետական տուրքը.

զ. Գերաշահի հարկը.

է. Միասնական ձկնորսային տուրքը.

ը. Ժառանգական կամ պարգևի կարգով փոխա-
դրվող գույքի հարկը.

թ. Գյուղխորհուրդի տերիտորիայի վրա իրացված
պետական փոխառություններից կատարվող մասնա-
նունեոր այն հափերով, վորոնք սահմանվում են փո-
խառությունները բաց թողնելու ժամանակ:

Բացի դրանից, հանրապետական և տեղական բյուջե-
ների վերաբերյալ 1931 թ. նոյեմբերի 21-ի որենքի հի-
ման վրա գյուղական բյուջեն են մտցվում, վերելվում
մասնանշված հիմունքներով, վարկային հիմնարկնե-
րում կնքված փոխառությունները, գյուղխորհուրդի տե-
րիտորիայի վրա մուծված պետապահովագրական վճար-
ների սահմաններն այն հափերով, վոր սահմանվում են
չըջանային գործադիր կոմիտեյի կողմից, համապատաս-
խան տարվա սկզբին յեղած բյուջետային միջոցների և
ինքնահարկման միջոցների մնացորդները և տուգանք-
ները, վոր գանձում և գյուղխորհուրդը այն սահմաննե-
րում, վոր վորոշված են ԱՍՖՍՀ կազմի մեջ մտնող հան-
րապետությունների որենսդրությամբ: Այնուհետև, ինչ-
պես արդեն մասնանշվել և վերելվում, գյուղական բյուջեն

մայրում են բնակչության ինքնահարկման միջոցները և կոլտնտեսութայունների միջոցները:

Ինչպես տեսնում ենք բերված ցանկից, գյուղական բյուջեյի բոլոր յեկամուտները կարող են մտցվել հետևյալ խմբակների մեջ՝

1) Գյուղխորհուրդին ամբացված կամ հանձնված պահադան գույքերի յեկամուտները.

2) Տեղական հարկեր և տուրքեր.

3) Պետական հարկեր և յեկամուտներ.

4) Կոլտնտեսութայունների և բնակչութայան ներգրավված միջոցները:

5) Զանազան յեկամուտներ, վորոնք չեն կարող դասվել նախորդ խմբակներից և վոչ մեկին:

Թված խմբակների համեմատ ել արծարծված են բոլոր գյուղական բյուջեն մտնող յեկամուտները և ցույց ե տրված նրանց մուծման կարգը:

Թված յեկամտային աղբյուրներից մեղ հարկավոր ե հանդ առնել միայն նրանց վրա, վորոնք հատուկ որոնողական տկտերով չեն կարգավորվում:

ՅԵԿԱՄ ՈՒՏՆԵՐ ԳՈՒՅՔԵՐԻՑ

Գյուղխորհուրդին ամբացված գույքերը կարող են լինել յերեք կարգի՝ կոմմունալ, արդյունաբերական և գյուղատնտեսական:

Առաջինների թվին են պատկանում տեղական խորհուրդների գույք համարվող բնակելի տները, այսինքն այնպիսիները, վորոնք իր ժամանակին ազգայնացվել են Խորհրդային իշխանութայան կողմից և հանձնվել են տեղական խորհուրդներին՝ առեվտրա-արդյունաբերական շենքերը, այսպես կոչվող խանութները, պահեստի շենքերը, շուկաներում առեվտուր անելու տեղերը, զանազան տեսակի ոգտակար հանածոները (քարհանքներ, կար յերներ) և այն: Աայնուհետև այդ գույքի թվին են պատկանում և կոմմունալ ձեռնարկութայուններ, ինչպիսինք են ջրմուղներ, բաղնիքներ և այլ հասարակական ոգտագործման ձեռնարկութայուններ:

Յերկրորդ կարգի գույք պիտի համարվեն՝ աղյուսի և կրի զարծարոնները, ջրաղացները, գյուղատնտեսական մեքենաները վերանորոգելու համար արհեստանոցները և

ուրիշ գյուղատնտեսական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւններ:

Վերջուպէս գյուղատնտեսական գույքի թվին են պատկանում դանդաղան տեսակի կալվածքներ՝ ինչպիսինք են՝ մարգագետիններ, գյուղատնտեսական նշանակութիւն ունեցող թրուռավայրեր, պտղատու այգիներ և խաղողանոցներ, բանջարանոցներ, բախշաններ, գյուղի արտաներ և այլն: Այդ գույքերի թվին պետք է դասել նաև վերև թիւնք գյուղատնտեսական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնները (բեղմնավորման վարձակալանները, սերմադուրիչ կալանները և այլն), վորոնք դեռ կսլոնտեսութիւններին չեն հանձնված: Բոլոր թված գույքերը կարող են շահագործվել ինչպես տրնտ-հաշվարկի փոխադրելու միջոցով, նույնպէս և անմիջա-րար գյուղխորհրդի կողմից: Յեթե գույքը տնտհաշ-վարկի փոխադրելը կամ անմիջաբար շահագործելը գովարութիւններ և առաջացնում, ապա այդ գույքը կարող է կապալով արվել զանազան հիմնարկների և կազմակերպութիւններին: Այդ դեպքում, գյուղխորհուրդը սլալման է կնքում համապատասխան հիմնարկի հետ և պալմանադրով սահմանված ժամկետ-ներում դանձում նրանից գույքի ոգտադործման համար կապալավարձը:

Իսկ յեթե ձեռնարկութիւնը փոխադրված է տնտհաշ-վարկի, ապա գյուղքյուլեյի մեջ մտնում է նրա ոգտուը ալն չափերով, վորը թուլլատրված է հատուկ որենքով, և վորը ընդունել է գյուղխորհուրդը այդ ձեռնարկութիւն Ֆինանսական պլանը քննելուց և հաստատելուց հետո:

Անմիջաբար գյուղխորհուրդների կողմից շահագործ-վող ձեռնարկութիւնները և գույքերը, ինչպէս այդ ցույց է ամիլ փորձը, ոգտագործվում են վոչ միշտ բավա-կանաչափ տնտեսավարի և լրիվ:

Հարկավոր է առանձնապէս ուշադրութիւն դարձնել դրա վրա և հիշել, վոր ամեն մի թերագանձված ուուրլին ծանրապէս պնդրադառնում է գյուղական բյուջեյի վրա: Ձեռնարկութիւնների ամելաջրած յեկամոտները հա-րավորութիւն են տալիս ամելացնելու նաև գյուղի տնտեսութիւն առանձին մասերի վրա կատարվող ծախ-սերի գումարները:

Դրա համար, դուքի անմիջաբար շահագործման պայմաններում, անհրաժեշտ և նկատի ունենալ, վոր այդ ձեռնարկությունների արտադրանքը ձրիարար բաց թողնելը կամ առանց վարձատրության դուքից ոգտվելու անթույլատրելի չէ: Ձեռնարկությունների կողմից հատուցած ծառայության ինքարժեքը պետք է վարձատրվի ոգտվողի կողմից լրիվ չափով: Այդպես որինակ՝ բաղնիքից ոգտվելու համար դյուղխորհուրդին կողմից սահմանված վարկը պետք է ծածկի բաղնիքը պահպանելու ինքնարժեքը, հաշվելով այդ թվում նաև վերջինի վերանորոգումը: Հարկավոր չե թույլ տալ, վոր՝ դյուղխորխուրդը իր միջոցների ավելորդ ծախքերը կատարի բաղնիքի պահաման և վերանորոգման կամ իր մյուս ձեռնարկությունների համար:

Գույքերի և ձեռնարկությունների անմիջաբար շահագործման դեպքում դրանց բոլորի յեկամուտները լրիվ չափով մացվում են դյուղական բյուջեն, իսկ բյուջեյի ծախքային մասում անց է կացվում նրանց պահպանման, շահագործման վերանորոգման և այլ անհրաժեշտ ծախքերը:

ՁԱՆԱԶԱՆ ՅԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐ

Ձանազան յեկամուտների թվից դյուղական բյուջեյին են հասկացվում հետևյալ յեկամուտները՝ հունվարի 1-ին մնացող բյուջեային միջոցների և ինքնահարկման միջոցների մնացորդները, բանկերում պահվող դրամական կապիտալների կամ տոկոսաբեր թղթերի (գյուղխորհուրդին պատկանող պետական փոխառությունների պարտատոմսերը) տոկոսները, գյուղխորհուրդին պատկանող գտնազան անպետք գույքը ռեսուրսացիայի յենթարկելուց ոտացած յեկամուտները և գյուղխորհուրդի վորոշումները խախտելու համար գյուղխորհուրդի վորոշած տուգանքները: Բացի այդ, դյուղական բյուջեյին կարող են մացվել այն հիմնարկությունների յեկամուտները, վորոնք պահվում են դյուղական բյուջեյով, որինակ՝ բժշկության համար բժշկական հիմնարկներին արվող վարձատրությունները:

Գյուղական բյուջեն մտնելու համա գյուղխորհուրդին են հանձնվում կոլտնտեսությունների միջոցները այն ֆոնդերի, վորոնք նախատեսված են կոլտնտեսու-

Թյունները սպասարկող կենցաղային և կուլտուր-լուսավորական հիմնարկները բարելավելու համար, և կոլտնտեսուծյունների նպատակային հատկացումները զանազան ձեռնարկուծյունների համար, վորոնք անցնում են գյուղական բյուջեով: Այդ վերջին հատկացումները հանձնվում են միայն իրենց՝ կոլտնտեսուծյունների վորոշումների համաձայն:

Այդ յերկու յեկամուտներն ել մտցվում են գյուղական բյուջեյի մեջ և պետք ե ծախսվեն՝ առաջինը կոլտնտեսուծյունները սպասարկող կուլտուր-լուսավորական և կենցաղային հիմնարկուծյունների համար, իսկ յերկրորդն այն ձեռնարկումների վրա, վորի համար, կոլտնտեսուծյան վորոշմամբ, այդ միջոցները հանձնվել են:

Այդպես կոլտնտեսուծյունը կարող ե վորոշել կազմակերպել իր մոտ մանկապարտեզ կամ բաղնիք, ըստ վորում այդ մանկապարտեզը, բաղնիքը սպասարկելու յն ուրիշ կոլտնտեսուծյան ես կամ ուրիշ կոլտնտեսուծյուններ իրենց հերթին կորոշեն նույն ձեռնարկումը իրադրծելու համար իրենց յեկամուտներից մասհանում կատարելու: Այս դեպքում գյուղխորհուրդը ընդունելով իր բյուջեյի վրա կոլտնտեսուծյունների նպատակային հատկացումները, պարտավոր ե գործադրել դրանց ըստ իսկական նշանակուծյան:

Բացի թված աղբյուրներից, բյուջեյի յեկամտային մասը կարող են մտնել փոխառուծյունների գումարները, վորոնք գյուղխորհուրդը կտանա, որինակ, կոմմունայ բանկից՝ բաղնիք կառուցելու, ելեկտրոցանցի, գյուղական ջրմուղու և այլ նպատակների համար: Հարկավոր ե հիշել, վոր նման փոխառուծյունները ունեն խիստ նպատակային նշանակուծյուն:

Փոխառուծյուն կնքելու ժամանակ պետք ե յեկավարվել այն կանոնների, վորոնք սահմանված են «տեղական խորհուրդի գույքային իրավունքների վերաբերյալ կանոնադուծյամբ» վորը հաստատված ե Անդրկովկասյան կառավարուծյան կողմից 1929 թ. ոգոստոսի 5-ին (բովանդակուծյունը բերված ե վերելում):

Այնուհետև համամիութենական կառավարուծյան 1931 թ. փետրվարի 1-ի վորոշման համաձայն, խնայդրամարկղները կարող են տալ գյուղխորհուրդներին:

յերկարատե վարկեր՝ գյուղական բյուջներով անցնող հոյտուր լուսավորական ծախքերը ուժեղացնելու համար: Այդ վարկերը տալու համար հատկացվում ե, համապատասխան գյուղխորհրդի խնայողամարկդի ավանդների աճի, 15 0/0-ը, ըստ վորում վարկի բացարձակ չափը կախված կլինի ավանդների ներդրաման վերաբերյալ հենարոնի կողմից տրված կոնտրոլ առաջադրանքները գյուղխորհրդի կողմից հաջողությամբ կատարելուց:

Այսպիսով, վարկ ստանալու համար գյուղխորհուրդը պետք է տանի հատուկ կամպանիա՝ բնակչության միջնացները խնայողամարկդ ներդրավելու ուղղությամբ, և վորքան հաջողությամբ կատարվի այդ աշխատանքը, այնքան ավելի շատ կլինի ստացվող վարկի չափը: Վերջինը տրվում ե 5 տարի ժամանակով, և ամեն 100 ոուր. համար գյուղխորհուրդը տարեկան պետք ե վճարի 9 ոուրկի տոկոս: Վարկ ստանալու համար գյուղխորհուրդը պայմանագիր ե կնքում խնայողամարկդի հետ, վորի մեջ պետք ե մատնանշված լինի վարկի չափը, նպատակը, վորի համար գործադրվելու յե վարկը, և վարկի ժամկետը: Պայմանագրով սահմանվում ե գյուղխորհրդի պարտականությունը՝ նշանակված ժամկետին վարկը մարելու, ժամանակին տոկոսները վճարելու և ամեն կերպ աջակցելու գյուղխորհրդի տերրիտորիայի վրա խնայողործը զարգացնելու վերաբերյալ: Խնայողամարկդներում կան տիպական պայմանագրեր, վոր յրացվում են վարկը տալու ժամանակ և ստորագրվում են խնայողամարկդի և գյուղխորհրդի նախագահի կողմից:

Ապահովագրական վճարներից տեղական բյուջեյի ողորն կատարվող մասհանումները սահմանված են 1931 թ. դեկտեմբերի 21-ի միութենական որենքով: Այդ մասհանումների մի մասը կարող ե հանձնվել գյուղական բյուջեյին, ըստ վորում հանձնելու վերաբերյալ հարցը լուծում ե չրջանային Գործկոմը, վորը սահմանում ե հանձնվող մասի չափը և հանձնելու կարգը: Այդ մասհանումներն ունեն նպատակային նշանակություն և կարող են ծախսվել միայն հրդեհի դեմ պայքարելու համար:

Այն դեպքերում, յերբ գյուղական բյուջեյին հանձնված վերելք թված յեկամուտները բավական չեն նրա վրա դրված ծախսերը ծածկելու համար, չրջանային գործկոմը իր տրամադրության տակ յեղած կարգավորման Ֆոնդից գյուղական բյուջեյին տալիս և նպաստ:

Շրջանային կարգավորման Ֆոնդի նպաստները կորույ են լինել յերկու կարգի՝ նպատակային նշանակությամբ և ընդհանրապես գյուղական բյուջեյի միջոցները ուժեղացնելու համար: Առաջին դեպքում չրջանային Գործադիր կոմիտեն ուղղակի ցույց և տալիս, թե ի՞նչի համար և նա տալիս նպաստ, որինակ՝ դպրոցների շինարարության համար կամ գյուղական հիվանդանոցի կառուցումն սովարտելու և հիմնարկները բարելավելու համար և կոլտնտեսությունների նպատակային հատկացումները զանազան ձեռնարկումների համար, վորոնք անցնում են գյուղական բյուջեյով: Այդ վերջին հատկացումները հանձնվում են միայն իրենց՝ կոլտնտեսությունների վորոշումների համաձայն:

Այդ յերկու յեկամուտներն ևլ մացվում են գյուղական բյուջեյի մեջ և պետք և ծախսվեն՝ առաջինը կորտնտեսություններն սպասարկող կուլտուրլուսավորական և կենցաղային հիմնարկությունների համար, իսկ յերկրորդն այն ձեռնարկումների վրա, վորի համար կոլտնտեսության վորոշմամբ այդ միջոցները հանձնվել են: Այդպես կոլտնտեսությունը կարող և վորոշել կազմակերպել իր մոտ մանկապարտեզ կամ բաղնիք, ըստ վորում այդ մանկապարտեզը կամ բաղնիքը սպասարկելու յե ուրիշ կոլտնտեսության ևս կամ ուրիշ կոլտնտեսություններ, վորոնք իրենց հերթին կորոշեն, նույն ձեռնարկումն իրագործելու համար, իրենց յեկամուտներից մասհանում կատարելու: Այս դեպքում գյուղխորհուրդն ընդունելով իր բյուջեյի վրա կոլտնտեսությունների նպատակային հատկացումները, պարտավոր և գործադրել դրանց ըստ իսկական նշանակության:

Բացի թված աղբյուրներից, բյուջեյի յեկամտային մասը կարող են մտնել փոխարությունների գումարները, վորոնք գյուղխորհուրդը կստանա, որինակ, կոմմունալ բանկից՝ բաղնիք կառուցելու, ելեկտրոցանցի,

գյուղական ջրմուղու և այլ նպատակների համար: Հարկավոր և հիշել, վոր նման փոխառություններն ունեն խիստ նպատակային նշանակություն:

Փոխառություն կնքնելու ժամանակացույցը և դեկավարիայ այն կանոններով, վորոնք սահմանված են «տնտեսական խորհրդի գույքային իրավունքների վերաբերյալ կանոնադրությամբ», վորը հաստատված և Անդրկովկասյան կառավարության կողմից 1929 թ. ոգոստոսի 5-ին (բովսդակությունը բերված և վերեվում):

Այնուհետև համաժողովենական կառավարության 1931 թ. փետրվարի 1-ի վորոշման համաձայն, ինչպե՛ր ամարակիցները կարող են առաջ գյուղխորհուրդներին յերկարատև վարկեր՝ գյուղական բյուջեներով անցնող կույտուր լուսավորական ծախքերը ուժեղացնելու համար: Այդ վարկերը տալու համար հատկացվում և, համապատասխան գյուղխորհրդի ինչպե՛ր ամարակիցի սովանդների աճի, 15⁰/₁₀₀-ը, ըստ վորում վարկի բացարձակ չափը կախված էլինի սովանդների ներգրավման վերաբերյալ կենտրոնի կողմից տրված կոնսրոլ առաջադրանքները գյուղխորհրդի կողմից վարելու համար, հանրային կրթություն անցկացնելու համար և այլն: Նպատակային նպատակներ տալու ժամանակ չըջանային Դործկոմը կարող և դնել վորոշակի պայմաններ, որինակ՝ դպրոցները կառուցելու համար, ինքնահարկման կարգով-բնակչության մեջ հավաքվի նպաստին հավասար գումար: Այդ դեպքում գյուղխորհուրդը պարտավոր և դրված պայմանները կատարելու: Նպատակային նշանակություն ունեցող ստացած նպաստը գյուղխորհուրդը իրավունք չունի ծախսելու վորևե և այլ նպատակի համար:

Ուրիշ դեպքերում նպաստները տրվում են առանց վորոշ նպատակի և մտնում են գյուղական բյուջեի պրոմարկին ու կարող են ծախսվել ընդհանուր կարգով:

Երջանային կարգավորման Ֆոնդը կարող և գոյանալ չըջանի տերիտորիայի վրա պետական հարկերի և յեկամուտների մուտքերից, բացառությամբ միասնական գյուղատնտեսական հարկի այն մասից, վորն անմիջաբար փոխանցվում և գյուղական բյուջեի հաշվին: Երջանային բյուջեն մտնող այդ հարկի մնացած մասից, այդ հարկի որևեք համաձայն, չըջանային կարգավորման

Ֆոնդի ոգտին անպայման հատկացվում է մի վորոշ մասը: Այդ վերջինի չափը սահմանում են ԱՍՖՆՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների կառավարությունները:

Կարգավորման ֆոնդը գտնվում է շրջանային Գործկոմի տրամադրության տակ՝ հատկապես տվյալ շրջանի տերիտորիայի վրա գտնվող սակավազոր բյուջեներին նպաստներ տալու համար:

Կարգավորման ֆոնդից տրվող նպաստի չափի մասին չրջգործկոմը պետք է հայտնի համապատասխան գյուղխորհրդին՝ նոր տարվա սկզբից չորս ամիս առանջ:

ԻՆՔՆԱՀԱՐԿՈՒՄԸ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ

ԽՍՀ Միության տերիտորիայի վրա գյուղական խորհուրդները կազմակերպելու վերաբերյալ «Հիմնական կանոնների» համաձայն, վոր հաստատված է միութենական Կենտրոնական կոդից 1930 թ. փետրվարի 3-ին, այն միջոցները, վորոնք հավաքվում են բնակչության ինքնահարկման կարգով, ամբողջությամբ մտցվում են գյուղական բյուջե: Բայց այդ միջոցները գյուղխորհուրդների կոդից կարող են ծախսվել միայն այն կարիքների համար, վորոնք նշանակված են տվյալ գյուղի քաղաքացիների ընդհանուր ժողովների վորոշումներով: Գյուղխորհուրդը իր հայեցողությամբ վորչ մի այլ նպատակի համար, ինքնահարկման միջոցները ծախսել չի կարող:

Ինքնահարկումը թույլ է տրվում միայն տվյալ գյուղի կուլտուրական և տնտեսական կարիքները բավարարելու համար կամ մի քանի գյուղերի այդ ընդհանուր կարիքների համար: Ինքնահարկման միջոցների հաշվին ծածկել վարչական ծախսերը, այն է՝ գյուղխորհրդի կամ տեղական իշխանության մարմինների աշխատավարձը, նրանց համար շենքեր կահավորելու կամ պահպանելու ծախսերը կամ նրանց այլ ծախսերը, որենքով արգելվում են:

Այն կարիքների թվին, վորոնց համար կարող է անցկացվել ինքնահարկումը, դասվում են.

1) Կուլտուր-կրթական և առողջապահական հիմնարկությունների (դպրոցներ, գրադարաններ, խրճիթ-րնթերցարաններ, աղումքներ, կարմիր անկյուններ,

մանկապարտեզներ, մանկական մսուրներ, հիվանդանոցներ, բժշկական և բուժական կայաններ և այլն) կազմակերպումն և տնտեսական պահպանումը (նոր շինարարություն, կիսափաթ շենքերը վերջացնելու, հինը լայնացնելու, հիմնական և ընթացիկ վերանորոգում կատարելու, շենքեր վարձելու, կահավորելու յետացման համար և այլն) :

2) Գյուղատնտեսությունը բարձրացնելու նպատակ ունեցող հիմնարկությունների (գյուղատնտեսական, անասնաբուժական, բեղմնավորման և վարձակայաններ, սերմադուրիչ կայաններ, հացապաշարային խանութներ և այլն) կառուցումն և տնտեսական պահպանումը :

3) Ճանապարհային շինարարությունը—գյուղական նշտնակություն ունեցող ճանապարհների, կամուրջների, դեղատնայների և ճանապարհային այլ կառուցվածքների շինարարությունը, պահպանումն ու վերանորոգումը :

4) Հսկահրդեհային պահպանությունը—հրդեհային գոմերի շինարարությունը, կահավորումը, պահպանումը և սպասարկումը :

5) Գյուղի բարեկարգությունը—հասարակական բաղնիքների, ջրմուղների, աղբյուրների, քայհերեզների և այլոց պահպանումը և նորոգումը :

6) Գյուղի ելեկտրիֆիկացիան գործող ելեկտրոկայաններին կցելու միջոցով, ինչպես և գոյություն ունեցող ելեկտրոցանցի վերանորոգումը :

7) Գյուղի պահպանությունը (պահակների պահպանումը) :

Բերած ցանկը ընդգրկում և գյուղի բոլոր ամենագրյալները կուլտուրական և տնտեսական կարիքները, բայց որենքը, հաշվի առնելով առանձին շրջանների առանձնահատուկ կենցաղային հնարավորությունները, իրավունք և վերապահում համապատասխան մարմիններին (շրջանային գործկոմներին) բերած ցանկի մեջ փոփոխություններ և ուղղումներ մտցնելու այն պայմանով սակայն, վոր ինքնահարկման միջոցները գյուղի կուլտուրական և տնտեսական կարիքներին հատկացնելու հիմնական սկզբունքը չխախտվի : Բոլոր փոփոխությունները, վոր մտցվում են ցանկի մեջ, պետք և հայտնվե՞ն տեղերին մինչև ինքնահարկման կամ պանիայի սկիզբը :

Ինքնահարկումն անցկացնելու, նրա չափերի հարցն—

բը և այն մասին, թե ի՞նչ կարիքի համար վորքան դու-
մար ե հասկացվելու, վորոշում են քաղաքացիների ընդ-
հանուր ժողովում, վորը հրավիրում ե գյուղխորհուրդն
իր նախաձեռնությամբ կամ, ինչպես հասարակական
կազմակերպությունների, նույնպես և քաղաքացիների
առանձին խմբերի կամ առանձին քաղաքացիների հայ-
աարարությունների համաձայն: Ինքնահարկման հարցը
քողաքացիների ընդհանուր ժողովի քննությանը ներկա-
յացնելուց առաջ, գյուղխորհուրդը պարտավոր ե չքա-
վորության, բաարակների, գյուղականիվի մասնակցու-
թյամբ նշել այն կարիքները, վորոնք պետք ե բավարար-
վեն ի հաշիվ ինքնահարկման միջոցների և միաժամանակ
կազմել անհրաժեշտ ծախսերի մոտոմոր նախահաշիվը:

Քաղաքացիների ընդհանուր ժողովի վորոշումից հե-
տո, ինքնահարկումը անցկացնելու և ինքնահարկման
կարգով հավաքված բոլոր միջոցները անորինելու իրա-
վունքը պատկանում ե գյուղխորհրդին, վորը անց ե կաց-
նում ինքնահարկման բաշխումն առանձին քաղաքացի-
ների մեջ, նրա դանձումը և միջոցների հաշվառումն ու
վարում ե այդ միջոցների հաշվապահությունը: Նրա վրա
եղ գրվում ե ինքնահարկված գումարների պահպանումը
և ծախսումը:

Ինչ վերաբերում ե գյուղական բյուջեյի և ինքնա-
հարկման միջոցների միջև յեղած փոխհարաբերության
հարցին, ապա անհրաժեշտ ե նախ և առաջ հաշիվ առնել,
վոր այդ գումարները գյուղական բյուջեյի մեջ մտցնելը
դնում ե հետևյալ նպատակները,—առաջինը՝ կապակցել
գյուղական բյուջեյի ծախքերը ինքնահարկման կարգով
կատարվող ծախքերի հետ, յերկրորդը կարգավորել ինք-
նահարկման միջոցների ոգտադործման հարցը:

Ինքնահարկման միջոցները գյուղական բյուջեները
մտցնելու հետեվանքով վոչ մի դեպքում չի կարելի պա-
կասեցնել գյուղի կուլտուրական և տնտեսական կարիք-
ների համար բյուջեյով կատարվող հատկացումները:
Ինքնահարկման միջոցներն ոգտադործելու հարցն ունի
հսկայական նշանակություն և հենց այդ պատճառով այդ
միջոցները պետք ե ծախսվեն միայն այն նպատակների
համար, վորոնք մասնանշված են քաղաքացիների ընդ-
հանուր ժողովների վորոշումներով:

Գյուղական բյուջեյով կատարվող ծախսերը ինք-

նահարկման կարգով կատարվող ծախսերի հետ կապելու համար նախ և առաջ անհրաժեշտ է, վորպեսզի դյուզան-կան բյուջենները կազմելու պահին ավարտված լինի ինք-նահարկման վերաբերյալ անցակցվող կապմպանիան: Ինչպես հայտնի չէ, որենքն իրավունք է վերապահում դյուզական խորհրդին դյուզի չքավորության, բարա-կության և դյուզի ախիւվի հետ միասին քննարկել ինք-նահարկման պլանը և այդ պլանի նախագիծը քաղաքա-ցիների ընդհանուր ժողովին և հաստատության ներկա-յացին: Այդ պլանն իրագործելու կարգով դյուզխոր-հուրդը պետք է կապակցի ինքնահարկման անցկացման և ինքնահարկման միջոցների ծախսման պլանը արտադրա-կան պլանի հետ, վորը դրվում է նրա կողմից դյուզական բյուջեն կազմելու հիմունքում:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՅԻ ԿՈՆՏՐՈՆ ԹՎԵՐԸ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՅԻ ԿԱԶՄԵԼԸ

Խորհրդային Միության մեջ ամբողջ տնտեսությու-նը վարվում է վորոշակի, նախապես կազմած պլանով: Այդ պլանով նախատեսվում է տեղական տնտեսության զարգացումը, նախապես նախագծվում է թե վորտեղ են կառուցվելու արդյունաբերական և կոմմունալ ձեռնար-կությունները, դպրոցական և հիվանդանոցային շէն-քերը, իրագործվելու բնակարանային շինարարությու-նը, վո'րտեղ և վո'րպիսի թվով սովորողների համար պետք է բացվեն դպրոցներ, կազմակերպվեն բժշկական հիմնարկներ, դյուզատնտեսական և անասնաբուժական կայաններ և այլ հիմնարկություններ: Դրան զուգընթաց պլանը նախագծում է, թե վորոշ ժամանակաշրջանում արդյունաբերությունը ինչ արտադրանք է բաց թողնե-լու, ինչքան յերեխաներ են ներգրավվելու դպրոցները և նախադրոցային հիմնարկները, քանի մահճակալով են ծավալվելու հիվանդանոցները: Պլանում տրվում են նախագծեր և տեղական տնտեսության ու սոցիալ կուլ-տուրական շինարարության զարգացման մյուս բոլոր ցուցանիշների վերաբերյալ տեղերում:

Նշելով շինարարական որյեկտները և ժողանտեսու-թյան ու սոցիալ-կուլտուրական շինարարության ցուցա-նիշները, ընդհանուր պլանը նախագծում է և բոլոր պլա-նային կարգով իրագործվող ձեռնարկությունների, հիմ-

նարկությունների ու ձեռնարկումների շինարարության պահպանման և ֆինանսավորման մոտավոր արժեքը: Պլանը տրվում է դրամական արտահայտությամբ:

Ժողովրդական տնտեսության և սոցիալ-կուլտուրական շինարարության պլանը, նայած թե վոր ժամանակամիջոցի համար է նա կազմվում, կարող է լինել, 1) գլխավոր (генеральный), վոր կազմվում է յերկար ժամանակամիջոցի համար, 2) հնգամյա, 3) տարեկան (այլ կերպ կոչարող թվեր), վոր կազմվում է մեկ տարվա համար և 4) յեռամսյա:

Ժողովրդական տնտեսության զարգացման վերաբերյալ այդ պլանները, վերադաս մարմինների կողմից հաստատվելուց հետո, դառնում են դիրեկտիվային՝ բոլոր գերատեսչությունների և տեղական խորհուրդների համար:

Ամեն տարվա համար կազմվող կոնտրոլ թվերը հասցվում են մինչև չրջան, և չրջործկոմը պարտավոր է նրա տված թվերը բաշխելու չրջանի տերրիտորիայի վրա գործող առանձին բյուջեների միջև (գյուղական, քաղաքային և չրջանային):

Շրջանի տերրիտորիայի վրա ձեռնարկությունների և հիմնարկությունների զարգացման արտադրական պլանին զուգընթաց, չրջործկոմը պետք է նմանապես վորոշե չրջանի առանձին բյուջեների ծավալը: Դրա համար նա բաշխում է ծախսերը չրջանում գործող բոլոր բյուջեների միջև և, դրա հետ միասին, պարզում է առանձին բյուջեների յեկամտային հնարավորությունները, սահմանելով ամեն մի բյուջեյի համար պետական հարկերից և յեկամուտներից կատարվող մասհանման տոկոսը, կադմելով չրջանի տերրիտորիայի վրա անցկացվող տեղական հարկերի և տուրքերի ցանկը և սահմանելով նրանց դրույթները, ինչպես նաև սահմանելով չրջանային կարգավորման ֆոնդից ամեն մի բյուջեյին տրվող նպատուի չափը:

Այդ ձեվով ստացվում են առաջիկա տարվա գյուղական բյուջեյի կոնտրոլ թվերը: Այդ կոնտրոլ թվերը կազմվում են ըստ տնտեսության ձյուղերի և սոցիալ-կուլտուրական շինարարության, առանց այն մանրամասնությունների, վոր կատարվում են գյուղական բյուջեն կադմելու ժամանակ:

Կոնստրուկտիվները հանդիսանում են պարտադիր գյուղ-
խորհրդի համար, և վերջինս այդ թվերի սահմաններում
կազմում և իր բյուջեն:

Բացի կոնստրուկտիվներից՝ Ադրբեջանի, Հայաստանի
և Վրաստանի կառավարութունները տալիս են ընդհա-
նուր գիրեկտիվներ այն մասին, թե ինչպես պետք և կազ-
մեն տեղական խորհուրդները իրենց բյուջեն, տնտեսու-
թյան վոր ճյուղի վրա յե հարկավոր առաջին հերթին
ուղղել տեղական բյուջեյի միջոցները և ինչպես պետք և
բաշխիլի առաջիկա տարում այդ միջոցների աճած գու-
մարը:

Այդ գիրեկտիվների հիման վրա Փինսոդկոմատները
տալիս են չրջֆինրաթիններին հրահանգ բյուջեն կազմե-
լու վերաբերյալ և կցում են հրահանգին բյուջետային
կլասիֆիկացիան (նախահաշվային ցանկը), հայտնում են
իրենց կողմից սահմանված ծախսերի նորմաները, ինչ-
պես ըստ առանձին հոդվածների (աշխատավարձի, վար-
չատնտեսական ծախսերի, դործառնական ծախսերի,
գույքի պնման և ալլոց վերաբերյալ), նույնպես և ամ-
բողջությամբ ըստ բյուջետային միավորների (դպրո-
ցում խմբեր, հիվանդանոցում մահճակալներ, մի ծառա-
յող վարչական հիմնարկություններում, գյուղատնտե-
սական մասր և այլն), մատակարարում են տեղական
մարմիններին ստանդարտացված բյուջետային քարտե-
քով և բյուջեն կազմելու համար այլ անհրաժեշտ նյու-
թերով:

Ուղարկելով գյուղխորհուրդներին այդ նյութերը,
չրջանային ֆինրաթինը հայտնում և նրանց, չրջդործկո-
մի կողմից հաստատված տվյալ գույքի բյուջեյի վրա
դրված ծախսերի վերջնական ցանկը, միասնական գյու-
ղատնտեսական հարկից և ուրիշ պետական հարկերից ու
տուրքերից կատարվող մասհանման տոկոսները, տվյալ
գյուղխորհուրդի համար սահմանված տեղական հարկերը
և տուրքերը և դրանց դրույքները, ինչպես և առաջիկա
տարվա համար չրջանային կարգավորման ֆոնդից տվյալ
գյուղխորհրդին արվող նպաստի չափը:

Բայց չրջանային ֆինրաթինը չի կարող սահմանա-
փակվել հրահանգների և նյութերի առաքմամբ: Նա
պետք և չարունակի կենդանի կապ պահպանել գյուղխոր-

հրդեհի հետ և անմիջապա դեկավարի գլուխական բյուջեն
կազմելու գործը:

ԲՅՈՒՋԵՏԱՅԻՆ ԿԼԱՍՖԻԿԱՑԻԱ

(Նախահաշվային ցանկ)

Ձեռնամուխ լինելով բյուջեներ կազմելուն, գլուխ-
խորհուրդը նախ և առաջ պետք է իմանա, վոր բյուջեն
կազմվում է մի տարի ժամանակով՝ ոկտո-
հունվարի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը, այն վորոշա-
կի բյուջետային կլասիֆիկացիայի (նախահաշվային
ցանկը) համաձայն, վորը մշակում է հաստատում է
միութենական Ֆինոդկոմատը:

Բյուջետային կլասիֆիկացիան հանդիսանում է
բյուջեյի այնպիսի մի ձեւ, վորը յեկամուտներն ու ծախ-
քերը խմբավորում է ճյուղային (արդյունաբերություն,
գյուղատնտեսություն, կոմմունալ տնտեսություն, ժո-
ղովրդական լուսավորություն, առողջապահություն և
այլն) և առարկայական կարգով:

Բյուջետային կլասիֆիկացիան միատեսակ է ամբողջ
ԽՍՀՄ-իության համար և բացի միութենական Ֆինոդ-
կոմատից վուչ վոքի կողմից փոխվել չի կարող: Յեթե
տեղերում անհրաժեշտություն է զգացվում նոմենկլա-
տուրայի փոփոխման կամ լրացման համար, ապա այդ
հարցը հարուցվում է ԱՍՖԽ Հ կազմի մեջ մտնող հանրա-
պետությունների Ֆինոդկոմատների միջոցով: Նախա-
հաշվային նոմենկլատուրայի միասնականությունն ան-
հրաժեշտ է ամբողջ միության տերրիտորիայի վրա յե-
ղած բոլոր տեղական բյուջեները հաշվի առնելու միա-
կերպության համար:

Նախահաշվային նոմենկլատուրայի, ինչպես յեկա-
մբրտային, նույնպես և ծախքային մասերը բաժանվում են
հատվածների, պարագրաֆների և հոդվածների: Հա-
տվածները միացնում են տնտեսության կամ սոցիալ-կուլ-
տուրական ձեռնարկումների մի ամբողջ ճյուղ, որինակ
կոմմունալ տնտեսություն, ժողովրդական լուսավորու-
թյուն, հաղորդակցության ճանապարհները, կամ հաշվի
յեն առնում յեկամուտների միատեսակ խումբը (տեղական
հարկերը և տուրքերը, պետական հարկերից կատարվող
մասհանումները, տեղական արդյունաբերության յեկա-
մուտները և այլն):

ԾԱԽՔԱՅԻՆ ԿԼԱՍԻՖԻԿԱՑԻԱՆ

(Անվանակարգ)

1932 թ. բյուջետային կլասիֆիկացիան բոլոր ծախսերը բաժանում է հետևյալ հատվածներին՝

Հատված 1-ին—Արդյունաբերություն:

» 2-րդ—Գյուղատնտեսություն:

» 3-րդ—Կոմունալ և բնակարային տնտեսություն:

» 4-րդ— Առևտուր, մատակարարում, տնտեսագիտական արդյունաբերություն, կոոպերացիա:

» 5-րդ—Տրանսպորտ (ճանապարհային տնտեսություն):

» 6-րդ—Կապ:

» 7-րդ—ԽՍՀՄ. միասնական ջրային և հիդրոէլեկտրոստանական ծառայություն:

» 8-րդ—Լուսավորություն:

» 9-րդ—Առողջուպահություն:

» 10-րդ—Ֆիզիկական կուլտուրա:

» 11-րդ—Աշխատանքի կազմակերպում և պահպանում և աշխատավորների սոցիալական ապահովագրություն:

» 12-րդ—ԲԳԿԲ. մասերի և հիմնարկների տնտեսական ծախսերին մասնակցություն:

» 13-րդ—Ընդհանուր վարչություն:

» 14-րդ—Դատական հիմնարկություններ:

» 15-րդ—Պահեստի և ռեզերվի ֆոնդեր:

» 16-րդ—Փոխառության ծախսեր:

» 17-րդ—Զանազան ծախսեր:

» 18-րդ—Սոցալահովազրության մարմիններին հանձնվող միջոցներ:

» 19-րդ—Ինքնավար Ս.Խ. Հանրապետությունների տեղական բյուջեներին հատկացվող միջոցներ:

» 20-րդ—Կարգավորման ֆոնդեր:

» 21-րդ—Ինքնահարկման միջոցների հաշվին կատարվող ծախսեր:

Հատվածները բաժանվում են պարզրաֆներին, վորոնք միավորում են միանման հիմնարկություններ կամ

ձեռնարկումներ, որինակ՝ ժողովրդական լուսավորության գծով 1-ին աստիճանի դպրոցները, կոյսերիտ դպրոցները, խրճիթ-բներցարանները և այլն: Առողջապահության գծով հիվանդանոցները, բժշկականանները և այլն: Կոմմունալ տնտեսության գծով բնակելի, բարեկարգությունը, հրդեհային պաշտպանությունը, ջրմուկներ և այլն:

Կլասիֆիկացիայի ծախքի մասի պարադրաֆները բաժանվում են հոգվածների, վարոնք ցույց են տալիս, թե պարադրաֆով անցկացվող ծախքը ինչ նպատակի համար և նշանակված: 1932 թ. կլասիֆիկացիայով ընդամենը սահմանված և 11 հոգված, այն և՝

Հոգված 1. Աշխատավարձ:

» 2. Վարչատնտեսական ծախքեր:

» 3. Նոր շինարարություն և շենքերի սկզբնական կահավորում:

» 4. Հիմնական վերանորոգում և շենքերի լրացուցիչ կահավորում:

» 5. Գույքի ձեռք բերում:

» 6. Հատուկ գործառնական (չահագործման) ծախքեր:

» 7. Սովորողների նյութական ապահովում:

» 8. Կապիտալ ներդրումներ:

» 9. Բնակարանային և կենցաղային շինարարություն:

» 10. Սոցիալական և կուլտուրական շինարարություն:

» 11. Շրջանառու միջոցների կազմակերպում և ուժեղացում:

Թված հոգվածների միայն առաջին վեցն են, վոր կրկնվում են բոլոր հոգվածներում և պարադրաֆներում, այնինչ 7-րդ հոգվածը (սովորողների նյութական ապահովումը) հարկավոր է միայն «Ժողովրդական կրթության» հատվածի համար, իսկ հետևյալ չորս հոգվածները—տնտեսավարական ձեռնարկությունների համար:

Առանձին հոգվածների համեմատ ծախսերի ճիշտ հաշվառումը կանխորոշում է և նախահաշիվները տեխնիկապես ճիշտ կազմելու խնդիրը և նրանց կատարումը, այդ պատճառով էլ առաջին 7 հիմնական հոգվածների վրա անհրաժեշտ է կանգ առնել մանրամասնորեն:

1-ին հոգվածով (աշխատավարձ) հաշվի յեն առնվում բյուջեյով պահվող հիմնարկների կողմից բանավորների և ծառայողներին տրվող աշխատավարձը, ինչպես և տեղիումը պահպանելու համար կատարվող մասհանումները: Այդ հոգվածով չեն անցկացվում բյուջեյով պահվող ձեռնարկությունների (աղյուսի գործարաններ, ջրաղացներ, բաղնիքներ և այլն) բանվորներին և ծառայողներին տրվող աշխատավարձի ծախսերը, նոր շինարարությունների վրա աշխատող և հիմնական վերանորոգումներ կատարելու համար վարձված բանվորներին և տեխնիկական պերսոնալին տրվող աշխատավարձը:

Այդ հոգվածով հաշվի չեն առնվում նմանապես սոցիալական ապահովագրման համար կատարվող մասհանումները և բանվորական բնակչինարարության կարիքների վրա կատարվող նպատակային հավելումները:

2-րդ հոգվածով (վարչատնտեսական ծախսեր) անցեն կացվում 1) գրասենյակային և փոստ-հեռագրական ծախսերը, 2) տնտեսական ծախսերը, 3) գործուղումների ծախսերը 4) խորհուրդների համագումարների գումարման ծախսերը և 5) տրանսպորտի (ավտո, ձի և այլն) պահպանման (բացի աշխատավարձից) ծախսերը, բացառյալ հրեհային տրանսպորտից, փորի վրա կատարվող ծախսերը անց են կացվում 6-րդ հոգվածով,

Այս հոգվածի համեմատ ծախսերի առանձին խմբերի մանրակրկիտացումը (դետալիզացիա) կտրվի ներքև, անհատական նախահաշիվների քննարկման Ժամանակ:

3-րդ հոգվածով (նոր շինարարություն և շենքերի սկզբնական կահավորումը) անց են կացվում շենքերի և ձեռնարկությունների շինարարության, նույն թվում և նրանց լայնացման համար կատարվող ծախսերը: Շենքերի կահավորման ծախսերի տակ հասկացվում են նրանց մեջ վառարաններ կառուցելը, լուսավորություն անցկացնելը, հեռախոս սարքելը, ջրամատակարարումը և այլն, իսկ արտադրական ձեռնարկությունների համար նշանակված շենքերի մեջ-մեքենաների, դադգյահների, գործիքների սարքավորումը և րեդհանրապես այնպիսի, մշտական բնույթ կրող հարմարեցումների համար, առանց վո-

րի կառուցվածքը իր նշանակութեանը չի համապատասխանում :

4-րդ հոդվածով (հիմնական վերանորոգում և շինքերի լրացուցիչ կահավորում անց են կացվում ելի նույն ծախսերը, ինչ վոր 3-րդ հոդվածով, այն տարբերութեամբ սակայն, վոր այդ ծախսերը վերաբերում են արդեն գոյություն ունեցող շինքերին, ձեռնարկություններին և այլ շինարարություններին :

5-րդ հոդվածով (գույքի ձեռք բերումը) անց են կացվում այն ծախսերը, վոր կատարվում են ձեռք բերելու հետևյալ դույքերը՝ 1) կենդանի գույք (ձիեր, յեղներ, կովեր, եղեր և այլն), 2) մեռյալ գույք (սեղաններ, աթոռներ, մահճակալներ, սայլեր, կառքեր, ավտոմեքենաներ և այլն), 3) հադուստեղեն, կոշիկեղեն, սպիտակեղեն և մասնագիտական հադուստ, 4) ձիու սարքավորում (թամբեր, սանձեր, խամուսներ և այլն) և զինավորում և 5) խրճիթ-բնիթեցարանների և դրադարանների համար գրքեր :

Այդ հոդվածով չեն անցնում կենդանի գույքի պահպանման համար կատարվող ծախսերը, վորոնք պետք է անցնեն 2-րդ հոդվածով :

Հադուստեղեն, կոշիկեղեն, սպիտակեղեն և մասհադուստ ձեռք բերելու ծախսերն այս հոդվածով չեն անցնում միայն այն դեպքում, յերբ այդպիսիք հիմնարկության գույքացուցակի մեջ չեն անցկացվում և արվում են անվերադարձ ոգտագործության համար : Այդպես որինակ՝ սովորողներին արվելու համար ձեռք բերվող հադուստեղենն ու կոշիկեղենն անց են կացվում 7-րդ հոդվածով (սովորողների նյութական ապահովում), իսկ ուրիշ դեպքերում—2-րդ հոդվածով (վարչատնտեսական ծախսեր) :

6-րդ հոդվածով, վոր նախատեսում են հատուկ գործառնական (չահագործման) ծախսեր, անց են կացվում տվյալ հիմնարկության համար հատուկ բնույթ կրող ծախսեր, այն ե՝ 1) պարենավորման ծախսերը, այսինքն մանկատներում մանուկների սնունդը, հիվանդանոցներում հիվանդների և այլն : 2) Դեղորայք և վիրաբուժական նյութեր ձեռք բերելու համար ծախսերը, վոր կատարվում են հիվանդանոցների, բժշկականյանների և այլ բժշկական հիմնարկների համար : 3) կուլտ-կրթական

բնույթի ծախքերը, որինակ՝ դասախոսությունների, դրույքների կազմակերպում և այլն, 4) այլ գործառնական ծախքեր, վոր բղխում են տվյալ հիմնարկի ուղերա-տելի գործունեյությունից:

Բացի այդ, այս հոդվածով անց են կացվում բյու-ջեյով պահվող ձեռնարկությունների նաև չահագործման ծախքերը, նույն թիվում բանվորներին և ծառա-յողներին տրվող աշխատավարձի ծախքերը, վարչատնտեսական ծախքերը, հարկերի և տուրքե-րի վճարումը և այդ ձեռնարկությունների գոր-ծատնական ծախքերը: Այդպիսով այն ծախքերը, վոր նախատեսված են ձեռնարկությունների համար 1-ին, 2-րդ և 6-րդ հոդվածներով, ձեռնարկության համար միացվում են մեկ հոդվածի, այն է՝ 6-րդ հոդվածի տակ բնդհանուր վերնագրով «չահագործման ծախսեր»:

7-րդ հոդվածով (սովորողներին նյութական ապահո-վումն) անց են կացվում սովորողներին տրվող թոշակնե-րի և այլ սահմանված նպաստների, գրենական պիտույք-ների (գրքեր և այլն), հանրակացարաններում սովորող-ներին պահպանելու և ոնելու ծախքերը, ինչպես և նրանց հագուստեղենով, կոշիկեղենով և նյութական ապահով-ման այլ ձեվերով բավարարելու ծախքերը:

Բացի այդ յոթ հոդվածից, կան նաև վերև թված չորս հոդվածներ ևս: Սակայն պետք է ասել, վոր Անդրկով-կասի պայմաններում այդ վերջին չորս հոդվածները դյուրական բյուջեներում հաղիվ թե գործադրություն գտնեն, քանի վոր այդ բյուջեյում տնտեսական հաշվար-կի ձեռնարկություններ հավանորեն չեն լինի: Այդ պատ-ճառով անհրաժեշտություն չկա մանրամասնորեն կանգ առնելու այդ հոդվածների և նրանց նշանակման վրա:

ՅԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԿԼԱՍԻՖԻԿԱՑԻԱՆ

(Անվանակարգ)

Յեկամուտների կլասիֆիկացիան կառուցված է այլ կերպ: Նա բաժանում է յեկամուտները յերեք հիմնական խմբերի՝ Ա-համայնական սեկտորի վճարումները (բյու-ջեյին), Բ-հանրայնացված սեկտորի վճարումները և Գ-այլ ֆինանսական ինստիտուտներից և այլ աղբյուր-ներից կատարվող մուտքերը:

Բացի այդ, հատուկ խմբակում բառանձնացված են

կարգավորման ֆոնդերը (Գ) և բյուջետային միջոցները մնացորդները (Ե)։ Այդ խմբերը բաժանվում են հառ-վածների, ըստ վարում վարուչ հաստիքներ կրկնվում են յեղկու խմբերում։

Յեկամուսնների կրտսերիցիան տնի հետևյալ ձևը՝

- Ա. Խմբակ—հանրայնացված սեկտորի վնարումները
- Հառված 1. Արդյունաբերության խումբ.
- » 2. Գյուղատնտեսական խումբ.
- » 3. Բնակարանային և կոմունալ տնտեսության խումբ.
- » 4. Առևտուր, տնտեսական, արդյունաբերության, կոոպերացիա.
- » 5. Կապ։
- » 6. Տեղական հարկեր և տուրքեր հանրայնացված սեկտորի ձեռնարկությանից։
- » 7. Զանազան յեկամուսններ։

Բ. Խմբակ—հանրայնացված սեկտորի վնարումները

Հառված 8. Պետական հարկեր և միասնական տուրք.

- » 9. Տեղական հարկեր և տուրքեր.
- » 10. Զանազան մուտքեր.
- » 11. Ինքնահարկում.

Գ. Խմբակ—այլ փինանսական տնտեսութայուններից և այլ աղբյուրներից կատարվող մուտքեր

Հառված 12. Պետ. բյուջեից հանձնվող միջոցներ.

- » 13. Միջոցներ այլ աղբյուրներից.
- » 14. Փոխառություններ.

Դ. Խմբակ

Հառված 15. Կարգավորման ֆոնդեր։

» 16. Տեղական գործկոմների կարգավորման ֆոնդեր.

Ե. Խմբակ

Հառված 17. Բյուջետային միջոցների մնացորդներ։

Բոլոր խմբակների հառվածները բաժանվում են պարագրաֆների, բայց հետագայի բաժանումների միասնական հոդվածները ունի միայն Ա. խմբակը։ Այդ խմբակի յեկամուսնները հաշվի առնելու համար սահմանված են 5 հոդվածներ.

Հոդված 1. Մասհանում ոգուտներից։

- » 2. Ընդհանուր յեկամուտ։
- » 3. Կապալավարձ։

» 4. Յեկամտային հարկ:

» 5. Միասնական ձկնորսական տուրք:

1-ին հոդվածով անց են կացվում ԽՍՀՄ. ԿԳԿ. և ԺԿԽ. 1930 թ. սեպտեմբերի 2-ի և 1931 թ. ոգոստոսի 16-ի փորձումների համաձայն բյուջեն մտցվող ոգուտների մատնանումը այն տեղական նշանակութուն ունեցող ձկնորսությունների, փորոնք փոխադրված են տնտեսաշարիկի:

Յեթե դյուլիսորհուրդին ամրացված ձեռնարկությունը, ինչ բնույթի ել ուղում և նա լինի, արդյունաբերական (աղյուսի դործարաններ, աղացներ և այլն) կամ կոմմունալ (բաղնիքներ-ջրմուղներ և այլն) պահվում և տնտեսավարական հաշվարկով, այսինքն ունի իր կանոնադրությունը, իր ինքնուրույն ֆինանսները և իր ամբողջ յեկամուտներով ու ծախսերով դյուլական բյուջեյի մեջ չի մտնում, ապա այդպիսի ձեռնարկությունը պարտավոր և իր ոգուտների մի մասը հատկացնել դյուլական բյուջեյին:

Յեվ հենց այդ յեկամուտներն են, վոր անց են կացվում 1-ին հոդվածով:

2-րդ հոդվածով անց են կացվում ընդհանուր յեկամուտները, նույնպես ձեռնարկությունների, բայց այնպիսիների, վորոնք պահվում են բյուջեյով, ինչպես և դյուլիսորհուրդին ամրացված մյուս գույքերի ընդհանուր յեկամուտները:

Այդ հոդվածով անց են կացվում յեկամուտները այն գույքերից և ձեռնարկություններից, վորոնք շահագործվում են անմիջաբար դյուլիսորհուրդի կողմից, այսինքն չեն փոխադրված տնտեսաշարիկի և պայմանագրերով կապվով չեն տրված:

Հետևյալ 3-րդ հոդվածով անց են կացվում ամեն տեսակի գույքը, կամ ձեռնարկությունը կապվով տալուց դյուլիսորհուրդին հանձնվող կապալավարձը:

4-րդ հոդվածը հատկապես նշանակում ունի հանրայնացված սեկտորի այն կազմակերպությունների համար, վորոնք գոյություն ունեցող կանոնների համաձայն վճարում են յեկամտային հարկ, վոր ամբողջությամբ անցնում և տեղական միջոցների հաշվին: Այդպիսին են՝ դյուլիսորհուրդի տերրիտորիայի վրա գտնվող զանազան սխտեմների կոոպերատիվ կազմակերպությունները:

(սպասարհական, արդյունաբերական)։ Հարկավոր է հիշել, վերապահ հարկը անց է կացվում չրջանային ֆինրածնի կողմից և վեր գրանց գյուղական բյուջեները մացնելը կամ չմացնելը կախում է չրջործկոմի վարչումից։

5-րդ հոգվածում անց են կացվում մածումները ձկնարդյունաբերական (ձկնորսական) կոնսուսումիքյուններից։ Այդ տարբեր նախդես անց է կացվում չրջֆինրածնի կողմից և գյուղական բյուջեն մացնելը նախդես կախում է Չրջործկոմի վարչումից։

Մյուս խմբերում արդյուսի միանման բաժանումներում հոգվածների չեն, թեև առանձին պարագրաֆներն ախումամենիքի բաժանում են հոգվածների։ Այդ հոգվածների համարները գրվում են բառ հերթի, ախինքն հեռելյալ հոգվածները կլինեն 6-րդ, 7-րդ, 8-րդ և ախին։ Կյուսիֆիկացիայի յեկամային մասում բնդամենը կա 24 հոգված։ Հոգվածները բաժանվում են հեռելյալ խմբերի («Ա» խմբից հեռո) 8-րդ հոգվածում § 1-ի յեկամային հարկ և § 2- արհեստադործական հարկ մասնար ձեռնարկություններից և արհեստներից, 13-րդ հոգվածում—§ 6 կոնսուսումիքյուններից հանձնվող միջոցները և 14-րդ հոգվածում—§ 1 յերկարատեղ փոխանություններ։

Այդ հոգվածների մյուս պարագրաֆները և մնացած հոգվածների բոլոր պարագրաֆներն բառ հոգվածների բաժանումներ չունեն։

Յերր գյուղխորհրդին հախնի կղաննան կոնարուլիքը և բոլոր դիրեկտիվները, վոր պիտի արտացուղեն բյուջեյում, գյուղխորհուրդը ձեռնամուխ է լինում գյուղական բյուջեն կաղմելուն։ Դրա համար նա պահանջում է իր անորինության տակ գտնվող ձեռնարկություններից և հիմնարկություններից, կոնարուլիքի հիման վրա արված լիմիտների սահմաններում, կաղմել և ներկայացնել խիստ սահմանված ժամկետներում, անհատական նախահալիվներ։ Անհատական նախահալիվներում պետք է բերված լինեն մանրամասն բոլոր հալիվները, վոր հիմնավորում են առաջադրվող ծախքերը։ Այդպես, յեթե գործը վերարերում է գորոցին, պետք է ցույց տրված լինի բյուջետային տարվա սկզբին փոխադրվող աշակերտների թիվը, նույն տարվա բնթացքում բաց թողնվելիք և նոր բնդունվելիք աշակերտների թիվը և դրա

կապակցութեամբ միջին հաշիւով տարւոյն սովորողներին միջին կոնսիդենսը, կոմպլեկտների թիւը, դրույքները, ինչպես և պետք է մատնանշված լինեն ճշգրիտ հաշվառութեւնը բոլոր մյուս նորմավորված ծախքերի նկատմամբ: Այն դեպքում, յետոյ գործը վերաբերում է առողջապահական հիմնարկին, ապա պետք է մատնանշված լինի մահճակալների, հաճախորդների և հաստիքային կոնսիդենտի քանակը, պետք է ճշտորեն հաշվարկված լինեն աշխատավարձի ֆոնդը և մյուս նորմավորված ծախքերը: Նույնը և դյուղատնտեսութեան վերաբերյալ և ընդհանուր վարչական ապագարատի նկատմամբ: Ասածները վերաբերում են ծախքի մասին: Նույնանման ճիշտ հաշիւներ պետք է դրվեն նաև յեկամային մասի հաշվարկման հիմքում:

ՅԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿՈՒՄԸ

Յեկամուտները հաշվելու ժամանակ դյուղխորհուրդը հատուկ ուշադրութեւն պետք է դարձնի դյուղխորհրդին ամրացված գույքերի ձեռնարկութեւնների յեկամուտների վրա, ինչպես նաև դյուղխորհրդի կողմից անցկացվող տեղական հարկերի և տուրքերի վրա:

Հարկավոր է նախապես իմանալ թե այս վերջիններից մի՞նք ինքը՝ դյուղխորհուրդն է անցկացնելու և մորը՝ շրջֆինրաթինը: Իսկ դրա համար մինչ բոլորն կազմին անհրաժեշտ է ունենալ շրջգործկոմի համապատասխան վորոշումը: Այնուհետև դյուղխորհրդի տրամադրութեան տակ, տեղական հարկերի և տուրքերի վերաբերյալ, պետք է լինեն դրույքներ, վորոնք նույնպես սահմանվում են շրջանային գործկոմի կողմից:

Անցնելով ամեն մի առանձին դանձվելիք հարկի տաճանձին հաշվարկման, դյուղխորհուրդը պետք է համոզված լինի, վոր այդ հարկի յենթակա բոլոր որչեկանները լրիվ հաշիւ յեն առված: Դրա համար որչեկանների ցուցակը մանրամասնորեն պետք է ստուգվի:

Վոչ կոպարային հարկերի վերաբերյալ, այսինքն այնպիսի հարկերի վերաբերյալ, վորոնց համար նախապես որչեկանների հաշվառում չի կատարվում և վճարողներին ծանուցագրեր չեն ուղարկում, որինակ՝ միանվագ տուրքը, անհրաժեշտ է հաշվարկումների ժամանակ դե-

կախարվել անցյալ տարիներին մուծումների չարժման վերաբերյալ տվյալներով:

Վերջ չափով այլ կերպ և կատարվում պետական հարկերից և յեկամուսաններից ստացվելիք գումարների հաշվարկումը: Միասնական գյուղատնտեսական հարկի վերաբերյալ նախնական հաշվարկումը կատարում և գյուղխորհուրդը, վերջնականը—չրջֆինրաժինը:

Ուրիշ պետական հարկերը և տուրքերը, բացառությամբ պետախառնարքից, անց են կացվում չրջֆինրաժինի կողմից, մյուր և հայանում և գյուղխորհրդին այն գումարի չափը, մյուր մուծվելու յե տվյալ գյուղական բյուջեն: Մասնավորապես և գյուղհարկի պետական փոխառությունների իրացման վերաբերյալ ամեն գյուղխորհրդի արվում և կոնտրոլ թիվ, մյուր և պետք և գրվի յեկամուսաները հաշվարկելու հիմքում:

Պետական միասնական տուրքի վերաբերյալ, ինչպես և վոչ կողարային տեղական հարկերի և տուրքերի վերաբերյալ հաշվարկումները կատարվում են անցյալ տարիների մուծումների չարժման վերաբերյալ տվյալների հիման վրա:

Ինչ վերաբերում և վարկային հիմնարկություններից ստացվող փոխառություններին, բյուջեն մտցվում են միայն այն գումարները, մյուրոնք գյուղխորհրդին անպայման արվելու յեն, դրա հետ միասին պետք և վորոշակի հայանի լինի, թե փոխառության ինչպիսի գումար, ինչ նպատակի համար կստացվի, ինչ ժամկետով և մյուր վարկային հիմնարկությունից (Պետբանկ, Կոմբանկ): Գոտացիայի չափը, ինչպես նաև չրջանային կարգավորման ֆոնդից արվող նպատի մասին գյուղխորհրդին պետք և հայանվի չրջգործկոմի կողմից նրա ֆինրաժին միջոցով:

Զանազան յեկամուսանների, տուգանքների, բոնադանձումների և այլ մուծումների հաշվարկումը կատարվում և նախ այնպիսի կոնկրետ տվյալների հիման վրա, մյուրոնք բնորոշում են այդ աղբյուրներից սպասվող մուծումների չափը, և ապա համաձայն անցյալ տարիների նման մուծումների չափի:

Բյուջետային միջոցների մնացորդները հաշվարկվում են առ 1-ը հունվարի կանխիկ մնացորդների ճիշտ տվյալների հիման վրա, ըստ վորում առանձին պետք և

հաշվարկվեն ինքնահարկման միջոցների մնացորդները և ստանձին այլ բյուջետային մնացորդները: Բյուջեն խնայարամարկի միջոցով կատարելու պայմաններում վարակել ինքնահարկման վերաբերյալ կա հատուկ «Գ» հաշիվ, մնացորդները հաշվարկել չափազանց հեշտ է:

Այն դեպքում, յերբ դեռ ինքնահարկման վերաբերյալ կամպանիան չի անցկացված, մուծումների հաշվարկումը կապակցվում է գյուղհարկի հաշվարկման հետ, ինքնահարկման վերաբերյալ որենքի համեմատ:

Վերջապես կոյունտեսությունների կողմից զանազան սոցիալ-կուլտուրական և ժողովրդական կրթության, ստղծարարության, ճանապարհային տնտեսության, բարեկարգման և այլ տնտեսական ձեռնարկումներ անցկացնելու համար գյուղխորհրդին հանձնվող գումարի հաշվարկումը պետք է համաձայնեցվի նախ այդ հարցի վերաբերյալ գոյություն ունեցող որենքության և ապա տնմիջարար համապատասխան կոլանտեսության վարչության հետ:

ԳՅՈՒՂՈՐՀՐԴԻ ԱՐՏԱՆԻՐԱԿԱՆ ՊԼԱՆԸ

Կատարելով բյուջեյի յեկամտային, մասի լրիվ հաշվարկումը, գյուղխորհուրդը սկսում է կազմել նրա ծախքային մասի նախագիծը:

Բայց նախ քան ծախքերի հաշվարկումն սկսելը, գյուղխորհրդին անհրաժեշտ է ունենալ արտադրական պլան:

Արտադրական պլանը ներկայացնում է իրենից տնտեսական ձեռնարկումների ծրագիրը, վորը գյուղական խորհուրդը յենթադրում է իրագործել տվյալ բյուջետային տարում: Արտադրական պլանը պետք է կապակցվի այն միջոցների ջրպի հետ, վոր ունի գյուղխորհուրդը իր տրամադրության տակ և համաձայնեցվի չրջանային գործադիր կոմիտեյի հետ:

Պլանը պետք է նախատեսի, թե քանի՝ նոր դպրոցներ, խրճիթ-բնթեցարաններ, լիկկայաններ, մանկապարտեղներ և այլ հիմնարկներ և յենթադրվում բաց առնել նոր տարում: Ինչքան յերեխաներ են ընդգրկվելու դպրոցներում և մանկապարտեղներում, անգրագետներ լիկկայաններում և այլն, քանի խմբերով կամ կոմպլեկտներով են ընդարձակվելու գոյություն ունեցող

գալրոցները, քանի մահճատկարով և յայնանորս զյուզի հիմնադանոցը և ուրիշ բժշկական հիմնարկները, քանի գալրոցական շենքեր կամ ուրիշ հիմնարկների համար աներ են յենթադրվում շինելու նոր տարում և այդ շինարարության ծախսը (քառ. մետրերով), վերջնական ինչ քանակով հաստիքավոր միավորներ են լինելու նոր հիմնարկներում և ինչպես են բնդարձակվելու հաստիքները գոյություն ունեցող հիմնարկներում:

Առանց աշխարհի արտադրական պլանի բյուջեյի ծախքի մասը կառուցել չի կարելի, քանի վոր յեթե հիմնովի, թե ինչպես են բնդարձակվելու առանձին հիմնարկները և ինչպիսիք են նոր կազմակերպվելու, չի կարելի կազմել անվանական նախահաշիվներ:

ԲՅՈՒՋԵՏԻ ԾԱԽԲԱՅԻՆ ՄԱՍԻ ԱՂԲՅՈՒՐԸ

Անվանական նախահաշիվներն ըստանալուց պես զյուզիտորհարգը քննում և և համաձայնեցնում արտադրական պլանի, հանրապետական ֆինտսկիմտտի հաստատված հաստիքների և ծախքերի նորմաների հետ: Նույն այդ կարգով ել քննարկվում են ձևանարկությունները արդֆինպլանները:

Այնուհետև անհատական նախահաշիվները գումարվում են ըստ միանման հիմնարկների (առաջին աստիճանի գալրոցների, լիկիտյանների և այլն), և բնդհանուր գումարը բաժանված հոդվածների, մացվում և բյուջետային կրասիֆիկացիայի համապատասխան պարագրաֆի մեջ:

Անհատական նախահաշիվների և արդֆինպլանների համեմատ, լրացվում են բյուջետային կրասիֆիկացիայի ծախքի մասի հատվածները 1-ից 14 ներառյալ, ինչպես նաև 18 հատվածի 1-ին §-ը «սոցալի հիմնարկներին հանձնվող միջոցները»: Այդ պարագրաֆը լրացնելու համար ռդտադործվում և անհատական նախահաշիվի համապատասխան աղյուսակը:

Հարկավոր և աչքի առաջ ունենալ, վոր անցյալ տարվա պարաքը, վոր գոյացել և ըստ հիմնարկների առ 1-ն հունվարի, ավելացվում և ամեն մի տվյալ հիմնարկի ծախքերի և առանձին ամեն մի հոդվածի վրա: Իսկ սոցալի պարաքը անց և կացվում 18 հատվածի համապատասխան պարագրաֆով:

Հարց ե ծագում, ինչե՞ն կարող ե առաջանալ պարտքը ե ինչպիսի պարտքերը պետք ե ծածկելն նոր տարվա բյուջեյի հաշվից:

Պարտքը բոս հիմնարկության կարող ե դոյանալ այն դեպքում, յերբ վորեւե պատճառով յեկամտային մասի վերաբերյալ յենթադրությունները չեն արդարացել ե դրա հետեանքով հնարավորություն չի յեղել բավարարել հիմնարկի բոլոր պահանջները հաստատված նախահաշվի համաձայն: Արտանախահաշվային ծախքերը, կատարված հիմնարկի կողմից ինքնակամ, սուանց դյուղխորհրդի թույլտվության, պարտքերի թվին չեն կարող դասվել:

Ենարարության ե հիմնական վերանորոգման դժով պարտք կարող ե առաջանալ այն դեպքում, յերբ նյութերի արժեքն ու բանվորների աշխատավարձը շինարարության պլանում հարկավոր չափով չեն նախատեսված: Վերջուպես վորովհետեւ հունվարի 1-ին անցյալ տարվա բոլոր վարկերը ծածկվում են, սպա պարտք կարող ե առաջանալ նաեւ նրա հետեւանքով, վոր հիմնարկները սուտյո թվիւր չեն կարողացել իրացնել բացված վարկերը: Այս կամ այն հիմնարկի պարտքերը ընդունելիս, դյուղխորհուրդը պետք ե քննության առնի դրանցից յուրաքանչյուրը, ե նայած թե վորքան որինական ե մնացած պարտքը, ընդունել այն, կամ մերժել: Մարվում են միայն փաստորեն կատարված ծախքերի պարտքերը, վորոնց համար դումարներ չեն վճարված կանխիկ միջոցների բացակայության հետեանքով, որինակ՝ այն դեպքում, յերբ հիմնարկությունը իր ժամանակին չի վճարել աշխատավարձը կամ ոգտվել ե յուսավորությունից ե չի մուծել ելեկտրոկայանին հասանելիք վարձը: Վոչ մի դեպքում չի կարելի պարտքի թվին դասել, նախահաշվով հաշվարկված, բայց չվճարված բոլոր վարկերը: Գյուղական բյուջեյով դոյացած պարտքը համենայն դեպս չի կարող գերազանցել բյուջետային միջոցների առ 1-ը հունվարի մնացորդները:

Սոցալի անցյալ տարվա պարտքը անց ե կացվում 18-րդ հատվածի 4-րդ §-ով:

Մնացած հատվածների ծախքերը հաշվարկվում են հետեյալ կարգով:

Հասված 15 «պահեստի և սեզերայի ֆոնդեր» — բաժանվում է յեփք պարագրաֆի:

§ 1. «Հնախառնեղծ ծախքերի ֆոնդ», § 2 «մասհանումներ անգույն ըյուջեյի սեզերային», § 3 «այլ ծախքեր»:

Վերջում մասնանշված է, զոր որենքով թույլատրված է մասհանել հնախառնեղծ ծախքերի ֆոնդին, ըյուջեյի ընդհանուր գումարի միջև $3 \frac{0}{100}$ —: Սակայն այդ մասհանումները $3 \frac{0}{100}$ -ի հավասար կարող են կատարվել միայն այն դեպքում, յեթև կան ազատ միջոցներ, հակառակ դեպքում անհրաժեշտ է սահմանափակել $1-1 \frac{1}{2}$ -ից վաղ ավելի մասհանումով: Անցյալ տարվա պրակտիկան ԱՍՖՈՒ-ում, զույգ և սույիս, զոր անգույն ըյուջեյների զեֆեյիտային թյան հետևանքով հնախառնեղծ ծախքերի ֆոնդի համար կատարվող հատկացումները, սովորաբար ըյուջեյի գումարի $1 \frac{0}{100}$ -ից չեն պարզանցում:

Տեխնիկայի մասհանումները կատարվում են հետևելով կարգով յերբ հաշվարկված է ամբողջ յեկամառչին մասը, այդ ժամանակ յեկամումների ամբողջ գումարից մասհանվում է $1-1 \frac{1}{2} \frac{0}{100}$: Մնացած ըյուջեյ ծախքերը այդպիսով պետք է կազմեն 98,5—99 $\frac{0}{100}$:

Վաղ ԱՍՖՈՒ-ն է վաղ էյ ԱՍՖՈՒ-ն կազմի մեջ մանող հանրապետությունների որենադրությամբ անգույն ըյուջեյով սեզերայի կազմակերպումը չի նախատեսված: Այդ պատճառով վաղ մի մասհանում 2-րդ §-ով կատարել հնարավոր չէ, մինչև այն ժամանակ, յերբ կհրապարակվի համապատասխան որենք:

Յերրորդ §-ը գույնական ըյուջեյի ծախքերի համար չի գործադրվում:

16-րդ հատվածով—«փոխադրությունների ծախքեր»—հաշվարկվում են այն դեպքում, յերբ գույնադրահույրը, նրան տրված վարկի հետևանքով, պարտք ունի փորհե բանկին կամ խնայդրամակցին: Ծախքը հաշվարկվում է այն գումարի պարտքի նկատմամբ, զորը համաձայն բանկի հետ կնքած պայմանագրի անտք է մարվի ամյալ ըյուջեյային տարում: Պարտքի վրա անվերջվում են նաև այն տոկոսները, զորոնք պետք է վճարվեն:

17-րդ հատվածը—«գանապան ծախքեր» բաժանվում

և չորս պարագրաֆի, բայց դյուղական բյուջեյով ծախքեր կարող են տեղի ունենալ միայն առաջին յերկու պարագրաֆով, այն ե՛ 1-ին §-ով—«սխալ ստացված յեկամուսնիքի վերադարձ» և 2-րդ §-ով «զանազան վնասներ և դրամարկղային սխալներ»:

Վճարողների գանձման վերաբերյալ, դյուղխորհրդի կողմից, առանձին վճարողներին կարող են վերադարձվել նրանցից գանձված հարկերը և ուրիշ վճարումները: Յեթե կայացվի այդպիսի մոբոչում՝ ապա վճարողին անհրաժեշտ և վերադարձնել դրամը, այն ինչ նրանք արդեն մուծված են յեկամուսնիքի մեջ և ծախսված: Հենց վերադարձվող գումարների հաշվառման համար ել ծառայում և այդ հատվածի 1-ին §-ը:

Շատ թե քիչ ճշտությամբ հաշվարկել անհրաժեշտ գումարը գծվարին և, քանի վոր հայտնի չե, ինչ գումարի նման գիմումներ կստացվեն և ինչ գումարով կբավարարվեն: Այդ պատճառով հաշվարկումը հարկավոր ե կառարել անցյալ տարիների փորձի հիման վրա, հաշվի առնելով հարկման և ուրիշ վճարումների ընդհանուր գումարի ավելացումը, վոր մուծվելու յե դյուղբյուջեն:

2-րդ §-ով, ծախք ըստ դյուղական բյուջեյի, կարող և տեղի ունենալ միայն այն դեպքում, յերբ դյուղխորհուրդն ունի սեփական դրամարկղ: Բայց վորովհետեւ գանձապահի աշխատանքների պայմանները և ծախվել աշխպիսի չեն, վոր սխալներ տեղի ունենան, ապա դյուղական բյուջեյում այդ ծախքը չի լինի:

18-րդ հոդվածով—«սոցապի հիմնարկներին հանձնվող միջոցները» 1-ին և 4-րդ պարագրաֆներով անցնող ծախքերի հաշվառման մասին արդեն ասված ե վերելվում: Իսկ ինչ վերաբերում ե 2-րդ և 3-րդ պարագրաֆներին, ապա գրանց վերաբերյալ հաշվարկման կարգը հետևյալն ե՝ 2-րդ պարագրաֆով բանվորների և ծառայողների սոցապահովագրման գումարը հաշվարկվում ե 3-րդ հոդվածով «նոր շինարարություն» և 4-րդ հոդվածով «հիմնական վերանորոգում» հաշվի առնվող աշխատավարձից: Այդ յերկու հոդվածներով բյուջեյով անցնող ամեն մի գումարի վրա նախապես կադմվում ե մանրամասն նախահաշիվ շինարարության կամ վերանորոգման վերաբերյալ: Նախահաշվում առանձնացվում են

աշխատավարձը և սոցալի համար կատարվող ամիս-
յուսմները: Այդ վերջինները պետք է հանվեն 3-րդ և 4-րդ
հոդվածներով սնցկադրվող գումարից և սնցկադրվեն
18-րդ հոդվածի 2-րդ §-ով:

3-րդ պարագրաֆով հաշվի չե առնվում ուրիշ հոդ-
վածների բանխորհրդի և ծառայողների սոցա-
լաբաղադրությունը: Մյուս հոդվածներից աշխա-
տավորման (անցում և 6-րդ հոդվածով «Հաս-
տիքի մասնաճյուղ» միայն այն արդյունաբերական
ու կամ մասնաճյուղի ձևերի, վերոնշյալ տնտեսա-
կարգի չեն սնցկադրվում և պահվում են բյուջեյով: Այդ
ձևերի բանխորհրդի և ծառայողների սո-
ցալաբաղադրման համար ամիսացվող գումարները հար-
կավոր և տուրմանային ըստ այդ ձևերից արդյուն-
աբերական:

19-րդ հոդվածը մոտավոր և բյուջետային կլասիֆի-
կացիայի մեջ՝ ԱՄՖՈՂ. միայն ինքնավար հանրապետու-
թյանների բյուջեներով կատարվող ծախսերը հաշվի
առնելու համար:

20-րդ հոդվածով «կարգավորման ֆոնդեր» — հաշվի
չեն առնվում չբյուջետային կարգավորման ֆոնդերին կա-
տարվող մասնավորումները, վերոնշյալ չբյուջետային գործադիր
կառույցների միջոցառման կարող են կատարվել գյուղա-
կան բյուջեյով կամ քաղաքային կառույցների գումար-
ից կատարվող տնտեսային հատկացումներով կամ գյու-
ղական բյուջեները մասնով վերաբերվում են կառավարչի ազդեցության
վերջը մասնով և այն և մյուս դեպքերում գումարները
գյուղատնտեսության հաշվարկում և չբյուջետային գործադիր
միջոցառման համեմատ սահմանային ճշգրտությամբ:

Հետևյալ 21 հոդվածը հաշվի չե առնում այն ծախ-
սերը, վեր կատարվում են ի հաշիվ ինքնահարկման մի-
ջոցների: Այդ հոդվածը բաժանվում է 13 պարագրաֆ-
ների, վերոնշյալ նախատեսում են ձևերի հաշվարկման և
առանձին տեսակները, վերոնշյալ համար կարող են կատար-
վել ծախսեր ի հաշիվ ինքնահարկման միջոցների: Պարա-
գրաֆները բաժանվում են հոդվածների: Այդ ծախսերը
հաշվարկելու համար նույնպես գործադրվում են անհա-
տակա նախահաշիվների ձևերը, բայց կարող են կադմ-
վել նաև առանձին նախահաշիվներ: Թե այս և թե այն

այդ ծախքերը հաշվի առնելու համար անհրաժեշտ են, վստահ կատարվում են և հաշիվ ինքնահարկման միջոցները:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՈՒՋԵՅԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

«Տեղական մարմինների բյուջետային իրավունքների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնադրության» համաձայն, վոր հաստատված և Անդրկովկասյան կառավարության կողմից 1930 թ. նոյեմբերի 12-ին, գյուղական բյուջեն հաստատվում և գյուղխորհրդի կողմից նախապես, իսկ վերջնական հաստատման իրավունքը վերապահված և չրջանային դործկոմին կամ ինքնուրույն քաղխորհրդին՝ նրա յենթակա գյուղխորհուրդների նկատմամբ:

Գյուղական բյուջեյի հաստատման այդ կարգը վորոշում և նաև նրա անցնելու կարգը:

Գյուղական բյուջեն կազմվելուց հետո, յերբ նա քննարկված և գյուղխորհրդի սեկցիաներում և հավանություն և ստացել նախագահության կողմից, նա մտցվում և գյուղխորհրդի պլենումին հաստատելու համար: Գյուղխորհրդի պլենումի հաստատելուց հետո, գյուղական բյուջեն ներկայացվում և չրջանային Ֆինբաժնի միջոցով չրջդործկոմին, վորը նրան քննության և առնում և վերջնականապես հաստատում:

Հետագա աստիճաններում (խորհուրդներ չրջանային համապումարը և ԱՍԾԽ Հ կազմի մեջ մանող հանրապետություններ կառավարությունները) գյուղական բյուջեն հաստատվում և միայն չրջանի բոլոր բյուջեների ամփոփման (սվոդ) մեջ: Առանձին ամեն մի գյուղական բյուջե չի քննվում և չի հաստատվում:

Գյուղական բյուջեն չրջանային դործկոմի կողմից հաստատվելուց հետո հանձնվում և գյուղխորհրդին կատարելու համար:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՈՒՋԵՅԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

ԲՅՈՒՋԵՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պլանի սահմաններում գյուղական բյուջեն կատարել նշանակում և՛ վարել գյուղի տնտեսությունը, այսինքն՝

1) հսկողություն սահմանել գյուղական բյուջեյի յեկա-

մուտները ժամանակին և յբի մուծվելու վրա և միջոցները ձեռք առնել աշխարհիք դանձելու համար, 2) կառարելի դյուրանիան բյուջեյով նախատեսված և հարստացված ծախքերը, 3) հաշիվ պահել թե մուծումների և թե ծախքերի վերաբերյալ:

Դյուրանիան բյուջեն կատարում և դյուրանորհրդի կողմից՝ հանձնի նրա նախադահի: Բյուջեյի կատարման տևանիկայի տալիստանքը գրվում և ֆինանսատուղի վրա, իսկ վերջինիս բացակայությամբ՝ դեպքում՝ դյուրանորհրդի քարտուղարի վրա:

Դրան համեմատ, դյուրանորհրդի նախադահին իրավունք և վերադրված տուղին տուրիճանի վարկերի վերաբերյալ կարողագրություներ տնելու: Բյուջեն կատարելու բնագրությամբ, իր բոլոր քայլերի համար նախադահը հաշվետու չե դյուրանորհրդին:

Բյուջեյի կատարումը կարելի չե սկսել, յերբ նա հաստատված և սահմանված կարգով, վորպես կանոն, բյուջեն պետք և հաստատված լինի մինչև տարվար սկիզբը, այսինքն, մինչև հունվարի 1-ը: Այդ դեպքում, նրա կատարմանը կարելի չե անցնել նոր տարվա հենց առաջին սրից: Բայց հնարավոր և, վոր բյուջեն հաստատվի նոր տարվա սկիզբից հետո, յենթադրենք մի ամսից հետո կամ նույն իսկ ուշ:

Խնչպես վարվել նման դեպքում: Յինանասկան պրակտիկային համեմատ, վոր սահմանվել և տարինների փորձով, ընթացիկ տարում դյուրանիան բյուջեյով անցնող հիմնարկների և ձեռնարկությունների ծախքերը կատարվում են անցյալ տարվա նախահաշիվի սահմաններում՝ սմասկան այդ նախահաշիվների $\frac{1}{12}$ մասի չափով: Իսկ նոր բյուջետային տարվա սկիզբից կադմակերպված հիմնարկների նկատմամբ, ծախքերը կատարվել են նրանց համար ընդունված նախահաշիվների սահմաններում, բայց սահմանափակվել են առավելապես աշխատավարձի վճարմամբ և տնտեսական ծախքերից ամենամահետաճելին կատարելով:

Ներկայումս այդ կարգը հարկավոր և համարել աննպատակահարմար, չհամապատասխանող այն պլանային սկզբունքին, վորը պետք և դրվի բյուջեյի կատարման հիմքում:

Համաձայն դյուրանիան խորհուրդների հաշվետվու-

Թյան վերաբերյալ գործող հրահանգներին՝ հաստատ-
ված դյուղական բյուջեների սահմաններում պետք է
կազմվեն ղրամարկդային ծրագրեր: Դրամարկդային
ծրագրերը հանդիսանում են յեկամուտները ստանալու
և այդ յեկամուտները որացուցային ծրագրի համաձայն
այս կամ այն ծախսերի կատարման կամ շինարարու-
թյան կենսագործման ժամկետների: Պետք է աչքի ա-
ռալ ունենալ, վոր բյուջեյով նախատեսված վոչ բոլոր
ծախքերը պետք է կատարվեն համահավասար՝ ամեն
ամիս կամ նույնիմի ամեն յեռամսյակ: Այն ժամանակ,
յերբ աշխատավարձը վճարվում է ամեն ամիս կամ նույն-
իսկ ամսական յերկու անգամ, գործառնական բնույ-
թի ծախքերը՝ սննդի, վառելանյութի, անասունների կե-
րի, ձիու սարքավորում, ինվենտար, մասնահագուստ և
այլն ձեռք բերելու համար, ունեն սեզոնային բնույթ,
քանի վոր այդ առարկաները դնվում են միանգամից
մեծ քանակով, սովորաբար տարվա սկզբում կամ վեր-
ջում: Շինարարությունը համարյա ամենուրեք տար-
վա վերջի ամիսներին և առաջի յեռամսյակում դադա-
րում է, ծավալվում է յերկրորդ և հատկապես յեր-
րորդ յեռամսյակում, գրենական պիտույքների մթե-
րումը կատարվում է ուշումնական տարվա սկզբից ա-
ռալ, փոխառության պարտքերի վճարումը, պայմա-
նագրերի համաձայն, կարող է ընկնել վորևէ մի յեռա-
մսյակի կամ ամսվա վրա և այլն:

Յեկամուտները նույնպես հավասար կարգով չեն
ստացվում՝ հարկերի նկատմամբ դա կախված է սահ-
մանված վճարման ժամկետներից: Դյուղհարկը, որի-
նակ՝ համարյա ամբողջությամբ մուծվում է տարվա
վերջի յերեք ամիսներում, վոչ հարկային յեկամուտ-
ների մուծումները կախված են նրանց սեզոնային բնույ-
թից: Յեկամուտները դյուղատնտեսական ոգտագործ-
ման համար դույքերից ստացվում են աշնանը, բերքը
բեայիզացիայի յենթարկելուց հետո: Յեկամուտների
մուծման և ծախքերի կատարման սեզոնային բնույթը
հաշվի յե առնվում ղրամարկդային ծրագրերում, վո-
րոնք կազմվում են ամեն յեռամսյակի համար, իսկ հետո
յեռամսյակի սահմանում, ամեն ամսվա համար:

Առանց այդպիսի ղրամարկդային ծրագրերի բյու-
ջեն չի կարելի կատարել, այսինքն՝ առանց պլանային

կարգով հաշվառելիս յեկամութեաների մտծումները և այլ յեկամութեաների համահամաստր բաշխումը ըստ այն ծախքային հոգովածների, վարեցով պետք և կատարվեն ծախքեր յեկամայակի բնթացքում կամ այն յեկամայակի համապատասխան տմուռն :

Առանց նման պայանային հաշվառման, գյուղխորհրդի բյուջէի կատարման ժամանակ կարող և ճեղքված տալանայ, վարը ծածկել զժվարին կլինի :

Ձեռնամուխ լինելով զբամարկդային ծրարիքը կողմէյաւ աշխատանքներին, գյուղխորհուրդը պետք և հաշվի տանի ալյայ յեկամայակում մտծման յենթակա բոլոր յեկամութեաները համեմատ այն ժամանակների, վար սահմանված են հարկերի մտծումների, կապալաւարձի, գյուղխորհրդի իրաւասութեան տակ գանձուղ որդայանքերական և կոմմունայ ճեռնարկութեաների ու գումաներից կատարուող մասահանումների և ալ յեկամութեաների համար : Դրամարկդային ծրարքով հաշվարկված յեկամութի գումարները պետք և համապատասխանեն չըջուրծկամի կողմից հաստատված զբամական միջոցների մարիլլալացիայի պայանին և կատարման ժամանակ դնահատվեն վարպետ կայուն տալալարանքներ :

Դրամարկդային ծրարքի համեմատ ծախքերը հաշվարկվում են միայն բյուջէյով կամ լրացուցիչ նախահաշիւներով հաստատված գումարներին սահմաններում : Յեռամայակի ծախքը հաշվարկելու ժամանակ նկատի յե տանվում վոչ միայն նրանց սեղոնային լինելը, ալ նաեւ նրանց շտապողականութեանը և հերթակալանութեանը :

Յեթե միջոցները չբավականացնեն, ապա ծախքերի նկատմամբ պետք և սահմանվի հերթականութեան : Առաջին հերթին պետք և բաց թողնվեն միջոցներ աշխատաւարձի, հիւանդների և յերեխաների սննդի համար և ապա արդեն մնացած կարիքների համար, նրանց շտապողականութեան կարգով :

Դրամարկդային ծրարիքը պետք և հաշվեկշռված լինի, բայց թուլլաւարկում և, վոր յեկամութեաները ծախքերից ալելի լինեն : Հակառակը, ալսինքն, վոր ծախքերը յեկամութեաներից լալելի լինեն, վոչ մի դեպքում չը պետք և տեղի ունենա : Յեկամութեաները ծախքերից ալե-

լի կարող են ստացվել այն վեպքերում, յերբ այն յե-
ռոմոսյակում, վորի համար կազմվում են դրամարկղա-
յին ծրագրերը, յեկամուտները կտացվեն վճարումնե-
րի համար սահմանված ժամկետների համեմատ, ավելի
քան ծախք կատարելու համար միջոցներ պահանջվում
են նույն յեռոմոսյակում: Գյուղխորհուրդը պետք է հի-
շի, վոր մյուս յեռոմոսյակում կարող է ստացվել հա-
կառակր, այն է՝ վոր ստաջիկա անհետաձգելի ծախքե-
րը կարող են լինել ավելի, քան յեկամտային մուծում-
ներ, այդ իսկ պատճառով ստացած յեկամտի ավելա-
ցումները պետք է պահվեն հետևյալ յեռոմոսյակի ճեղք
վածքը ծածկելու համար:

Երևելի յեկատարման պրոցեսում կարող է պարզ-
վել, վոր բյուջեյով և դրամարկղային ծրագրով նա-
խադմամբ յեկամուտը գյուղխորհրդից անկախ պատ-
ճառով չի կարող ստացվել, հետևաբար և բյուջեյում և
դրամարկղային ծրագրերում ստացվում է ճեղքվածք:
Գյուղխորհուրդը այդպիսի հնարավորութուն հայտա-
բերելուն պես պարտավոր է անմիջապես միջոցներ ձեռք
առնել՝ ճեղքվածքը վերացնելու և կրճատելու դրա-
մարկղային ծրագիրը՝ յեկամուտների կրճատման չա-
փով: Կրճատումը, լինչպես արդեն մատչանշվել է,
պետք է կատարվի այնպիսի ծախսերի վերաբերյալ, վո-
րոնք առանց դործին վնասելու կարելի չէ հետաձգել:

Դրամարկղային ծրագիրը կազմվում է ամեն մի
յեռոմոսյակը մոտենալու սկզբին:

Այն յեռոմոսյակում, վորի համար կազմվում է դրամ-
արկղային ծրագիրը, հնարավոր են փոփոխություն-
ներ: Այդ փոփոխությունները կարող են առաջանալ,
նախ՝ պլանի կատարման պրոցեսում պարզված վորևե
յեկամտային աղբյուրի մուծման նվազեցումից, վորի
կառակցությամբ պետք է կրճատվի և ծախքի մասը,
յերկրորդ՝ ծախքերը մյուս ամիս փոխադրելուց և յեր-
րորդ՝ վարկերի տնորինողի հայտարարության համա-
ձայն վարկերը նախահաշիվային մի յենթաբաժնից
մյուս բաժանմանը փոխադրելուց: Բոլոր մասնանշված
փոփոխությունները կարող են տեղի ունենալ դրամարկ-
ղային ծրագրում միայն գյուղխորհրդի պլենումի դի-
տությամբ, վորը հաստատում է դրամարկղային պը-

յանք՝ ինչպես բոս յետմոյակի, նույնպես և բոս ամիսների:

Վարկերը դրանց առանձին անորինողներին բացված են միայն գրամարկդրային ծրագրի հիման վրա:

Տարվա բնթացքում կազմված լրացուցիչ նախաճաշիֆների վարկերը նույնպես առար և արտացոլում չբանեն գրամարկդրային ծրագրի մեջ:

ԴՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ ՅԵՎ ԿՆԱՅԴՐԱՄԱՐԿՆԵՐ

Գյուղխորհրդի գանձադահլ, բոս կանոնի, պէսք և լինի պէսական աշխատամարական խնայողական գրամարկդի ակզական բաժանմունքը, սակայն անհրաժեշտ և առել, վար մինչև այժմ աշխատամարական խնայողամարկդներ կան մոչ բոլոր գյուղխորհուրդներում: Բայց և նրանք, վարանք կան, հաճախ իրենց անպարտաւարանության հեռանդով չեն կարող իրենց վրա վերցնել գյուղական բյուջեն սպասարկելու համար գործարքներ կատարելու պարտականությունը: Այդ պատճառով թույլատրվում և գյուղխորհուրդներին կազմակերպել իրենց համար յեկամտային ծախքային գրամարկդներ:

Գյուղխորհուրդներին և խնայողամարկդներին փոխհարարերությունները վորոշվում են «գյուղական խորհուրդները գյուղական խնայողամարկդներին կողմից դրամարկդային սպասարկման վերաբերյալ ժամանակավոր կանոններով»: Հաստատված են ԽՍՀՄ ՊԺԿ. 1930 թ. նոյեմբերի 14-ին և հրապարակված են ԽՍՀՄ ՊԺԿ. 1930 թ. նոյեմբերի 25-ին № 44-45 Իզվեստիայում:

Այդ կանոնների համաձայն խնայողամարկդը գյուղբյուջեի համար բաց և անում իր մոտ 3 հաշիվ:

Հաշիվ «Ա» Գյուղական բյուջեի գումարների հաշիվ

» «Բ» Գյուղխորհուրդի արամադրության տակ դանվող դանողան գումարների հաշիվ և

» «Գ» Ինքնահարկման գումարների հաշիվ:

Գյուղական բյուջեի գումարների «Ա» հաշվին դրանցվում են այն բոլոր յեկամտային գումարները, վորոնք մուծվում են հոգուտ գյուղական բյուջեի և անցնում են նրա յեկամտային մասով, այն և՛ տեղական հարկերը և տուրքերը, գյուղխորհրդին ամբացված գույ-

քերից ստացվող յեկամուսները, գյուղական բյուջեյի նպատար, վոր փոխանցվում ե շրջանային գործկոմի կողմից, պետական հարկերից և յեկամուսներից սահմանված մասհանումները, վորոնց թվում և գյուղի տեր-րիտորիայի սահմաններում իրացվող պետական փոխա-ուսթյունների մուծումներից մասհանումները, ինչ-պես այն մասհանումները, վոր մուծվում են կոլտնտե-սությունների կողմից, յեթե նրանք նշանակված են գյուղխորհրդի բյուջեյում և այն,

«Բ» զանազան գումարների հաշվի վրա գրանցվում են առաջինը՝ գյուղխորհուրդի տրամադրության տակ գտնվող այնպիսի գումարներ, վորոնք փոխանցվում են շրջգործկոմների կամ ուրիշ մարմինների կողմից՝ այդ մարմինների բյուջեյի հաշվին ծախքեր կատարելու հա-մար: Այսպես, որինակ, յեթե գյուղխորհուրդների տեր-րիտորիայի սահմաններում գտնվում ե մի հիվանդա-նոց, վորը պահվում ե շրջանային բյուջեյով, ապա նը-րա պահպանման համար միջոցները կարող են փոխանց-վել գյուղխորհրդի տրամադրության տակ, բացառապես այդ հիվանդանոցի վրա ծախսելու համար: Այդ միջոց-ները գյուղխորհուրդին չեն պատկանում, այլ միայն գտնվում են նրա կարգադրության ներքո: Այդ պատ-ճառով գյուղական բյուջեյի գումարների «Ա» հաշվի վրա գրանցվել նրանք չեն կարող, հետևապես նրանք չեն կարող ծախսվել նաև ուրիշ կարիքների վրա:

Այնուհետև «Բ» հաշվի վրա գրանցվում են զանա-զան փոխանցիկ գումարներ գյուղխորհուրդին ամրաց-ված գույքի կապալառուների կողմից մուծվող կանխա-վճարների նման: Այդ գումարները նույնպես գյուղ-խորհուրդին չեն պատկանում և յենթակա յեն վերա-դարձման նույն կապալառուներին՝ կապալի ժամկետը լրացնելուց հետո կամ պայմանագրով սահմանված ժա-մանակը անցնելուց հետո:

Իացի դրանից «Բ» հաշվին են գրանցվում նաև պա-տահաբար գյուղխորհրդի տրամադրության տակ մուծ-ված, վորևե հատուկ նշանակում ունեցող գումարներ, ինչպես նաև չարգված գումարները, վորոնք մտնում են այդ հաշվի վրա, մինչև վոր պարզվի նրանց ու պատ-կանելը և նշանակման հարցը: Եթե պարզվի, վոր այդ գումարները պատկանում են գյուղական բյուջե-

յին, ապա նրանք անմիջապես փոխանցվում են «Ա» հաշվին: Հակառակ դեպքում հանձնվում են ըստ նշանակութան:

Ընթնահարկման դումարները «Ե» հաշվին, գրանցվում են միայն ընթնահարկումից կատարվող մուծումները:

Բայց յերեք հաշիվներն էլ գտնվում են գյուղխորհրդի արամադրութան տակ և հանդիսանում են անտակոսային: Այդ դումարների վրա խնայդրամարկը տեղումներ չի ավելացնում:

Ձանադան տեսակի մուծումներ ընդունելու և գյուղական բյուջեյի «Ա» հաշվին գրանցելու փերաբերյալ սահմանված և հետևյալ կարգը՝ խնայդրամարկը ընդունելութանը կատարում և վճարողների հայտարարութան հիման վրա, հարկային թերթի կամ մի այլ գրավուր փաստաթղթի համեմատ: Փաստաթղթի բացակայութան դեպքում խնայդրամարկը բացում և բեռնակ, վարի մեջ գրանցվում են այդ դումարները:

Խնայդրամարկը կատարում և գրամի ընդունելութանը, գրանցելով այդ համապատասխան հաշվի վրա, բայց վոչ մի հաշվարկ վճարման փաստաթղթերով նա չի կատարում: Նման հաշվարկներ պետք և կատարվեն իրեն՝ գյուղխորհրդի կողմից, մերը վարում և առանձին վճարողների անձնական հաշիվները՝ գյուղատնտեսական հարկի, այլ վճարումների և ընթնահարկման միջոցների:

Գործառնական որվա ընթացքում մուծված բոլոր դումարների մասին խնայդրամարկը, ըստ հնարավորութան հենց նույն օրը, բայց համենայն դեպս հետևյալ որվա սկզբից վոչ ուշ, հայտնում և գյուղխորհրդին և միաժամանակ ուղարկում նրան խսկական փաստաթղթերը, բեյադները և ցանկերը:

«Բ» հաշվով մուծված դումարների մասին խնայդրամարկը հայտնում և գյուղխորհրդին նույն ժամկետներում:

Բոլոր յերեք հաշիվներից վճարումներ կատարվում են խնայդրամարկողների կողմից միայն հաշիվների վրա մնացած դումարների սահմաններում: Գյուղխորհրդի կողմից վոչ մի պահանջ խնայդրամարկին գյուղական բյուջեյի հաշիվների վրա յեղած մնացորդից

ասիւի չափով դումարներ տալու վերաբերյալ չի կարող առաջադրվել: Խնայողքամարկդի կողմից բոլոր վճարումները կատարվում են չեկերով, վոր ստորագրվում են յերկու անձանց կողմից— նախագահի և քարտուղարի, կամ հաշվային (ֆինանսային) աշխատավորի կողմից: Բայց վորովհետեւ հաճախ գյուղխորհուրդում լինում են միայն յերկու աշխատակից, ապա կանոնները թույլատրում են բոս չեկի վճարումներ կատարել մեկ ստորագրությամբ՝ նախագահի կամ, քարտուղարի: Ձեկերը հաստատվում են գյուղխորհուրդի կնիքով: Ստորագրությունները և կնիքի որինակները նախորոք գյուղխորհուրդը հայտնում և խնայողքամարկդին:

Փոստի միջոցով գյուղխորհուրդի հաշվին մուծվող դումարների նկատմամբ պահպանվում և հետեյալ կարգը:

Գյուղխորհուրդը տալիս և խնայողքամարկդին համատարամարկը՝ փոստով նրա համեյով ստացվող բոլոր դումարները ստանալու համար: Խնայողքամարկդը, ստանալով փոխադրումները, դրանցում և դրանք համապատասխան հաշիվների վրա և հենց նույն օրը հայտնում և գյուղխորհուրդին ստացված դումարի մասին:

Ինքնահարկման միջոցների ընդունման և հաշվառման վերաբերյալ գյուղխորհուրդի և խնայողքամարկդի փոխհարաբերությունները հանդում են հետեյալին՝ վճարումների ընդունելությունը խնայողքամարկդների կողմից կատարվում և գյուղխորհուրդի կողմից վճարողներին ուղարկված ծանուցադրերի հիման վրա, ըստ վորում, ինքնահարկման վճարումների ժամկետները հայտնվում են խնայողքամարկդին գյուղխորհուրդի կողմից նախորոք: Վճարումները ընդունելու ժամանակ մուծումը վճարողի կողմից ժամկետից ուշ կատարվելու դեպքում, խնայողքամարկդը հաշվարկում և տույժը, կադրում և ցուցակ ինքնահարկման վճարումների մուծումները գրանցելու համար: Ցուցակի ձեւը սահմանում և գյուղխորհուրդը, համաձայնեցնելով խնայողքամարկդի հետ: Այդ ցուցակի մեջ համեյայն դեպս պետք և լինեն հետեյալ սյունակները:

1) №№ ըստ կարգի.

2) Ազգայնուն, անուն հայրանուն.

3) Այն գյուղի անունը, մերի համար մուծվում և ինքնահարկման վճարումը.

4) Անցյալ տարիների ինքնահարկման դումարների ապաստիկները.

5) Ընթացիկ տարվա ինքնահարկման դումարները.

6) Ժամանակին չվճարված ինքնահարկման համար բարդված տույժի դումարը.

7) Ընդամենը մուծումները:

Վերջին դումարը հանդիսանում է 4-րդ, 5 և 6-րդ սյունիկների դումարը:

Խնայդրամարկղի կողմից ընդունված ինքնահարկման դումարների ցուցակը ամեն ոք համապատասխան ստորագրությաններով ուղարկվում է գյուղխորհրդին: Այդ ցուցակով գյուղխորհուրդը հաշվի չև առնում ամեն մի վճարողի մուծումը գյուղական բյուջեյի հաշվին:

Գյուղատնտեսական վարկի և ապահովագրական վճարումների ընդունման և հաշվառման ժամանակ, վոր կատարվում է ըստ հարկաթերթերի և ապահովագրման ծանուցադրի, խնայդրամարկղը կատարում է նույնպես բոլոր հաշիվները (այն է՝ տույժի բարդումը, ապառիկների հաշվարկումը, վորոշում և գյուղական բյուջեյին հատկացվելու դումարը և այլն):

Մուծվող վճարները խնայդրամարկղի կողմից դրանցվում են առանձին ցանկի մեջ, վորը ամեն ոք (որվա վերջում կամ մյուս որվա սկզբից, վոչ ուշ) ուղարկվում է գյուղխորհրդին: Այդ ցանկը գյուղխորհրդի համար ծառայում է վորպես ծանուցագիր այն մասին, վոր գյուղական բյուջեյի «Ա» հաշվի վրա մուծված է գյուղատնտեսական հարկ: Գյուղատնտեսական հարկի դումարները գյուղական բյուջեն կարող են մուծվել վոչ լրիվ չափով: Նրանց մի մասը կարող է մուծվել չբշտնային բյուջեն: Բայց և այնպես սահմանված մասհանման տոկոսի առկայության պարագային մատնանշված ցանկի համեմատ գյուղական բյուջեյի ընթացիկ հաշվին դրանցվող դումարների վերաբերյալ հաշվարկ կատարելը չափազանց հեշտ է:

Գյուղխորհուրդը պարտավոր է մատակարարել խնայդրամարկղը հարկի բլանկներով, վոր ստանում է շրջանային ֆինբաժնից:

Խնայդրամարկղի բացակայության դեպքում, կամ

տեխնիկական պատճառներով գյուղական բյուջեյի սպասարկումը որինսական ծավալով իր վրա վերցնելու անհնարինության դեպքում, բոլոր վճարումների ընդունելությունը կատարում ե ինքը գյուղխորհուրդը, վորը պարտավոր ե շրջանային ֆինրաժինի կողմից սահմանված ժամկետում հանձնելու բոլոր իրեն հպատկանող դումարները այն վարկային հիմնարկներին, վոր կըմատնանչի նույն շրջանային ֆինրաժինը:

Գյուղխորհրդին հպատկանող միջոցներից կատարվում են ծախքեր՝ հաստատված բյուջեյի և յեռամսյա ու ամսական դրամարկղային ծրագրերի սահմաններում: Դրամական միջոցների մնացորդները նույնպես պետք ե պահվեն վարկային հիմնարկներում: Մասնավորապես ինքնահարկման դումարները պահվելու համար անպայման պետք ե հանձնվեն խնայողական դրամարկղին (ԽՍՀՄ Ֆժկ. 1930 թ. նոյեմբերի 14-ի շրջաբերականը):

Այն դեպքում, յերբ վերե թված պատճառների շնորհիվ գյուղխորհրդին կից ստեղծվում ե դրամարկղ, վերջինս կատարում ե բոլոր գործարքները, վոր վերբերում են միասնական գյուղատնտեսական հարկի, ապահովագրական վճրումների, ինքնահարկման դումարների, տեղական յեկամուտների և հարկերի և այլ վճարումների ընդունելություններին:

Գանձապահի պարտականությունները, հատուկ աշխատակցի բացակայության դեպքում, կատարում ե գյուղխորհրդի քարտուղարը:

• ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՆԱԽԱՀԱՇԻՎՆԵՐ

Յեթե տարվա ընթացքում կծաղեն հաստատված բյուջեյով չնախատեսված նոր անհետաձգելի ծախսեր, ապա գյուղխորհուրդը այդ ծախքի համար պետք ե կադմի լրացուցիչ նախահաշիվ, բայց լրացուցիչ նախահաշիվ կադմելը թույլատրվում ե այն դեպքում, յերբ այդ ծախքերը ծածկելու համար հնարավորություն ե լրացուցիչ յեկամուտներ ստանալու: Վերջինները կարող են առաջանալ հետևյալ դեպքերում՝

1) Յեթե գյուղխորհուրդը տարվա ընթացքում կուհայտարերի նոր յեկամտային աղբյուրներ, վորոնք

Հաստատված բյուջեյի յեկամասային մասում չեն նախատեսվում :

2) ՅԼԹԷ յեկամասային մասի կառարարւմբ միանգամայն տինհայտարեն ցույց կաւ, վոր յեկամասային յիասառցի մաժուժները կզերազանցեն բյուջեասային յենթադրությունները, աշխինքն կկառարարին զերամուծումներ, և

3) ՅԼԹԷ վերադաւ խորհուրդների վարչմամբ զյուզխորհրդին, բյուջեն Հաստատվեալոց հետո, կհասկացվեն յեկամասային նոր սղբբյուրներ, սրինակ՝ կարգաւորման Փոնդից արվոյ նպատակ տվեայցում կամ մասամբ զյուզական բյուջեն մաժվող յեկամասաները մաւհանման տակտի տվեայցում: Գերամուծումները, միաւթյան կառարարութլան վարչման համաճայն, լրացուցիչ հաշիւների համեմատ կարող են ծախսալ տարբա յերկրորդ կեսից վոչ չոււ, յերբ բյուջեյի կառարման հիման վրա արդեն տնտարակոյտ կպարզվի, վոր մուս յեկամակ սղբբյուրների թերամուծումներ չեն յինի և զյուզական բյուջեյի կառարարւմբ կայուն դումարով ապահովված և:

Լրացուցիչ նախահաշիւները կազմվում են նույն կարգով, աշխինքն տնհաստական նախահաշիւների ձեւբով, ծախքերի նորմաներով և այն: Լրացուցիչ նախահաշիւները հաստատվում են նույն կարգով ինչ, վոր սահմանված և բյուջեների համար, աշխինքն նրանք ներկայացվում են շրջանային գործադիր կոմիտեյին վերջնականապես հաստատելու համար:

Հաստատելուց հետո լրացուցիչ նախահաշիւը տվելուցվում և հիմնական բյուջեյի համապատասխան նախահաշիւային յենթաբաժանման և սեւաք և ոտանա իր արտացոլումը գրամարկղային ծրագրերում:

ՉԱՆԱՏԵՄՎԱԾ ԾԱԽՔԵՐԻ ՁՈՆԵՐ

Լրացուցիչ նախահաշիւներով ծախսվում և և չնախատեսված Փոնդը, վոր մացվում և գյուղական բյուջեն այն ծախքերի համար, վորոնք չեյին կարող նախատեսվել բյուջեյով: Ինչպէս արդեն վերև տովեց, չնախա-

տեսված ծախքերի ֆոնդը նախատեսվում է վորոշ կա-
տեգորիայի ծախքերի համար: Յերբ առաջանում է նման
որինակ ծախք, և դյուղական խորհուրդը վորոշում է
հանում միջոցներ հատկացնել չնախատեսված ծախքերի
ֆոնդից, ապա մերև հիշված կարգով կազմվում է լրա-
ցուցիչ նախահաշիվ, վորի համեմատ և կատարվում է
ծախքը:

Այն դեպքում, յերբ ծախքը հատուկ նախահաշվա-
յին հաշվարկումներ կատարելու պահանջ չի առաջա-
դրում, նա անց և կացվում անմիջապես չնախատեսված
ծախքերի հաշվով, առանց լրացուցիչ նախահաշիվ կազ-
մելու:

Երկրորդի կատարման ընթացքում չնախատեսված
ծախքերի ֆոնդն ավելացնել չի թույլատրվում:

ՎԱՐԿԵՐԻ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ

Վարկերի տեղափոխումը, այսինքն բյուջետային
հատկացումները մեկ հոդվածով պակասեցնել և մյուսով
ավելացնել թույլատրվում է միայն բացառիկ դեպքե-
րում: Ինչպիսի դեպքեր կարող են լինել: 1-ինը, յերբ վո-
րեմի հիմնարկության կազմակերպումը, վորը ընդուն-
ված է հաստատված բյուջեյով, չի իրագործվել, վորով-
հետև այդ հիմնարկի համար չենք չի ճարվել կամ հնարա-
վոր չի յեղել այդ հիմնարկությունը համապատասխան
աշխատակցով ապահովել, որինակ բժշկակայանը՝
բժշկով կամ դպրոցը՝ ուսուցչով: Յերկրորդ՝ յեթե
բյուջեներով նախատեսված ծախքերը, տեխնիկական
պատճառներով չեն հաջողվել կատարելու՝ որինակ յե-
թադրվում եր, անցկացնել դյուղխորհուրդի գույքի ցու-
ցակադրում, կատարել այսպես կոչվող գույքի ինվենտա-
րիզացիա, վոր՝ սակայն գործը իմացող աշխատավորի
բացակայության պատճառով չի կատարվել: Ի հարկե
րեմված որինակներն ընդհանրապես չպետք է գո-
յություն ունենային, քանի վոր դրանք ցույց են տալիս,
վոր բյուջեն կազմվել և առանց վորոշակի և ուսալ անտե-
սական պլանի:

Վարկերի տեղափոխումը թույլ է տրվում միայն

բյուջեյով նախատեսված ծախքերի հոգւածի նկատմամբ, վերոնց համար նախատեսված հատկացումները անբաժարար են յեղել:

«Տեղական խորհուրդների բյուջեստացին իրավունքների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոններին» համաձայն, վոր հաստատւում է ՍՍՑԽՀ. կառավարութեան կողմից 1930 թվի նոյեմբերի 12-ին, դշուդական բյուջեյի վարկերի տեղափոխումը թույլատրւում է կատարել դշուդխորհրդի վորոշման համաձայն, միևնույն հատվածի մի պարագրաֆից մյուս պարագրաֆի վրա: Որինակ՝ առաջապահութեան նախահաշվով թույլատրւում է տեղափոխել վարկերը «Հիվանդանոցներ» պարագրաֆից «Բժշկական» պարագրաֆի վրա, կամ ընդհակառակը: Վարկերի տեղափոխումը մեկ հատվածից մյուս հատվածի վրա, որինակի համար, առաջապահութեան նախահաշվից ժողովրդական լուսավորութեան նախահաշվի վրա կամ դշուդաանտեսութեան վրա և ընդհակառակը, կարող է կատարվել միայն շրջանային դործադիր կոմիտեյի թույլտւութեան հիման վրա, վորի առաջ և դշուդխորհուրդի պլենումի վորոշմամբ պետք է հարց հարուցնել:

Հիշեցնենք կրկին անգամ, վոր ընդհանրապես վարկերի տեղափոխումը թույլատրւում է միայն բացառիկ դեպքերում:

ՎԱՐԿԵՐ ՏՆՈՐԻՆՈՂԸ

Դշուդական բյուջեյի վարկերի տնորինողները հանդիսանում են դշուդխորհրդի նախագահները, իսկ նրանց բացակայութեան դեպքում՝ նրանց փոխարինող անձնավորութունը: Բայց վերև մատնանշված տեղական խորհուրդների բյուջեստացին իրավունքների վերաբերյալ ժամանակավոր կանոնադրութեան համաձայն, դշուդխորհուրդը կարող է վերապահել առանձին հիմնարկների յերրորդ աստիճանի վարկերի տնորինելու իրավունքը: Այսպես՝ դպրոցի, բժշկականի, կամ ագրոշրջանի վարկներին կարող է իրավունք վերապահվել անմիջաբար, առանց դշուդխորհրդի նախահան թույլտւութեան, յուրաքանչյուր հիմնարկի

Հաստատված նախահաշիվի և յնդամսթակային դրամ-
արկղային ծրագրի սահմաններում, խնայդրամարկ-
ղում յեղած տեղական բյուջեյի հաշվից դրամ ստանա-
լու: Առանձին հիմնարկներին վարկերը տնօրինելու ի-
րավունք վերապահելը ունի շատ դրական կողմեր և այլ:
պատճառով հարկավոր է այդ միջոցը խրախուսել: Բանը
ներանումն է, վոր հիմնարկին վարկերը տնօրինելու ի-
րավունք վերապահելը ուժեղացնում է այդ հիմնարկի
պատասխանատվությունը, վորով և բավականաչափ ու-
ժեղացվում է բյուջետային կարգապահությունը և վե-
րացվում է վարկերի տնօրինական տեղավորումը մի նա-
խահաշվից մյուսի վրա:

Վարկերը տնօրինողների ամեն մեկի հետ հաշվարկ-
ներ կատարելու նպատակով, նրանցից յուրաքանչյուրի
համար խնայդրամարկղում կարելի չե հատուկ ընթացիկ
հաշիվներ բացել, վորը թույլատրվում է «խնայդրա-
մարկղների կողմից գյուղխորհուրդները դրամարկղայն-
որեն ստատարկելու վերաբերյալ ժամանակավոր կա-
նոններով» (Հաստատված են 1930 թ. նոյեմբերի 14-ին
ՍՍՀ Միության Ֆինգոգկոմատի կողմից):

Վարկերի տնօրինողները հետ նման կարգի հաշ-
վարկները կյանքում կիրառելու համար գյուղխորհուր-
դը կարգադրություն է տնում խնայդրամարկղին՝ բա-
նալ առանձին ընթացիկ հաշիվ հիմանդանոցի, դպրոցի
կամ այլ հիմնարկի համար, վորոնց տրված է վարկերը
տնօրինելու իրավունք: Գյուղխորհուրդի կարգադրու-
թյամբ, պարբերաբար այդ հաշիվներին վրա ավելացվում
են գումարներ, վորոնց չափը վորոշվում է տվյալ հիմ-
նարկի համար հաստատված նախահաշվով դրամարկղա-
յին ծրագրով և գյուղական բյուջեյի ընդհանուր ընթա-
ցիկ հաշվի դրությամբ: Վարկերի տնօրինողը իր ընթա-
ցիկ հաշվից չեկերով ստանում է միջոցները և հետագա-
յում հաշվետվություն ներկայացնում գյուղխորհուր-
դին՝ դրանք ծախսելու վերաբերյալ, համաձայն հա-
տուկ հրահանգի, վորի մասին կխոսվի ներքևում:

Վորոշ անձանց (դպրոցի վարիչին, հիմանդանոցի
պրիսավոր բժշկին, գյուղատնտեսին և այլն) վարկերը

անորինելու իրավունք ստալը և այդ անձանց ստորագրու-
թյունները պետք է հաստատվեն գյուղխորհրդի կողմից
և տառափեն խնայարամերդին։

ԾԱՌԱՔԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

Ընդհանուր ընթացիկ հաշիվներին միջոցները
արվում են գյուղխորհրդի չեկ-պահանջագրի համա-
ձայն։

Եւայց փորձհետեւ վերջինները պետք է փաստա-
թուղթ ծառայեն գյուղխորհուրդի համար հաշվային
դրքերում դրանցելու աւտովետից, ապա չեկ-պահան-
ջագրի ձեւի պետք է լրացնեն համապատասխանի այն
նպատակին՝ նրա մեջ պետք է պարտւնակվի բացի ստա-
ցույի անվանումից, ցուցումներ այն հատվածի, պարտ-
դրաֆի և հոգսածի վերաբերյալ, փորձնցով կատարվե-
լու յեն ծախքերը։

Չեկ-պահանջագրի բյանկներով գյուղխորհուրդնե-
րը մատակարարվում են չրջֆինրաժինների միջոցով։

Այն դեպքում, յերբ գյուղխորհուրդն զգում է մի-
ջոցների բացակայության ժամանկավոր գժվարու-
թյուն, փորբ առաջացել և հարկերի և յեկամուաների
անբավարար մուծումների կամ գյուղական բյուջեյին
համեող միջոցները չրջֆինրաժին կողմից իր ժամանա-
կից ուշ փոխադրելու հետևանքով, գյուղխորհուրդը
գյուղբյուջեյի վրա գանվող հիմնարկների կամ ձեռ-
նարկությունների վարկերի վճարումը պետք է այնպեա
կարգավորի, վոր նրանք ստանան միջոցներն ըստ իրենց
կարիքների անհետաձգելիության. կարգավորումը կա-
տարվում է ամեն որվա համար, գյուղական բյուջեյի՝
խնայարարկղում կամ գյուղխորհրդի դրամարկղում ու-
նեցած ընթացիկ հաշիվներով յեղած գումարները պար-
զելու և նրանց ամեն մի ձեռնարկության կամ հիմնար-
կության պահանջի համեմատ բաշխելու միջոցով։ Յերբ
առանձին վարկեր անորինողները ունեն իրենց հատուկ
հաշիվները, ապա բաշխված գումարները փոխանցվում
են այդ հաշիվների վրա։ Հակառակ դեպքում հիշատակ-

ված ըստ իր Կառվարական Կանոնադրարկի
վրա չեն գուրս գրելու կամ գյուղխորհրդի գրամարկից
անմիջապես վճարելու ժամանակ:

ԳՅՈՒԼԻՈՐԶՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ
ՀԱՇՎԵՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Հաշվետվություն վարել՝ նշանակում է կատարել
հաշվառում այն մասին, թե ի՞նչ և մուծված, վճարե-
լից և մուծված, ի՞նչպես և ո՞ւր, և ի՞նչպես են ծախս-
վել այդ մուծումները: Առանց նման հաշվառման, ճիշտ
այնպես, ինչպես և առանց պլանի, այսինքն, առանց
բյուջեի, անհնարություն վարել միանգամայն անկարե-
ւի չէ: Յեթե յենթագրենք, վոր գյուղ-
խորհուրդը հաշվետվություն չի վարում, այլ
հարկատուներից գրամներ ստանալով, կամ իր
դուքերից յեկամուտներ ստանալով, ծախսում և
դրանք առանց վորեն գրանցման, ապա կստացվի այն,
վոր վոչ վոք չի իմանա, թե ո՞ւր և ինչի՞ համար են
ծախսված հասարակական գումարները, իսկ
գյուղխորհուրդը չի կարող իմանալ, թե վճար-
տեղից և ի՞նչքան և դրամ ստացել, վորտեղի՞ց
և ի՞նչքան և նրան մնում ելի դրամ ստանալու:
Չի կարող իմանալ գյուղխորհուրդը և այն, թե ո՞ւր
և ի՞նչքան և նա վճարել, ինչպես և ի՞նչքան և
մնում ելի վճարելու: Կստացվի կատարյալ անկար-
գություն, վորը կհասցնի անուղղելի վնաս գյուղխոր-
հուրդի ամբողջ տնտեսությանը: Այդ պատճառով գյու-
ղական լիարժեք մտնող, այդտեղից բաց թողնվող
ամեն մի ուրյին օկնար և խիտ հաշվի առնվի: Իսկ այդ
հնարավոր և միայն այն դեպքում, յերբ գյուղխորհու-
րդը հաշվետվություն կվարի:

Գյուղխորհուրդներն հաշվետվությունը վարվում և
ԽՍՀՄ Պետականի Ժողտնտեսության հաշվարկման վար-
չության կողմից հաստատված հրահանգի հիման վրա:
Այդ հրահանգը, ինչպես և նրա կողմից հաստատված
գրքերի, տեղագրերի և անդորագրերի ձևերը պարտա-
գիր են և փոփոխման յենթակա չեն:

Նախքան ձևանամուխ լինելը այն կանոնների վերաբերյալ շարադրությանը, վարանց հիման վրա վարվում և դյուղխորհուրդի հաշվետվությանը, անհրաժեշտ և մասնանշել, վեր դյուղխորհուրդի աշխատանքը ստանում և այս կամ այն բնույթը, նայած թե դյուղական դրամարկիային սպասարկումը խնայդքամարկիկ կողմից իրադրո՞ւմ և թե վաչ: Առաջին պեղքում դյուղխորհուրդին կից, ինչպես արդեն վերել ցույց արվեց, սեփական դրամարկիզի լինում, և դյուղական բյուջեյի յեկամուտների բոլոր դումարները անմիջաբար կամ փոստի միջոցով մուծվում են խնայդքամարկիկ, վերը փոխադրում և այդ դյուղխորհուրդի բնթացիկ հաշվի վրա՝ «Ա» հաշվին՝ դյուղական բյուջեյի՝ դումարները և «Բ» հաշվին—ինքնահարկման դումարները:

Ծախսերը կատարվում են այդ բնթացիկ հաշիվներից, դյուղխորհուրդի կողմից արվող հատուկ փաստաթղթերով—չեկերով: Յեթե դյուղական բյուջեյի վրա դանիող առանձին հիմնարկներին արված են յերբորդատախճանի վարկերը անորինելու իրավունք, ապա նրանց համար կարող են բացվել հատուկ բնթացիկ հաշիվներ, և այդ բնթացիկ հաշիվներից ծախսերը կատարվում են համադատատխան ինքնուրույն վարկեր անորինողների կողմից արվող չեկերի հիման վրա: Բայց յեթե խնայդքամարկիկը չի կարողանում իրադրո՞ւել դյուղական բյուջեյի դրամարկիզային սպասարկումը, ապա այդ պեղքում դյուղխորհուրդը ինքն և կատարում յեկամուտների ընդունելությունը և ծախսերը: Դյուղխորհուրդին կից կադմակերսվում և իր դյուղխորհրդային դրամարկիկը, և բոլոր մուծվող դումարները ու կատարվող ծախսերը հաշվի առնելու համար տարվում և դրամարկիզային գիրք՝ սահմանված հաշվետվության և հաշվետարության վերաբերյալ հրահանգի համաձայն (ձեզ № 8):

Յ ե կ ա մ ու տ					Մ ա խ ք				
№ № ըստ կարգի	Գ ու մ ա ռ ն եր				№ № ըստ կարգի	Գ ու մ ա ռ ն եր			
	Ամրս, ամտթիվ	Ում ե ինչի համար և ստացված	Գյուղական բնակ	Այլ		Ամրս, ամտթիվ	Ում ե ինչի համար և ստացված	Գյուղական բնակ	Այլ
ա.	կ.	ա.	կ.	ա.	կ.	ա.	կ.		
1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

Դրամարկղային դրքում գրանցումները կատարվում են հետևյալ ձևով՝

1) Յեկամտի վերաբերյալ՝ առաջին սյունակում գրվում են գործարքների №-ը, ըստ կարգի, սկսելով առաջին համարից, 2-րդում՝ դրամ ընդունելու գործարքի կատարման թվադրերը (ամիսը և ամսաթիվը)։ 3-րդ սյունակում նշանակվում է այն հիմնարկութչան անվանումը և խանձնավորութչան ազգանունը, վորից դրամ է ստացվում, ինչպես և գրվում է, թե ինչու համար են նրանք ստացվել։ 4-րդ սյունակում գրվում են միայն այն դումարները, վորոնք պատկանում են գյուղական բյուջեին։ Իսկ մնացած մյուս մուծումները, վոր մուտք են գործում գյուղխորհուրդի դրամարկղը, բայց յենթադրա յեն ուրիշ հիմնարկների հանձնելու, որինակ՝ չրջփինբաժնին կամ պետքանկի բաժանմունքին, գրանցվում են 5-րդ սյունակում։ Այդպես, յեթե գյուղհարկի մուծումնի ըից միայն մի մասն է հանձնվում գյուղական բյուջեին, իսկ մնացած մասը մուծվում է չրջանային բյուջեն, ապա 4-րդ սյունակում գրվում են մուծված գյուղհարկի միայն այն դումարները, վորոնք հանձնվում են գյուղական բյուջեին, իսկ մնացածը անց է կացվում 5-րդ սյունակը։

2) Մախքի վերաբերյալ՝ 1-ին և 2-րդ սյունակները համանման են յեկամտային մասի համապատասխան սյունակների և լրացվում են նույն կարգով։ 3-րդ սյունակում գրվում է այն հիմնարկի անվանումը կամ անձ-

նախորդ թյան տղանունը, վերսնց վճարված և գրամ, ինչպես նաև ցույց և արվում թե ինչ կտրիքների կամ ինչ վճարումների համար և բաց թողնված գրամը: Արդ սյունակում գրվում են այն ծախքերը, վերսնք կատարվում են գյուղական բյուջեյին պատկանող գումարների հաշվից, իսկ Ե-րդում—գյուղխորհուրդի արամագրության առկ դանդաղ մյուս միջոցների հաշվից:

Ամեն օրվա վերջում, գրամի ընդունելությունը և վճարումները վերջանալուց հետո, գրամարկղային գրքի բոլոր սյունակներն առանձին-առանձին ընդգումարվում են և արդյունքները գրվում են դժի ներքևում: Այնուհետև ծախքի մասում գուրս և բերվում մնացորդը հետևյալ օրվա համար և ամեն մի սյունակի համար առանձին կադմվում և հաշվեկշիռ: Ինչպես յեկամախ, այնպես էլ ծախքի մասերում, վերջին գեպքում հաշվի առնելով նաև հետևյալ օրվա մնացորդը, պետք է պտացվեն միանգամայն համասար գումարներ: Յեթե ընդգումարում կատարելուց հետո կստացվին յեկամաային և ծախքային մասերում համասար գումարներ, և գրամարկղի կանխիկ մնացորդը համասար կլինի մյուս օրվա համար գրքի մեջ հանված մնացորդին, դա կնշանակի, վեր գրամարկղի հաշվները կատարված են ճիշտ (գրամարկղը փակված և ճիշտ):

Դուրս բերված մնացորդները ճշտությունը հաստատվում և հաշվետարի և քարտուղարի ստորագրություններով:

Ամեն ամսի 1-ին կատարվում և փաստաթղթերի և կանխիկ մնացորդի ընդհանուր ստուգում: Յեթե կպարզվի, վոր գրամարկղային գրքում մոչ մի սխալ չկա, ապա իրեն գրքի մեջ գրվում և «Դիրքը փաստաթղթերի հետ ստուգված և: Մնացորդը առ 1 (այսինչ) ամսի (այսքան) գումարով ստուգված և կանխիկի հետ»:

Դրամարկղային գրքում սխալ գրանցումներ հայտարարելու դեպքում կամ միջոցների պակասորդ կամ ավելացումներ պարզելու դեպքում, դրա մասին արվում և համապատասխան նշանակում գրքի մեջ:

Ամենամսյա ստուգումը կատարվում և գյուղխոր-

հրդի նախագահի, քարտուղարի կամ հաշվետարի (Ֆին-
անսխառակցի) և գյուղխորհուրդի վերահսկիչ հանձնա-
ժողովի անդամների մեկի կողմից: Այդ նույն անձնավո-
րություններն եւ իրենց ստորագրություններով հաստա-
տում են ստուգման հետեանքով դրամարկղային գրքում
կատարած մակագրությունը:

Ինքնուրույն չլինող հասկանալի չէ, վոր դրամարկղային
գրքերում վորեւիս սխալներ հայտարեւելու դեպքում,
գյուղխորհուրդը միջոցներ և ձեռնարկում պատճառները
պարզելու և պակասող գումարը լրացնելու համար, իսկ
չարտրկումները դեպքում պատասխանատուլության և
յենթարկում մեղավորներին:

Դրամարկղային գիրքը պետք է համարակալված լի-
նի և նրա ընդհանուր յերեսների թիվը չըջֆինրաժնի
կողմից հաստատված:

Յեթե գյուղական բյուջեյի դրամարկղային կատա-
րումը հանձնված է խնայդրամարկղին, ապա ինքնստին-
քյան հասկանալի չէ, վոր գյուղխորհուրդին դրամարկ-
ղային գիրք հարկավոր չէ: Բայց այդ դեպքում խնայ-
դրամարկղում հաշիվ և տարվում գյուղխորհուրդի ըն-
թացիկ հաշիվ վրա յեղած գումարների շարժման նկատ-
մամբ:

Ընթացիկ հաշիվների գիրքը տարվում է նույն № 7
ձեւով, ըստ վորում լիովին պահպանվում է դրամարկ-
ղային գիրքը տանելու վերաբերյալ սահմանված կարգը՝
ամենորյա մնացորդները գուրս բերելու և գրանցում-
ները սրարբերաբար կատարելու վերաբերյալ: Բայց
գրանցումների իսկական բնույթը փոխվում է՝ յեկա-
մտային մասում գրվում են որվա յեկամուտների գումար
ները այն փաստաթղթերի հիման վրա, վոր ներկայաց-
վում են խնայդրամարկղի կողմից: Իսկ ծախքային մա-
սում գրանցումները կատարվում են ամեն մի առանձին
փաստաթղթի հիման վրա, վոր տրվում է գյուղխորհուր-
դի կողմից:

Կատարվող ամսական գրանցումների ստուգման
կարգը մնում է նույնը, ինչ վոր դրամարկղային գրքի
համար:

Գյուղխորհուրդի ամեն մի ընթացիկ հաշվի համար ձեռք № 8 գրքով հաշվառումը տարվում և առանձին:

Ինչպես մասնանշվեց վերելում, յեթե գյուղական բյուջեյի գրամարկղային սպասարկումը չի կարող խնայ- գրամարկղին հանձնվել և գյուղխորհուրդը ունի իր գրամարկղը, այնուամենայնիվ, միջոցների ավելացում- ները մուծվում են մարեկ մարկղային հիմնարկ, գյուղ- խորհուրդի ընթացիկ հաշվում պահելու համար: Գյուղ- ական բյուջեյի միջոցներն ընթացիկ հաշվի վրա մո- խանցելը և այդ ընթացիկ հաշվառման ծախքերի համար գումարներ առանայն արտացոլվում և գրա- մարկղային գրքում գրանցելով՝ ծախքի վերաբերյալ- գրամը մուծելիս և յեկամուտի վերաբերյալ-գրամը ստանալիս: Գրամարկղային գրքերում գրանցումները կատարվում են այսպես՝—ծախքի մասում «Ա-ին սյու- նակում գրվում են համարներն ըստ կարգի, այնուհե- տեղ 2-րդ սյունակում փոխանցում կատարելու ամիսը և ամսաթիվը, իսկ 3-րդ սյունակում գրվում և «փո- խանցված և գյուղխորհուրդի № (այսինչ) ընթացիկ հաշ- վի վրա (այսինչ) խնայգրամարկղում կամ պետքանկի (այսինչ) գրասենյակում (բաժանմունքում) և 4-րդ սյունակում գրվում և փոխանցված գումարը:

Յեկամային մասում նույնանման գրանցումներ կատարվում են առաջին յերկու սյունակներում, իսկ 3-րդում գրվում և «Ստացված և № (այսինչ) ընթացիկ հաշվից (այսինչ) խնայգրամարկղում կամ (այսինչ) պետքանկի բաժանմունքում» և չորրորդ սյունակում գրվում և ստացված գումարը: Այդ դեպքում ընթացիկ հաշիվների հատուկ գիրք տանելը հարկավոր չէ:

Բացի գրամարկղային գրքից և ընթացիկ հաշիվնե- րի գրքից և այն դեպքում, յերբ գրամարկղային սպա- սարկումը հանձնված և խնայգրամարկղին և հակառակ դեպքում, յերբ գյուղխորհուրդին կից կա իր սեփական գրամարկղը, տարվում են նաև չորս հետևյալ գրքերը:

1. Գյուղական բյուջեյի յեկամուտներն գիրքը № 8 ձեռքով.

2. Գյուղական բյուջեյի ծախքի գիրքը № 9 ձեռքով-

3. Հաշվառքների դերքը զանազան անձանց և հիմնարկների հետ № 10 ձեւով:

4. Գույքային (ինվենտարային) տեղակալներ № 14 ձեւով, վորո սահմանված և վերել հիշված գյուխորհուրդների հաշվետարության և հաշվետվության վերսրերյալ հրահանգով:

Գյուղական բյուջեյի յեկամտային դերքը (ձեւ № 8) ունի հետեյալ տեսքը:

Ավերացված և _____ հատված

§ _____ հողված և _____ յեկամտի անվանումը

Նշանակված և տարվա համար _____ ուր:

Ավերացված և _____ ուր:

№ րոտ կարգի	Ամս աթիւ	Գրամարկային դրքի (կամ բնթառիկ հաշիւների դրքի) հողվածների № Ա-ը	Մուտք և յեղել		Վերադարձ- ված և	
			ա.	դ.	դ.	դ.
1	2	3	4		5	

Յեկամտային գրքի մեջ գրվում են գյուղական բյուջեյի բոլոր յեկամտաւները ըստ առանձին նախահաշիւային բաժանումների (խմբակ, հատված, պարադրաի, հողված):

Ամեն տեսակ յեկամտի համար հատկացվում և առանձին յերես կամ մի քանի յերես, նայած թե այլ յեկամտաւները ինչպես են ստացվում՝ միանգամից և խոր գումարով, թե՞ մի քանի անգամ և մանր գումարներով: Գրանցումները կատարվում են կամ յուրաքանչյուր խնայդրամարկղի կողմից ուղարկվող վճարհատույցային փաստաթղթերի, բեեստրների, ցանկերի, կամ գյուղխորհուրդի գրամարկղը կատարվող մուծումների հիման վրա: Յեկամտային գրքի մեջ գրվում են միայն այն դումարները, վորոնք անմիջաբար մուծվում են գյուղական բյուջեն, սակայն այն մուծումները, վորոնք խնայդրամարկղի կողմից գրանցվում են գյուղական բյուջեյի գումարների «Ա» ընթացիկ հաշիւի վրա, կամ ինքնահարկման գումարների «Բ» ընթացիկ հաշիւի վրա: Իսկ ինչ վերա-

ընդհատվում է «Գ» բնթացիկ հաշվով մուծվող և գյուղխորհուրդի արամադրության տակ գանձվող գումարներին, ապա այդ մուծումները յեկամատային գրքում չեն գրվում: Եմանապես յեկամատային գրքում չեն գրվում նաև այն գումարները, վարոնք անցնում են գրամարկդրային գրքի (ձեւ № 7) յեկամատային մասի 5-րդ սյունակով:

Ստանալով խնայողութարկից յեկմատային փաստաթղթերը, գյուղխորհուրդը ամեն մի փաստաթղթի վրա նշանակում է, թե նախահաշվային վճար յենթարտաձանն է դա վերաբերում, այսինքն նշանակում է խմբակը, հատվածը, լրարտողը և հոգվածը, այնուհետև գումարում է ամեն մի նախահաշվային յենթարտաձանն մուծումները գումարները և ամեն որիսը ընդհանուր գումարը, ըստ առանձին նախահաշվային յենթարտաձանն, գրանցում է յեկամատային գրքի մեջ: Այդպես որինակ՝ յեթե գյուղական կառարածուներ լինելու իրավունքից զրկվածների դեմ ամբողջ տարվա բնթացքում 15 հարկատուից մուծվել է 10-ական ուրբի, ապա յեկամումաների գրքում, այդ որվա համար «Գ» խմբով, 9-րդ հատվածով, 9-րդ §-ով գրվում է մուտք 150 ուրբի: Յեթե յառնութի շենքերի կապարվարձից մեկ դրում ստացվել է յերեք վճարողներից 40 ուրբի, ապա յեկամումաների գրքի «Ա» խմբակով, 3-րդ հատվածով, 19-րդ §-ով, 3-րդ հոգվածով գրվում է մասնանշված գումարը՝ 40 ուրբի գրանցումով:

Յեկամատային գրքի գումարումները կատարվում են ամեն մի յեռամսյակում և ամբողջ տարվա համար:

Այն դեպքերում, յերբ յեկամուտը վերադարձվում է վորպես սխալ մուծված, վճարված գումարը գրվում է յեկամատային գրքի 5-րդ սյունակում և ամսական գումարումը կատարելու ժամանակ հանվում է ընդհանուր մուծումների գումարից:

Գյուղական բյուջեյի ծախքի գիրքը (ձեւ № 9) ունի հետևյալ տեսքը՝

Հատված _____ հատկացված է մեկ տարվա համար _____ ուրբ.

§ _____ ավելացված է _____ ուրբ.

Հոգված _____ հոգվածի անվանումը _____ պահանջված է _____ ուրբ.

№ № կրթական	Ամսից ստի կալի	Դրամարկային դրքի (կամ քնթացիկ հրելիսն- րի դրքի) հոգսածները № №-ը	Վճարված է		Վերադարձ- ված է		Ազատ վարկի գումարը	
			ա.	կ.	ա.	կ.	ա.	կ.
1	2	3	4		5			

Ծախքի զբքում, ինչպես և յեկամտային զբքում՝ բացվում են հաշիվներ նախահաշվային ամեն մի յենթաբաժանման համար, վորոնց նկատմամբ դյուղական բյուջեյով ծախք ե կախատեալած:

Ծախքերի զբքում գրվում են միայն այն ծախքերը, վորոնք կատարվում են անմիջաբար՝ գյուղխորհուրդի կողմից: Այն ծախքերը, վոր կատարում են վարկերը ինքնուրույն կերպով անորինելու իրավունք ունեցող հիմնարկները՝ զբքի մեջ չեն գրվում: Այդ հիմնարկների կողմից կատարված ծախքերի հաշվետվությունը կազմում են հենց նույն հիմնարկները և ներկայացնում գյուղխորհուրդին № 22 առեղեկագրի ձեովով, վորը սահմանված է հաշվետվության և հաշվետարության վերաբերյալ հրահանգով:

Ծախքի զբքի մեջ գրանցումները կատարվում են այն սկզբնական փաստաթղթերի կամ որդեբների հիման վրա, վորոնցով կատարվում են դրամի վճարումները գյուղխորհուրդի դրամարկից կամ չեկ-պահանջագրով, վորը տալիս է գյուղխորհուրդը խնայդրամարկի վրա: Այդ դեպքում, յերբ հիմնարկությունը վերադարձնում է չծախսված գումարները, վերջինները գրվում են բերված ձևի ծախքերի զբքի 5-րդ սյունակում: Ամեն մի գրանցումից հետո դուրս է բերվում մնացած ազատ վարկի գումարը, ըստ հիշյալ նախահաշվային յենթաբաժանման, ըստ վորում ազատ վարկերի գումարները դուրս բերելիս հաշվի յեն առնվում վոչ միայն բյուջեյով նշանակված գումարները, այլև հետադյուրում կատարված ավելացումները (լրացուցիչ նախահաշիվներ) կամ նախահաշվային նշանակումների կրճատումները:

Համաձայն գյուղխորհուրդների հաշվետարության և հաշվետվության վերաբերյալ հրահանգի, զանազան անձանց և հիմնարկների հաշվառքի գիրքը (ձեւ № 10) ծա-

ույում և հաշվի առնելու համար՝ 1) հաշվետու անձանց (վճարված կանխավճարներ), 2) գյուղխորհուրդների փոխառության պարտքերի, 3) գյուղխորհուրդների և 4) դանազան հաշվառքների:

Գրա համեմատադիրքը բաժանվում է 4 մասի:

Հաշվետվության յենթակա անձանց վճարված գումարների հաշվառումը տարվում է ամեն մի անձի համար բացվող հետյալ ձևի հաշվով՝

(այսինչ անձի) հաշիվը

Ամս, ամսվ	Գրածոքիդային գրքը (կամ քնթ. հաշիվների գրքը) հաղվածների № №-ը	Գործարքի բովանդակությունը	վճարված է		վերադարձված է կամ արդարացված է	
			ա.	կ.	ա.	կ.
1	2	3	4		5	

Ամեն մի անձնավորության հաշվի վերելվում գրվում է նրա ազգանունը, պաշտոնը և այն հիմնարկի անվանումը, վորտեղ նա աշխատում է: 2-րդ սյունակում գրվում են այն հաղվածների №№, վորոնցով գրված է ծախքը գրամարկդային գրքում կամ բնթացիկ հաշիվների գրքում, ինչպես նաև ցույց է տրվում, թե վոր նախահաշվային, վոր յենթարաժնով և անցկացված ծախքը և 4-րդ սյունակում գրվում է կանխավճարի գումարը: 5-րդ սյունակում գրվում է համապատասխան անձնավորության կանխավճարային հաշվետվությամբ հաստատված գումարը, կամ նրա կողմից կանխիկ վերադարձված գումարը, ըստ վորում 3-րդ սյունակում ցույց է տրվում՝ «հաստատված է (այսինչ ժամանակ) ամխոր-ամսաթիվը, տրված կանխավճարի հաշվետվությունը» կամ «վերադարձված է չծախսված կանխավճար, վոր տրվել է այս ինչ ամսի այսինչ թվին»:

Գյուղխորհուրդի կողմից վարկային հիմնարկներում կնքած փոխառության պարտքերի հաշվառումը կատարվում է ամեն մի փոխառության բացվող անձանց հաշիվներով: Փոխառության անձնական հաշվի ձևվը հետևյալն է՝

(ամիս, ամսաթիվ, տարին)

Փոխառություն կնքված է _____ (այսինչ նպատակի համար)

Ժամանակով _____ (այսինչ ժամանակով)

Պայմանագիրը _____

Ամիս, ամ- սաթիվ	Դրամաբերիցին գրքի (կամ ընթացիկ հաշիվների) հոգվածները № №-ը	Դործարքի բովանդակ- ություններ	Պարտքը	Մարումը
1	2	3	4	5

Վերնագրում նշանակվում է փոխառության կնքելու
թվակիրը, սույն է տրվում թե ինչ նպատակի համար է
կնքված փոխառությունը (բաղնիք, դպրոց, հիվանդա-
նոց և այլն կառուցելու համար) և նշանակվում են այն
պայմանները, վորոնցով կնքված է փոխառությունը,
այսինքն նրա մարման ժամկետը, տոկոսների չափը և
այլն:

Երբ սյունակում գրվում է դործարքի բովանդա-
կությունը՝ «ստացված է (այսինչ) վարկային հիմնար-
կությունից (կոմբանկից, խնայդրամաբերկից) փոխա-
ռություն»։ Փոխառությամբ ստացված գումարը գրվում
է հետևյալ 4-րդ սյունակում։ Պարտքի կամ տոկոսների
վճարման ժամանակ 3-րդ սյունակում գրվում է՝
«վճարված է այսինչ վարկային հիմնարկության պարտ-
քը (կամ տոկոսները)» և վճարված գումարը գրվում է
5-րդ սյունակում:

Գյուղորիսուրդի պարտապանների հաշվառումը
կատարվում է նույնպես անձնական հաշիվներով, վոր
բացվում է ամեն մի պարտապանի համար առանձին:
Առհասարակ այդ հաշիվով հաշվառում է կատարվում
գյուղխորհուրդի անորինության տակ դանվող զանազան
գույքի կապալառուների հաշվառքի վերաբերյալ, որի-
նակ, աների և խանութի շենքերի վարձակալների կամ
հողի կապալառուների հաշվառքների վերաբերյալ:

Անձնական հաշվի ձեւը նույնն է, ինչ վոր փոխա-
ռությունների պարտքերի հաշվառման համար սահման-
վածը: Միայն վերնագրերի մեջ կան տարբերություն-
ներ:

Անճնապահ հաշվի վերանայում գրվում և պարտադրանքի ազդանունը, կամ հիմնարկության անվանումը, կամ թե չե այն կազմակերպության անվանումը, վորի վրա պարտք և հաշվում: Գրա հետ միասին վերանայում նշանակվում են այն պայմանները, վորոնցով տրված և կատարվող այլապ անճնադատությունը կամ կազմակերպությունը, այս կամ այն դույր:

Պարտքը գրանցվում և 4-րդ սյունյակում, իսկ պարտքի մարումը՝ 5-րդ սյունյակում:

Ձանադան հաշվառքների հաշվառումը կատարվում և նախկին ձևին համանման, հետևյալ կերպով՝

Ամսական ստորագրություն	Փոփոխական գրքի (կամ բնթացիկ հաշվի գրք) հարվածների № №-ը	Փոփոխական գրքի հարվածներ	Մասնակցի և		Համաձայն և	
			ա.	կ.	ա	կ.
1	2	3	4		5	

Վերանայում ցույց և տրվում մուծված այն գումարի քննարկը և նշանակումը, վորի նկատմամբ հաշվառում և կատարվում, կամ այն հիմնարկի անվանումը, վորի հետ հաշվառք և կատարվում: Առանձին սյունյակների լրացումը կատարվում և նրա համեմատ, թե ի՞նչ և այդ հաշվով հաշվի առնվում, արդյոք մուծումները, դրամի հաճնումը, թե՞ հաշվառքը հիմնարկության հետ:

Առանճնապես հարկավոր և կանգ առնել այն հիմնարկների հետ կատարվող հաշվառքների վրա, վորոնց իրավունք և վերապահված յերրորդ աստիճանի վարկեր տնորինելու:

Վերեվում արդեն մատնանշվեց, վոր ամեն մի նման հիմնարկության համար խնայողաբարկղում կարող և առանձին բնթացիկ հաշիվ բացվել (այսպես կոչվող «խիմիոտային» բնթացիկ հաշիվ): Գյուղխորհուրդի կողմից կազմված դրամարկղային ծրագրի համեմատ և գյուղական բյուջեյի բնդհանուր «Ա» հաշվի վրա միջոցների կուտակման համեմատ, առանձին հիմնարկների հաշիվների վրա, վոր վարկերը տնորինելու իրավունք ունեն, նրանց պահանջով փոխանցվում են անհրաժեշտ գումարներ:

Թեև դյուդխորհուրդների հաշվետարության և հաշվետուլթյան վերաբերյալ հրահանգում այդ հարցի առթիվ ուղղակի ցուցումներ չկան, բայց և այնպես վարկերը տնորինողներին փոխանցվող դումարները և նրանց կողմից կատարվող ծախքերը պետք է դրվեն զանազան անձանց և հիմնարկների հաշվառքի գրքում, ամեն մի վարկի տնորինողի անձնական հաշվում առանձին:

Մատնանշված հիմնարկները, համաձայն վարկերի և տորին տնորինողների հաշվետուլթյան և հաշվետարության մասին հրահանգի, պետք է ներկայացնեն դյուդխորհուրդին ամսական, յեռամսյա և տարեկան հաշվետուլթյուն՝ ծախքերի և հաշվետու դումարների շարժման վերաբերյալ, վերահիշյալ հրահանգով հատուկ դրա համար սահմանված § 16 ձևով: Այդ հաշվետուլթյունները նյութ են ծառայում գյուղական բյուջեն կազմելու վերաբերյալ ընդհանուր հաշվետուլթյուն կազմելու համար: Բայց դյուդխորհուրդին անհրաժեշտ է առանձին ունենալ հաշվետու դումարների շարժման պատկերը, այդ պատկերը կտան ամեն մի վարկեր տնորինողի անձնական հաշիվները, վոր բացված են զանազան անձանց և հիմնարկների հաշվառքի գրքերում:

Անձնական հաշիվները հարկավոր է տանել հետևյալ ձևով՝

Ամսական սթիվ	Ընթացիկ հաշվեդրոթի հոդվածների № №-ը	Գործարքի բովանդակու թյուն	Փոխանցված և հատուկ հաշվի	Կերցված և վերցված
1	2	3	4	5

Վերնագրում ցույց է տրվում այն հիմնարկի անունը, վորը վարկերը տնորինելու իրավունք ունի:

2-րդ սյունակում գրվում են ընթացիկ հաշվի գրքի այն հոդվածների №№, վորոնց տակ գրված են համապատասխան վարկ տնորինողի հատուկ հաշվի վրա կատարած փոխանցումները: 3-րդ սյունակում գրվում է «փոխանցված է № (այսինչ) հատուկ հաշվի վրա» կամ «վերադարձված է գյուղական բյուջեյի ընդհանուր հաշվին» կամ «վերցված են վարկեր»: Առաջին դեպ

քում գումարը պրօվում է 4-րդ սյունակում, յերկրորդ և վերջին դեպքերում՝ 5-րդ սյունակում: Այդ պիսի անձնական հաշիվները հնարավորություն են տալիս հաշիվի տանելու աստջին— փոխանցված գումարները — փոքրեկ պատճառով վերադարձված գումարները և յերրորդ՝ հետ պահանջված ու ծախսված գումարները: Վերջին գումարները անձնական հաշիվում նըշանակվում են վարկ անորինողների կողմից ամեն ամիս ներկայացվող հաշվետվության ավյալները հիման վրա:

Տարվա վերջում, յեթե վարկ անորինողի ընթացիկ հաշիվի վրա մնացել են ազատ գումարներ, նրանք փոխանցվում են դյուղական բյուջեյի ընդհանուր հաշիվին և անց են կացվում այդ անորինողի անձնական հաշիվով: Հաշիվները ծածկվում են և հաշվեկշռվում են հետևյալ կարգով՝ 5-րդ սյունակում գրվում է վարկ անորինողի հատուկ հաշիվին մնացող գումարը: Որինակ՝ յենթադրենք, թե տարվա ընթացքում, զանազան ժամանակներում փոխանցված և վարկ անորինողին 4.500 ո. վարկ անորինողը տարվա ընթացքում վերցրել է իր ընթացիկ հաշիվից 4.300 ուրլի և այդ գումարով ներկայացրել գյուղխորհրդին հաշվետվություն: Հետևապես տարվա վերջի սրին նրա ընթացիկ հաշիվին մնում է 200 ուրլի: Այդ գումարը յետ և փոխանցվում գյուղական բյուջեյի ընթացիկ հաշիվի վրա: Շտախքերը վարկ անորինողի կողմից կատարած ծախքի գումարով, այսինքն 4.300 ո. ներկայացված հաշվետվության համաձայն գրանցվում են նրա անձնական հաշիվի 5-րդ սյունակը՝ զանազան անձանց և հիմնարկների հաշվառքի գրքի մեջ: Այդ նույն սյունակում գրվում է այն 200 ո. գումարը, վոր մնացել է նրա հաշիվին չծախսված և փոխանցվել տարվա վերջում գյուղական բյուջեյի ընդհանուր ընթացիկ հաշիվին:

Այդպիսով 4-րդ և 5-րդ սյունակները հաշվեկշռվում են, այսինքն ունեն մի գումար 4.500 ուրլի:

Ձանազան անձանց և հիմնարկների հաշվառքի գրքը քում հաշիվ յեն առնվում նույնպես և միութենական կառավարության 1931 թ. փետրվարի 1-ի վորոշման հիման վրա խնայդրամարկդի կողմից գյուղխորհրդին բաց թողնվող յերկարատե վարկերը: Այդ վարկերի

հաշվառումը կատարվում է ելի նույն կարգով, վորը սահմանված է փոխառության պարտքերի հաշվառման համար:

Գյուղխորհուրդը առանձնապես ուշադրություն պի տի դարձնի գույքային տեղադիրք վարելու վրա (հրահանգով սահմանված №14 ձևը): Գրանցումները այդ տեղեկագրում կատարվում են սպառիչ լրիվությամբ: Առանց գույքի մանրակրկիտ հաշվառման, առանց ամբողջ գույքի ցուցակագրման դժվար է տնտեսություն վարել և ավելի դժվար է բյուջե կազմել: Իսկապես, յեթե գյուղխորհուրդը չիմանա, թե գյուղական բյուջեյի վրա գտնվող դպրոցում քանի՞ նստարաններ կան, ապա նրան շատ դժվար կլինի վորոշել, թե քանի՞ այդպիսի նստարան է հարկավոր ձեռք բերել: Չունենալով գյուղխորհուրդի իրավասության տակ գտնվող հողային գույքի, բնակելի տների, խանութի շենքերի և այլ նման գույքերի ցուցակները, հեշտությամբ կարելի չէ սխալվել՝ յեկամուտները հաշվարկելու ժամանակ: Կարելի չէ շատ որինակներ բերել գույքի ցուցակագրման անհրաժեշտությունը հաստատելու համար, բայց բավական է բերած յերկու օրինակը:

Գույքային տեղեկագիր (ձև № 14) վոր նշանակված է գյուղխորհուրդի տրամադրության և տնորինության ներքո գտնվող գույքի հաշվառման համար, ունի հետևյալ տեսքը:

Ձև մուտ կարգի	Ամս. ամ. օտբով	Ամսկց. փոստից ստացված	Առարկայ անվանումը և գծագրու- թյունը	Փանակը	Գ ի ն ը		Գումարը		Հաշվառացի հանկու վի- րաբերյալ նշանակու- մներ
					ա.	կ.	ա.	կ.	
	2	3	4	5	6		7		8

Գյուղխորհուրդը վոր թե միայն պետք է հաշիվ պահի իր գույքի, այսինքն՝ նրա անմիջական տրամադրության տակ գտնվող գույքի վերաբերյալ, այլև պետք է ձգտի, վորպեսզի գույքային տեղեկագիրը տարվի նաև գյուղական բյուջեյի վրա գտնվող հիմնարկներին կողմից:

Կարիք չկա թաղյնելու, վոր գույքային տեղեկա-

դիրք վարելը բավականին դժվարին դործ և, բայց կարելի չե ոգնության կանչել շրջանային Ֆինրամնին, կամ, ասելի ճիշտ՝ բյուջեային հրահանգչին, վորը այդ դործին կարող և ոգտակար լինել: Նրա մաս լինում և ԱՍՖՈՀ Ֆինմոպկոմտաի հրադաճարած հրահանգը, վորտեղ մանրամասնորեն շարադրված են գույքի հաշվառման ձևերը, նրա գնահատման կանոնները և այլն: Դրա վերաբերյալ ցուցումներ են տրվում նաև գյուղխորհուրդների հաշվեալության և հաշվետարության վերաբերյալ հրահանգում. (հոդ. 65—70):

Ինչ վերաբերում և ինքնահարկման միջոցներին, ապա բացի նրանցից, վոր դրանց մուծումները հաշվի չեն առնվում բնիկացիի հաշիվների դրքում բնդհանուր գումարներով և գյուղական բյուջեյի յեկամային դրրքով անց են կացվում այդ մուծումների հաշիվին կառարած ծախքերի գյուղական բյուջեյի ծախքի դրքով, մուծվող գումարները պետք և նաև հաշվի առնվեն գյուղհարկի վճարողների համար տարվող անձնական հաշիվների հատուկ դրքով, ըստ վորում հաշվի չեն առնվում այն բոլոր գումարները, վորոնք մուծվում են թե դրամով և թե նառուրայով: Միաժամանակ այդ նույն անձնական հաշիվների դրքում հաշվի չեն առվում նաև այդ վճարողների ապահովագրական վճարները:

Բոլոր թված մուծումների հաշվառման համար հրահանգը սահմանել և անձնական հաշիվների առանձին ձև (ձև №11), վորտեղ դրանցվում են թված վճարումների բոլոր մուծումները ամեն մի վճարողի համար առանձին:

Վճարողների անձնակրսն հաշիվը տարվում և հետևյալ ձևով՝

[illegible]

Մտծումները նստաւրայով և՛ աշխատանքային մասնակցութիւնը դրանցում և վճարողի անձնական հաշիւում գրանցական գնահատումով, բայց մարում գրածի փոխադրումը հարկաւոր և կառուրել տվյալ միջերթի կամ բանդորական ուժի վերաբերյալ գոյութիւն ունեցող գների համեմատ: Այդ վերջինները սահմանվում են Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտէի ատի և ուրիշ կազմակերպութիւնների մարմինների կողմից: Ինչ վերաբերում և անձնական հաշիւում գրանցելու կարգին, ապա գրածը աշխատանքային և, վեր առանձին բացատրութիւն չի պահանջում:

Հաշիւուման յենթա յեն նաե անասական կարքերի համար գյուղատնտեսական կողմից ձեռք բերվող և պահանջվող նյութերը: Յեթե, սրինակ, գոյրոյի կառուցման համար ձեռք են բերված տախտակներ, կամ գանաղան յերկաթյա նյութեր, ապա այդ նյութերի նկատմամբ պետք և տարվի խիստ հաշիւաւում:

Դրա համար հրահանգով սահմանված և հատուկ գիրք՝ նյութերի հաշիւուման համար (ձե ՆՅ), վարակող պետք և գրանցվեն թե ձեռք բերված և թե ծախսված նյութերը, աշխինքն շինարարութիւն մեջ կամ շինքի վերանորոգման ժամանակ արդեն գործադրված նյութերը:

Հաշիւումումը տարվում և բոտ նյութերի առանձին տեսակների, վորի համար նյութերի գրքում տմեն մի տեսակի համար բացվում և առանձին հաշիւով:

Յերր առաջանում և անհրաժեշտութիւնը, հաշիւ և տարվում նաե անձեռնմխելի գյուղացիական սերմ ֆոնդի վերաբերյալ, տեղական նշանակութիւն ունեցող անտառների նկատմամբ և գյուղատնտեսական կողմից վճարվող թողակների համար: Թվածները հաշիւի առնելու համար հրահանգով սահմանված են տեղեկագրեր և գրքերի ձեռք և ցույց և արվում, թե ինչպես և տարվում հենց ինքը հաշիւումումը: Վորովհետև վերելում մատնանշված հաշիւուման համար որչեղանքը կան վոր բոլոր գյուղատնտեսական, ապա համապատասխան տեղեկանքները կազմվում են միայն բոտ համապատասխան կարիքի: Ծախ քան այդ հաշիւուման անցնելը, հարկաւոր և ծանոթանալ հաշիւաւումութիւն և հաշիւաւորութիւն վերաբերյալ հրահանգի համապատասխան մասի հետ,

Տարին վերջանալուց հետո, գյուղխորհուրդը իր բոլոր գրքերում պետք է կատարի. ընդդումարումներ, դուրս բերի նրանց մեջ ընդհանուր գումարները և ձևանամուխ լինի գյուղական բյուջեյի կատարողականի վերաբերյալ հաշվետուութուն կազմելուն:

Պետք է լավ հիշել՝ բյուջետային տարին վերջանում է դեկտեմբերի 31-ին և արդեն հունվարի 1-ին անցած տարվա բյուջեյի հաշվին վոչ մի հաշվարկում կատարվել չի կարող: Բոլոր առանց պատաշրժման մնացած նախահաշվային այս կամ այն յենթարաժանման վարկերը պետք է փակվեն և նույն կարիքները համար անհրաժեշտ ծախսերը կարող են կատարվել միայն նոր տարվա վարկերից:

Վարկերը ինքնուրյունաբար տնօրինող հիմնարկների ընթացիկ հաշիվների վրա դանդաղ կանխիկ դրամների մնացորդները, տարվա վերջին որը, ցերեկվա դործարքները ավարտելուց հետո, փոխանցվում են գյուղական բյուջեյի ընդհանուր ընթացիկ հաշվին, իսկ այդ հաշվին մնացող կանխիկ դրամը, ինչպես նաև ինքնահարկման միջոցների հաշվին մնացող կանխիկ դրամը, փոխանցվում են նոր տարվա բյուջեն՝ բյուջետային անվանակարգի (կլասիֆիկացիայի) յեկամտային մասի 18-րդ հատվածը: Այդ նույն նոր տարվա բյուջեյի համապատասխան նախահաշվային հատվածին և փոխանցվում նաև գյուղխորհրդի կողմից մինչև հունվարի 1-ը չվճարված պարտքը, վորը նույնպես մարվում է նոր բյուջեյի կապարման կարգով:

Ի վերջո անհրաժեշտ է մատնանշել, վոր հաշվետուության և հաշվետարության վերաբերյալ հրահանգով սահմանված ձևի զրքերով, տեղեկագրով և այլ բլրանկներով, գյուղխորհուրդները պետք է մատակարարվեն չրջանից: Գրքերը և բլրանկները անմիջաբար ստացվում են չրջանային ֆինրաժնից, վորը պարտավոր է ուղարկել այդ իր ժամանակին՝ տարվա սկզբի համար:

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Գյուղական բյուջեյի համար գյուղխորհրդի հաշվետուության ձևը պահանջված է գյուղխորհուրդների հաշ

մետափոխան և հաշվետարության վերաբերյալ հրահան-
 ցով: Այդ հրահանգով սահմանված և ամսական և տա-
 րեկան հաշվետափոխան: Ամսական հաշվետափոխանը
 բաղկացած է բյուջեյի կատարման վերաբերյալ տեղե-
 կագրերից, ժուրնալ կազմում են դյուզխորհուրդները
 № 17 ձևով: Այդ տեղեկագրեր ձևը հետևյալն է՝

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

բյուջեյի կատարման մասին

Քաղաքի քաղաքացիական խորհուրդի քաղաքացիական		
---	--	--

«Նշանակված է ըստ բյուջեյի տարվա համար»
 սյունակում գրվում են տվյալներ, հաստատված դյու-
 ցական բյուջեյից և նրան կցված լրացուցիչ նախահա-
 չիվներից՝ նախահաշվադրի ամեն մի ստորագրածանման
 վերաբերյալ, «կատարված է տարվա սկզբից» սյունա-
 կում — փաստացի մուծված յեկամուսները և կատար-
 ված ծախքերը: Յեռամսյակի և ամսական տվյալները
 նշանակված գումարների մասին վերցվում են դրա-
 մարկղային ծրագրերից, իսկ «կատարված է» սյունա-
 կում գրվում են փաստացի մուծված կամ ծախսված
 գումարները:

Ինչպես աեսնում ենք բերված տեղեկագրի ձևից,
 նա ծառայում է և՛ յեռամսյակային, և՛ ամսական հաշ-
 վետափոխանների համար: Հասուկ յեռամսյակային
 հաշվետափոխան համար առանձին տեղեկագիրը չի լը-
 րացվում, բայց յեռամսյակի վերջին ամսվա հաշվետ-
 փոխյունը կազմելու ժամանակ, այսինքն մարտ, հու-

նիս, սեպտեմբեր և գեկտեմբեր՝ ամիսները համար, համապատասխան սյունակներում նշանակվում են տվյալ ներ՝ տարողջ յեռամսյակի յեկամուսները և ծախքերը կառարկու վերաբերյալ:

Բյուջեյի կառարման վերաբերյալ տեղեկագիրը կազմում և գյուղխորհուրդը՝ յեկամուսների և ծախքերի գրքերում կառարված գրանցումների հիման վրա, իսկ այն դեպքերում, յերբ գոյություն ունեն յերրորդ աստիճանի ինքնուրյուն վարկ անորինողներ և այլ վերջինների կողմից ներկայացված ամսական հաժեշտ վության հիման վրա:

Բացի ձև № 17 տեղեկագրից գյուղխորհուրդը ամեն յեռամսյակում ներկայացնում և չրջֆինրածին՝

1. Պյուղական բյուջեյի վրա գտնվող հիմնարկների հատուկ միջոցների վերաբերյալ տեղեկագիր և

2. Տեղեկություններ ինքնահարկման միջոցների հաշվին կառարված ծախքերի մասին:

Հիմնարկությունների հատուկ միջոցների վերաբերյալ տեղեկագիրը կազմվում և յեկամուսների և ծախքերի մասին ընդհանուր գումարներով հեռեյալ ձևով.

ա) ըստ ժողովրդական լուսավորության հիմնարկներին—ստացված և ծախսված և :

բ) ըստ անողջապահական հիմնարկներին —ստացված և , ծախսված և ուրլի:

գ) ըստ գյուղատնտեսական հիմնարկների —ստացված և , ծախսված և ուրլի:

դ) ըստ այլ հիմնարկների —ստացված և , ծախսված և :

Այս հաշվետվությունը լրացներու համար համապատասխան գումարներ ստացվում են, հատուկ միջոցներ ունեցող հիմնարկություններին:

Ինքնահարկման միջոցների հաշվին կառարված ծախքերի վերաբերյալ տեղեկությունները ներկայացվում են հրահանգով սահմանված տեղեկագրի համաձայն ձև № 18: Այդ տեղեկագիրը իր ձևով համապատասխանում և №12 ձևին, վորով տարվում և ամենորյա հաշվառում ինքնահարկման միջոցներին հաշվին կառարվող ծախքերի, այն տարբերությամբ միայն, վոր № 12 ձևով հաշվի յեն անվում ծախքերը նախահաշիտ:

յին ամեն մի ստորաբաժանման վերաբերյալ առանձին, այն ինչ հաշվետվութեանը ներկայացվում է մոզմ ձևա- նախագիծի վերաբերյալ ամբողջութեամբ, սրինակ, չինտրանսկրիպտի վերաբերյալ, կամ գաղափար պահպան- ման վերաբերյալ, գյուղական բաղնիք կառուցելու կամ պահպանելու վերաբերյալ:

Գյուղխորհրդի տարեկան հաշվետվութեանը բաղ- կացած է՝ ա) գյուղական բյուջեյի յեկամուսնների և ծախքերի վերաբերյալ տեղեկագրից կամ քարտից բա- հառութեանը, պարագրաֆների և հոդվածների՝ համե- մատելով այդ բյուջեյով նախատեսված և լրացուցիչ նախահաշիվներից հաստատված գումարների հետ և բ) գյուղական բյուջեյի վրա գանձույ հիմնարկների հա- տուկ՝ միջոցների վերաբերյալ տեղեկագրից կամ քար- տից: Վերջին տեղեկագիրը կազմվում է բառ առանձին հյուպերի (ժողովրդական յուստիարութեան, անողջա- պահութեան, գյուղատնտեսութեան և այլն), վարսեր ունեն հատուկ միջոցներ, ստորաբաժանելով յեկամուս- ները բառ նրանց գոյացման աղբյուրների, և ծախքեր՝ բառ հոդվածների:

Բոլոր տեղական բյուջեների պարեկան հաշվետվու- թեան ձևերն ընդհանրապես սահմանվում են ԽՍՀ Միու- թեան Ծինեւոյկամառի կողմից, վարք պահանջում է ներկայացնել այդպիսի ստանդարտային այն քարտե- րով, վարտեցով կազմվում են բյուջեները: Յեթե սա- կայն այդ տութիւ շրջինրամիններից հատուկ ցուցում ներ չկան, իսկ գյուղխորհուրդի տրամադրութեան տակ գտանդարտային քարտեր չկան, ապա տարեկան հաշ- վետվութեան ներկայացնելու համար կարող է ոգտա- ւորմել ձև №17 տեղեկագիրը, իսկ հատուկ միջոցների վերաբերյալ հաշվետվութեան համար՝ տնտեսական նախահաշիվի համապատասխան ձևը:

Տարեկան հաշվետվութեանը կցվում է համառոտ բա- ցադրասիւր, վարտեղ պետք է մատնանշված լինեն տեղե- կութեանները այն մասին, թե ինչպես է կատարվել տարվա ընթացքում գյուղական բյուջեյով նախատես- ված տնտեսական միջոցառումների պլանը: Բացառա- ւորի սխեման, այսինքն ձևը, վարք համեմատ վերջինը կազմվում է և վարտեղ մատնանշված են այն ցուցանիշ- ները, վարտեց համեմատ տրվում են տեղեկութեաննե-

րը, սահմանվում է Ֆինժոդկոմատի կողմից և հայաըն-
վում է գյուղխորհուրդին Ֆինրաժնի միջոցով:

Նույնանման համառոտ բացատրողը կցվում է
նաև հունիս ամսվա հաշվետվությանը տարվա 2-րդ յե-
ռամսյակի համար, աշխնքն, կես տարին անցնելուց հե-
տո: Այդ բացատրողը սխեման, հաշվետվության և
հշվետարության վերաբերյալ հրահանգի համաձայն
սահմանվում է չրջֆինրաժնի կողմից, համաձայնեցնե-
լով այդ չրջողյանի հետ:

Ամսական հաշվետվությունը ներկայացվում է
գյուղխորհուրդի կողմից չրջ Ֆինրաժնին, հաջորդ ամս-
վա 3-ից մոչ ուշ, հետևապես հունվարի համար՝ փետրվա-
րի 3-ին, փետրվարի համար՝ մարտի 3-ին, մարտի հա-
մար՝ ապրիլի 3-ին և այլն իսկ տարեկան հաշվետվու-
թյունը՝ մոչ ուշ նոր տարվա հունվարի 10-ից:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ ԿԱԶՄԵԼՈՒ ՅԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ

Գյուղխորհրդի կողմից անտեսությունը ճիշտ վարե-
լու և բյուջեն նպատակահարմար ձևով կատարելու վրա
հսկողությունը իրադարձվում է գյուղական վերստու-
գիչ հանձնաժողովի կողմից:

Գյուղական վերստուգիչ հանձնաժողովներն ըն-
տրվում են ընտրական ժողովներում, գյուղխորհուրդ-
ների ընտրությունների հետ միաժամանակ, համաձայն
ԱՍՅԽՀ կողմի մեջ մտնող հանրապետությունների
գյուղխորհուրդներին կից վերստուգիչ հանձնաժողովնե-
րի վերաբերյալ կանոնադրության:

Գյուղական վերստուգիչ հանձնաժողովների վրա
պարտականություն է դրված սխտեմատիկաբար հսկո-
ղություն ունենալ գյուղխորհրդի Ֆինասա-անտեսա-
կան գործունեյության վրա: Հսկողությունը կայանում
է գյուղական բյուջեն ճիշտ կազմելու և նրա կատար-
ման ստուգման մեջ գյուղխորհրդի անդրինության
տակ գանիսդ ձեռնարկությունների և գանադան գույքե-
րի նպատակահարմար շահագործման մեջ, չինարարա-
կան աշխատանքների ճիշտ իրադարձման մեջ, ինքնա-
հարկման միջոցները և կորսնանտեսությունների միջոց-
ները ծախսելու որինակության և նպատակահարմարու-

թյան մեջ, Ֆինանսական անասական մասի վերաբեր-
յալ բնարոգների նախագր ճիշտ կատարելու մեջ և այլն:

Գյուղական բյուջեները կազմելու վերաբերյալ
գյուղխորհրդի աշխատանքների վրա հակադր թյունը
իրադարձելու բնագավառում, գյուղական վերատուգիչ
հանձնաժողովները պետք է ստուգեն, թե վս՞ր հափ
բյուջեն համադրատախանում է, առաջին՝ գործող ու-
րենագրությունը և վերադաս մարմինների գիրքերի մի-
նչերին և չեքոքո՞ր՝ գյուղխորհրդի խոսքը գրված խոն-
դիրներին, գյուղխորհրդի անասական թյունը զարգացնե-
լու վերաբերյալ Այնուհետև, գյուղական վերատուգիչ
հանձնաժողովները պետք է ստուգեն, թե վս՞ր քան լրիվ
են ուղտագործված չեկամային ուղղությունները, և ճի՞շտ
են արդյոք հաշվարկված հարկերը, չի՞ր աղավաղված
արդյոք կուսակցության և կառավարության քաղաքա-
կանությունը, վերջապես, վս՞ր ստախճանի ճիշտ են
բաշխված գումարները գյուղական բյուջեյով Ֆինան-
սականության ձեռնարկությունների, հիմնարկություննե-
րի և գյուղական բյուջեյի հաշվին իրադարձվող ձեռ-
նարկումների միջև:

Գյուղական բյուջեյի կառարման տողարկում
վերատուգիչ հանձնաժողովների գործունեյությունը կա-
յանում և գրամարկղային ծրագիրը և լրացուցիչ նախա-
հաշիվները ժամանակին կազմելու ստուգման և գրա-
մարկղային կանոնները պահպանելու մեջ, ստացվող
միջոցները ճիշտ ձևիստելու և վարկերը ճիշտ շարժելու
մեջ և ասհատարակ գյուղական բյուջեն կատարելու հետ
կապված մյուս բոլոր աշխատանքները ստուգելու մեջ:

Գյուղական վերատուգիչ հանձնաժողովները, նը-
րանց վրա գրված պարտականությունների կապակցու-
թյամբ, իրավունք ունեն ստուգելու գյուղխորհուրդում
տարվող բոլոր գրքերը, տեղեկագրերը, մատյանները և
բոլոր գործերը: Բացի այդ՝ գյուղական վերատուգիչ
հանձնաժողովները իրավունք ունեն պարբերաբար ըս-
տուգել գյուղխորհրդի գրամարկղը:

Վերատուգիչ հանձնաժողովները իրավունք ունեն-
ստուգելու վոչ միայն գյուղխորհուրդների գործունե-
յությունը, այլև նրա տնորինության տակ գտնվող ձեռ-

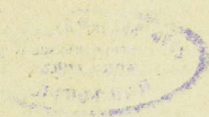
նարկությունները և գյուղական բյուջեյի վրա գտնվող հիմնարկությունները:

Գյուղական վերատուգիչ հանձնաժողովները իրենց աշխատանքներում հենվում են աշխատավորների լայն շերտերի վրա և հսկողությունը իրագործելու համար ներգրավում են այդ աշխատանքների մեջ վողջ գյուղական ակտիվը, գյուղխորհուրդի սեկցիաները, գյուղական չքավորությունը, կալանատեսականներին, գյուղ-թղթակիցներին և այլն, մորլիզացիայի յենթարկելով նրանց՝ բյուջեն ճիշտ կազմելու և կատարելու ու գյուղ-խորհուրդի անտեսական գործունեյությունն ստուգելու աշխատանքների շուրջը:

Գյուղական վերատուգիչ հանձնաժողովները իրենց աշխատանքները իրագործում են ԱՍՑԽՀ կազմի մեջ մտնող հանրապետությունների որենադրությամբ սահմանված գյուղխորհուրդներին կից վերատուգիչ հանձնաժողովների կանոնադրության հիման վրա:

Գյուղխորհուրդներին կից վերատուգիչ հանձնաժողովների գործունեյության ընդհանուր ղեկավարությունը իրագործվում է չրջանային գործադիր կոմիտեյի կողմից՝ չրջանային Բ.Գ.Տ.-ի մարմինների միջոցով:





ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.



FL0003103

[274.]

A $\frac{\pi}{23780}$

СЕЛЬСКИЙ БЮДЖЕТ